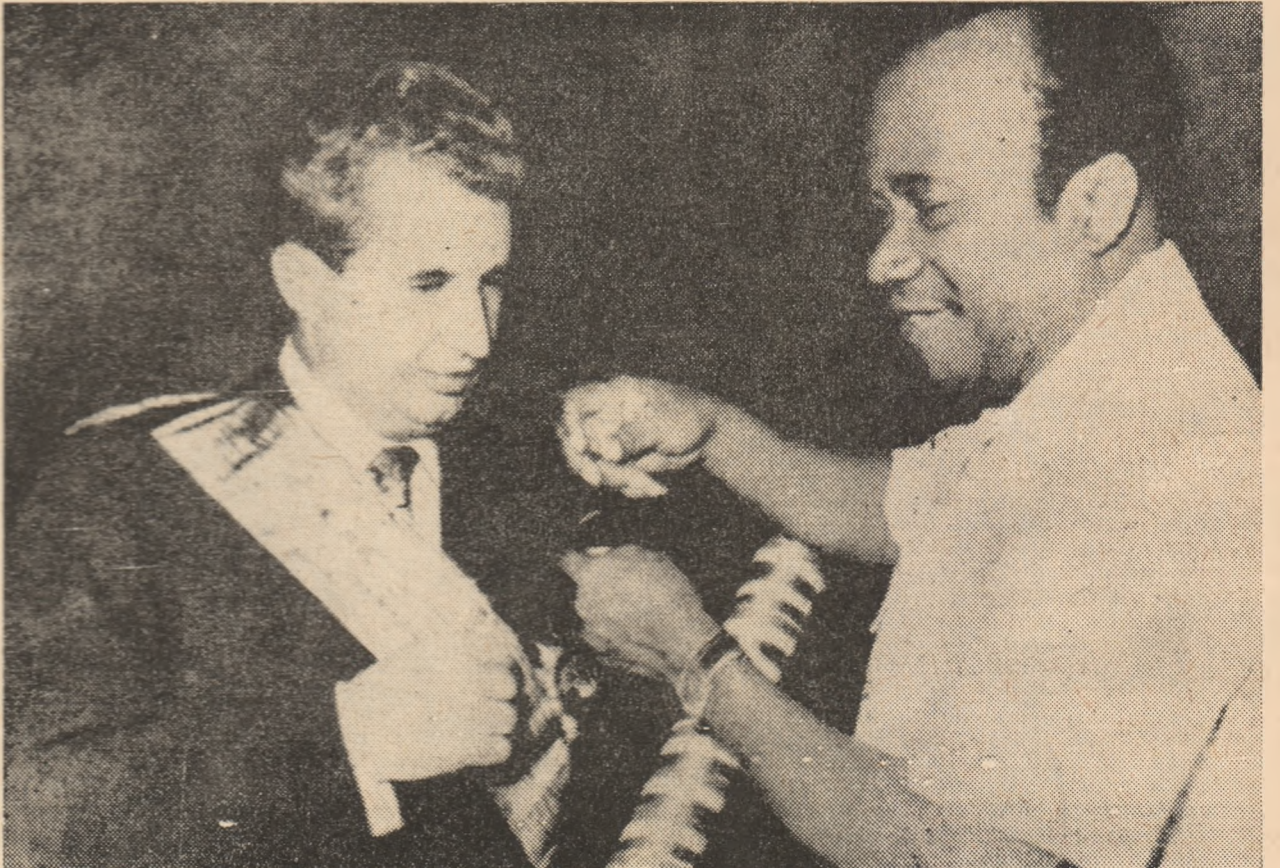

O misiune de pace, prietenie și colaborare

Interesul opiniei noastre publice a fost captat, timp de 10 zile, de vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu în Liberia, Argentina și Guineea. Eveniment politic deosebit, vizita a marcat, încă o dată, cu vigoare și forță de convingere, prezența intensă și activă a țării noastre în viața internațională, contribuția României socialiste la dezvoltarea colaborării dintre state, la promovarea principiilor de echitate și legalitate în relațiile externe. Semnificațiile profunde ale acestei vizite în Africa și America Latină, rezultatele remarcabile înregistrate au subliniat încă o dată rolul esențial pe care îl are în promovarea și elaborarea pe plan mondial a principiilor politicii externe a partidului și statului nostru tovarășul Nicolae Ceaușescu, au scos în evidență încă o dată activitatea sa neobosită, plină de dinamism, pusă în slujba marilor idei și năzuințe mondiale de libertate, independență și justiție socială, a marilor idei de pace și progres.

La încheierea vizitei în Liberia, Argentina și Guineea a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu—adevărată misiune de pace, solidaritate, prietenie și colaborare — putem constata cu satisfacție bilanțul său multilateral, bogat și semnificativ. Rezultatele sînt deosebit de pozitive din toate punctele de vedere. Au fost puse bazele unei conlucrări durabile și trainice, de largă respirație și de perspectivă, ajungîndu-se la concluzia unanim acceptată de a fructifica și mai mult tradițiile noastre vechi de prietenie cu popoarele africane și cu cele din America Latină și de a le adăuga spiritul viu al realităților pe care le trăim astăzi. În cursul convorbirilor cu șefii statelor respective, cu membri ai guvernelor, cu reprezentanți ai unor partide și organizații politice, cu diferiți oameni politici și de afaceri, s-a putut constata voința popoarelor noastre de a colabora pe baza respectării și promovării ferme a principiilor care se afirmă tot mai mult pe plan internațional. „Declarația solemnă comună” semnată între România și Liberia, „Tratatul de prietenie și cooperare între Republica Socialistă România și Republica Argentina”, „Tratatul de prietenie și cooperare dintre România și Guineea” ca, de altfel, ansamblul documentelor semnate, reafirmă cu putere dorința popoarelor noastre de a conlucra strîns pentru menținerea și consolidarea păcii și securității internaționale, pentru a se

Președintele Liberiei, William R. Tolbert-jr., înmînează președintelui Nicolae Ceaușescu Marele Cordon al ordinului «Cavalerilor Pionieratului».

Pentru o știință generală despre cultură și civilizație

Gradul de diferențiere a cunoașterii științifice actuale, în domeniul culturii și civilizației și nivelul la care a ajuns astăzi această cunoaștere au creat posibilitatea afirmării unui sistem al științelor culturii, compus din câteva științe deja consacrate — sociologia culturii, etnologia, antropologia socială și culturală etc. — deschis unor noi științe pe cale de a se contura sau care se află abia în faza unor prefigurări. Încercînd o omologare a acestei categorii de științe în sistemul general al științelor, avînd la bază criteriile generale de clasificare, se poate afirma cum procedeașă I. Tudoseșcu în articolul *Clasificarea și sistemul științelor* („Revista de filozofie” nr. 3/1968) că științele culturii, cunoscute și recunoscute pînă acum sînt, conform principiilor obiectivității (al reflectării) și al subordonării (succesiunea genetică a domeniilor structurale pe care le reflectă) fie „științe particulare subordonate” (de exemplu sociologia culturii), fie „științe particulare de graniță” (de exemplu antropologia socială și culturală). Dacă pentru realitățile fundamentale (natura, societatea, omul) există de mult constituit un impunător edificiu științific, omologat sub categoria științelor fundamentale, denumite și „științe particulare fundamentale”, pentru cultură și civilizație, de asemenea, realități fundamentale, există un edificiu științific incipient, în care încep a fi statuate „științele particulare subordonate” precum și „științele particulare de graniță”. În ambele situații cultura este studiată parțial și „în afară”, folosindu-se ca arsenal științific de cercetare cel al științelor

particulare fundamentale de care aparțin științele respective. Astfel, *sociologia culturii*, subordonată unei științe particulare fundamentale — sociologia — studiază fenomenul cultural de pe pozițiile sociologiei, știință al cărui obiect îl constituie *societatea* — un domeniu conex domeniului culturii. Sociologia culturii își îndreaptă atenția numai spre o latură, spre un aspect al culturii și anume problema *raportului cultură-societate*, punînd accent pe *esența și funcțiile sociale ale culturii*. În același mod se petrec lucrurile și în cazul *antropologiei sociale și culturale*, știință particulară de graniță, aflată în dublu raport de subordonare cu două dintre științele particulare fundamentale (antropologia — *ca știință a naturii*, sociologia — *ca știință socială*). Antropologia socială și culturală studiază fenomenul cultural de pe pozițiile acestor două științe al cărui obiect îl constituie natura (respectiv omul biologic) și societatea (respectiv omul social) — domenii conexe domeniului culturii — oprindu-se asupra unui aspect al culturii și anume, *dimensiunea sa umană*. Ea nu studiază cultura, în primul rînd, ci omul sub aspect psiho-socio-cultural, *comportamentul uman* în cele trei dimensiuni: societate, cultură, personalitate. Nici una dintre cele două categorii de științe particulare amintite nu poate studia și reflecta cultura ca pe un domeniu întreg, distinct, în diversitatea, complexitatea și variabilitatea sa, ca pe o realitate de sine stătătoare, conexă cu celelalte realități.

Grupul științelor particulare subordonate și de graniță, o componentă a sistemului științelor

culturii și-a impus un statut existențial, pe cînd *componenta principală — știința particulară fundamentală a culturii* — nu-și ocupă încă locul cuvenit în acest sistem. Din recunoașterea realității culturii ca un compartiment distinct, relativ autonom al practicii social-istorice, decurge implicit și recunoașterea unei științe proprii, avînd un statut logico-metodologic cu metode proprii de cercetare, specifice acestui domeniu, al științei menite să producă și instrumentarul științific adecvat, să traseze direcția de orientare teoretică-metodologică, necesară studierii științifice a culturii și civilizației. Apare astfel necesitatea ca în sistemul „științelor particulare fundamentale” (format din științele naturii, științele sociale și științele gândirii) să fie inclusă și *știința particulară fundamentală despre cultură și civilizație — CULTUROLOGIA*. În cadrul sistemului general al științelor, conform *principiului istoric* (genetic), obiectiv de clasificare, culturologia ca știință particulară fundamentală corespunde unui nivel de organizare a materiei, unei trepte în structurarea și dezvoltarea acesteia — *treapta culturală a omului și societății și nivelul de civilizație*, respectiv „dimensiunea culturală a societății”, după cum se exprimă sintetic prof. Al. Tănase cînd se referă la civilizație. Conform *principiului obiectivității* (al reflectării) culturologia reflectă un anume domeniu, cel al culturii.

Desprinsă din filozofie, culturologia are ca obiect de cercetare un obiect comun cu al filozofiei cul-

Adela BECLEANU-IANCU

(continuare în pag. 3)

CRONICA

(continuare în pag. 16)

OVIDIU GENARU

țaranii

În palma lor, un gram de-nțelepciune
cîntărește ori ce sămînță,
din nou strălucesc feciorelnice căi
și viitorul e dincolo de colină.
Acum se nasc din nou țaranii,
din noianul de frunze de anul trecut.
Cîmpii ce cheltuie lumina, muieri
sub influența lunii, nețărîmuri mări
de muguri iar baț în scoarța ta, April!

echinox

Ursul iese acum, ca și Cuvîntul, în văile
soarelui. Aruncă pălăria-n cer,
ziua devine egală nopții, o așteptat echinox!
Cîntăreții cîntă-vor din naiul lor
de gambe de trestie: să se trezească albinele
la aroma unui trup de Marie, fumul cîmpiei
înalte coloane de marmoră, slobozească-se
ploile calde! Gheața facă-se lapte.
Capul Crivățului rău cadă în iarbă.
Fîntînile își netezesc adînc argintul.
Cu lira Bunei-Vestiri îmi bate călărețul
în poartă.

ANGHEL DUMBRĂVEANU: Singurătatea amiezii
ION LOTREANU: Aerul de sub fluturi

Noul volum al lui Anghel Dumbrăveanu, Singurătatea amiezii, Editura Eminescu, 1973, cuprinde, într-o suită de elegii, un cîntec al melancoliei vîrstei cînd amintirile, încă necopleșitoare, ocupă totuși un spațiu afectiv tot mai întins, în dauna acțiunilor practice, decise. Este starea reveriilor și a meditației despre timp, a întrebărilor pe care le pune alunecarea sa ireversibilă, aducătoare de spaimă și semne de întrebări la care poetul nu încearcă să dea nici un fel de răspuns, preocupat numai de descrierea noii stări sufletești de care se simte invadat. Drama se oprește la suprafața sentimentului, neangajindu-se în nici un fel o dezbateră de idei mai adîncă asupra existenței. Icoane fugare, de femei îndeosebi, par să marcheze aceste amintiri care se deapănă într-o cadență potolită, în cele mai multe din poemele volumului: „În ziua mea luminează surisul tău bun. / Locuiesc cu pietrele în anotimpul tăcerii. / Seara vine pasărea și mă întrebă / Unde-am lăsat peisajul în care odată / Mă întâlneam cu tine. Dar nu mai știu limba / În care de mult vorbeam cu stelele venice. / Pietrele îmi arătară un drum și un cer. / În fiecare noapte vin caii de timp / La fereastră închisă. A fost odată un rîu / Pe care am dus corăbiile pe mare. / Seara vine pasărea și mă întrebă ceva / Ce nu înțeleg”. (Caii de timp). Ceea ce frapează în comunicarea acestei melancolii, conturînd precis unul din meritele poemelor recente ale lui Anghel Dumbrăveanu, este lipsa totală de ostentație și de retorică a versurilor, așa fel încît sentimentul se rostogolește aproape în surdina. Melancolia ireversibilității timpului se împletește mereu, în imagini de o mare discreție, cu sentimentul iubirii: „Ești atât de aproape și-naltă. / Vîntul ne depune sare pe gînduri. / Vom călători încă mult. / Palma ta pe umărul meu e singura aripă. // De mă voi întoarce, mi se spune. / Dar e un gol înăuntrul și-afară. / Haina întinsă pe țărniță așternutul. / Fără somn vom umbla între aceste margini. Vom călători încă mult. / Surd viește marea-ntră maluri. Vîntul va zmulge și ultima aripă — / Aceasta-mi spune marca mereu”. (Un vînt). Fixarea la numai cîteva idei și revenirea cu insistență în același punct al întrebării despre timp și dragostea trecătoare puteau împinge ușor aceste versuri către romanța planguroasă. Poetul nu se lasă însă ispitit de gestul exterior și nu iese din rezerva și discreția pe care și-a impus-o. Imaginile se succed egale pentru a sugera sfîrșitul unui drum la capătul cărui stăpînește un vag sentiment de dezolare: „N-avem nimic să ne mai spunem azi. / Copacii goi umblă pe cîmpuri goale / Cu mori de vînt ce macină-n neștiri / Un timp prin care ieri trecuăm palizi / De cite riuri limpezi curgeau pe lîngă noi, / și ochii tăi cei lacomi de albastru. / Acum pustii, privind interiorul / Acelui vis nebun de mari lumine, / și trupul tău, mai singur decît oricînd, așteaptă / Numai un semn să rupă această îndoială. / Iată la țărnița nopții o barcă, eu rămîn / Lîngă aceste mori de vînt ce macină tăcerea”. (Ieri).

Dacă tematic volumul Singurătatea amiezii e mai variat, pentru că include, pe lîngă meditațiile elegiace, mai multe poeme erotice, cîteva poezii descriptive, în care se remarcă din nou marinatele (Drumul spre mare, Păsările și nopțile pontului) și „jurnalul” liric al unor călătorii pe coasta dalmată (Plecînd) sau în Antile (Unde tadorna cazarca spune iluzii, Pasărea garsa, Peisaj antilez), el se remarcă, în schimb, printr-o mare unitate de ton. Invăluit în „singurătatea amiezii / Ca un deșert / În care nu se vede nimic”, poetul simte nevoia să se confeseze și vorbește mereu de sfîrșimarea iluziei, oriunde s-ar afla, în munții natali sau pe țărnița oceanului: „Imi rămase numai pagina albă / A unui pustiu fără capăt, / Unde vîntul de tropice scrie / Semne ce n-au înțeles. / Cum fugim de durere, / Cum căutăm clipa fără contur. / S-aud pași la marginea lumii. / Să fie femeia ce nu mai poate veni? / Să fie noaptea ce mă așteaptă? / Imi rămase numai pagina altă / A unui mal de ocean / Pe unde trecu speriată / O arătare de vis” (Numai pagina albă). Volumul Singurătatea amiezii este, așadar, monografia lirică a stării sufletești care se ivește în momentul cînd individul ia cunoștință că nu este nemuritor. În descrierea ei, Anghel Dumbrăveanu pune obstinația și talent.

Cartea lui Ion Lotreanu, Aerul de sub fluturi, Editura Eminescu, 1974, ilustrează perfect o concepție despre poezie care vorbește din nou, în versuri frumoase, despre poeta faber. Depreciată

într-o vreme, noțiunea aceasta, care pune la centru, pe lîngă inzeestrarea sa naturală, munca artistului, a fost reasezată în stîmă generală de marea conștiință artistică a lui Tudor Arghezi. Ion Lotreanu face și el parte din ramura poezilor orfevreri. Afirmînd aceasta nu ne gîndim numai la îndeminare, la meșteșugul mărunț, ci la un dar natural mult mai important, la un mod anume de a vedea lumea, la care se adaugă dorința și plăcerea de a-i citi și pe alții. Metafora cheie la care revine mereu poetul este fluturale, simbolul frumuseții stilizate prin efortul ascuns și tenace al naturii. „Aerul de sub fluturi” este locul unde ia naștere poezia: „Respirăm aerul de sub fluturi — / și ne bucurăm de munca lor fizică / născătoare de frumusețe” (Munca fizică a fluturilor). Metafora este reluată (v. și poema finală) în chipurile cele mai diferite: „Pe unde trec fluturii, munții dislocă aerul / după principiul poetului Saint-John Perse” (Spațiul defilant). Arta este rezultatul unei subtile elaborări: „Compresoare delicate, cu aripi, / apasă culorile impresioniste. / Se îngroașă fosforul pe putregăturile / părăsite în grabă de carii” (Idem). Pînă la urmă este clar că toate aceste imagini în care poetul subțiază și filtrează cu aplicație viața, denotă un mod anume de a vedea lumea și trădează visul unui estet: „Mă așteaptă monumentul șoptei, tăcere! / Fluturi, pe soclu, exersează sintaxa căderii. / Fulgi crescîți cu mîgălă în oaze cerești / renunță la forma de păpădie. / Solzii de faianță ai șarpelui / vor sluji unui grup statuar. // Ce e șopta! / Zgură puțin și mai multă plutare, / teama de lemnul din frunze. / de focul din oaze...” (Moment al șoptei). Poetul este un auriș investit cu puteri demiurgice, care păstrează cu zgîrcenie copiii realizate după natură în metale prețioase, lucrate cu mare finețe, în ore lungi de stilizări ferice: „pădurile se îndoaie din tulpine / trimițînd auzului nostru / grația instrumentelor muzicale; // fîntinile pămîntului / se ridică deasupra pămîntului / căutînd aripi febrile de viețuitoare / pe care să le umezească; mult mai tîrziu / se fac riuri, ating aripi de pești umezite din naștere. // De-aceia tremură frunzele ce rămîn / în toamnă tot mai puține; / se-apeleacă din talie planta înaltă / și gerul coșește vegetația / răsărită peste cuvinte... // Pentru că peste toate acestea / trec ei, aristocrații văduhului, / fluturii” (Aerul de sub fluturi). Natura este proiecția în afară a unei priviri care a cunoscut-o și învățat-o din cercetarea îndelungată a pieselor realizate în atelierele artiștilor și în cărțile poezilor. De aici aerul ei puțin artificial, în sensul de lucrat, stilizat la maximum, în imagini frumoase, nu odată șocante prin frăgezimea și finețea analogiilor livrese: „Străin de vederea ei metalică. / respirat de noi cu voluptate — / aerul e parcelat în cuburi și sfere / sau în ficțiuni intermediare. // Cercurile sfinte / sînt opera fluturilor. / Cuburile miresitoare frumos — / decorează numai de la încheieturi / perforînd pinzele convenabile / ale pîianjenilor... // Chipurile intermediare — / făpturi patrulezî între iarbă și lut, / între zbor și povara pămîntului” (Proiect de pasăre). Instrumentele de percepție ale poetului sînt ascuțite la maximum de materialul aperișiv venit din zona experienței diurne, care se petrece, pentru omul modern, între zidurile încăperilor, în sălile de spectacol și în mijlocul mașinării multiple care ne inconjoară. Tablourile de natură vor căpăta, în consecință, un aspect inedit: „În mijlocul livezii din sat: / o mașină de scris / manevrată de un somnambul — în rest / jumătatea încinsă a zilei de iulie... // Mieii au învățat de la mamele lor să ronțăie consoanele ierbilor: / turația unui motor fin / alternează-n auz / cu așonia aripelor ce-și risipesc aroma / în cupa unei veioze fierbinți” (Poem bătut la mașină). În felul acesta, întreaga țară, cu „coroana Carpaților „la mijloc” devine o imensă sală de concert: „Privită razant, orchestra simfonică / pare un lac de venin. Limbi de țarpe — / arcușuri — cresc odată cu suferin. / Fluturi de seară și păsări cu noapte în trup / ies din cazanele inverzite de damfuri: // Distilează rachiuri cei din neamul lui Atlas, / și coroana Carpaților se adună în sine frumos: / apele cad în ecluze ca morșemele-n rime, / brazii demni aromesc verzi cortine / și staluri...” (Portretul unei orchestre).

Ion Lotreanu oferă în volumul Aerul de sub fluturi nu numai o lectură agreabilă, dar și dovada unei conștiințe artistice pretențioase cu ceea ce produce, care se manifestă, deocamdată, în special în darul rar de a construi imaginea poetică.

AL. O. TEODOREANU, PROZATORUL

Const. CIOPRAGA

Peste aproape întreaga proză a lui Al. O. Teodoreanu suflă o briză de jovialitate, naratorul fiind nu numai un component al „lotului bachic” român (cum îl definea Peressicius), ci și un caragialian moldovean, totdeauna cu anecdota gata. În Hronicul măscăriciului Valăciuc (1928), surișul complice sau risul franc se echilibrează într-o stare de toleranță larg umană, atitudine demonstrînd că „umorul nu e nici sentiment, cum zic unii, nici inteligență, cum zic alții, ci amîndouă la un loc, într-o proporție care scapă formulei și analizei de laborator” (Tămîie și otravă, I, 63). Personaje din secole trecute, cu patină de legendă sau apropiate mitului, se sustrag normelor comune, de unde libertatea de a șarja pînă la incredibil. În latura lui de pastişă după cronicari, „teodorenismul” comportă un savuros aliaj de enormitate, de bravadă și ris inteligent, într-un debit excepțional. În Neobositul Kostakelu, de pildă, numai limbajul, stilul, arabescurile arhaice evocă modele cronicărești; situațiile bufone, erudiția, vivacitatea, „imoralismul” presupun contacte cu arta rabelaisiană, cu voioșia lui Boccaccio, cu istorisirile poznașe ale lui Balzac, iar în filieră națională cu Creangă și — în ce privește unele detalii — cu Sadoveanu. În fond, „nemaipomenita pățanie”, relatată de Al. O. Teodoreanu, vizează moravuri fanariote reprobabile, însă acolo unde Sadoveanu relevă tragicul, autorul Hronicului... deși deplînge decăderea („Vai de țară cîndu încape pre mina bețivilor și nebunilor!”), reține sensurile comice. Libertinajul boiereșc vecin cu inconștiența, petrecerile cu „măscărcii și pehlivani din Tarigrad”, ospețele pantagruelice în care se distinge Kostakelu („diavoli cu fața îngerească, frumoșii și zlobivu, spaima lumii”), acuză o totală eclipsă a conștiinței etice. Travestit în „straie călugărești”, Kostakelu seduce prin vicieșug douăzeci de maici, sub pretext că le oferă mirodenii sacre. „Trecîndu un anu de la această întimplare, născu-au douăzeci de maici din acele mirodenii, toate cam la aceeași vreme, citu nu mai dovedea maica Demia să le moșească, fiecare maică cite un copilu, toți băieți, maica Anania doi (...). Mulți zicu că de la acei copii de la monastire să se lu trasu lui Kostakelu numele de Neobosit...” Precum la Creangă, în anecdota lui Al. O. Teodoreanu revărsarea abundentă a vorbirii face să se treacă peste detaliul licențios, urechea fiind solicitată de muzicalitatea ansamblului. Dacă despre unele „obiceiuri”, naratorul pomenește „nu chiar întocmai, fiindu de rușine, ci mai pre încungiur”, tertipurile și dezlănțuirile carnale, sugerează, totuși, o luxurie cu vechi rezonanțe balcanice. Din perspectivă apropiată, cronicarii moldoveni izbucneau în apostrofe tragice; în sevețele imaginate de Al. O. Teodoreanu, distanțat în timp, risul se suprapune dramei.

Tehnica parodistică la G. Topirceanu, în Donnia lui Ciubăr Vodă, e subliniat satirică, Al. O. Teodoreanu cultivă libertățile renașcențistilor italieni, înclinăți spre risul tonic, slobod, pe seama celor lumești, dar prin erudiție și rafinament, prin citatul livresc care-i pigmentează fraza, stă în compania lui Anatole France din La Rôtisserie de la Reine Pédauque. Finețea e principala calitate a lui Al. O. Teodoreanu, ale cărui pagini de hronic nu sînt distracțiile unui simplu juisor, ci invitat, tacit, la voluptate spirituală. Alunecarea de la istorie la fantazie, spre ceea ce latinii numeau contaminatio, situează isprăvile din Hronic printre cele mai interesante mostre ale genului. Cîmplitul Trașcă Drăculescul, „urmaș Vlad Dracului Țepeș voievod”, arată din adolescență o „satanicească pornire” erotică, fascinat de femeii numai „cu privirea”. Viteaz, impulsiv, temut și admirat, dispărînd ca „Necuratul în fum de pucoasă”, vampirul bătrîn face nunță cu o tinără „ce abia implinise cincisprezece ani”, dar moartea pedepsește imediat pe Trașcă, luîndu-i soția. El însuși se stînge, făcînd o stranie penitență, lîngă groapa ei. „Și avea acest Trașcă Drăculescul ani nouăzeci”. Protagonista într-o altă istorisiră (Inelul Marghiolitei), tinăra cu educație la Paris, emancipată, frivolă, își înșeală cu nonșalanță soțul, boier ruginit și greoi la minte, Marghiolița (care „pleca la plimbări călare, c-o droaie de berbanți după ea”) boierul Todiriță (care dă o moșie pe un inel cu brillant pentru ea) și amantul june, întors de la Paris, par desprinși din comedii ale lui Alessandro. — Marghiolița dragi, ar trebui să-l chemăm din cînd în cînd pe la noi pe băietu’sta a lui Boian, ci tari-i sfios și cumșcuvini. Știi ci mi-mi plac oame-nii cu suflet și dac-ar fi cum îl arăți fața, fi bun de pus la rani. — Mda — i-a răspuns Marghiolița cu glas obosit — îl putem chema cîteodată, da’ mă tem si nu i si urasci la noi, ci-i pre tînar și nu pre vin băieți di sama lui”. Faimosul logofăt Toader Zipa, întors la Jasi după un lung stagiul la Paris, și fiul lui Costache, din Pursingele căpitanului, sînt două tipuri pitorești din secolul trecut, cel dintîi rafinat gastronom și oenolog („prețuia logofătul mîncarea gustoasă și băutura de soi”), cărturar inteligent și „vesel la inima lui”, vorbind cîteva limbi moderne, cunoscător al clasicii greco-latini, celălalt făcînd ca polcovnic în lași deliciilor amatorilor de isprăvi senzaționale. Confesiunile logofătului epicurean despre vinuri sînt niște mici prelecțiuni, prilej pentru Al. O. Teodoreanu de a-și valorifica erudiția în materie. Postul amic al lui Brillant-Savarin recurge cu dezinvoluntă la citate docte; urmașul său, băutor mărș, „inimă de aur”, preferă „să se arate grozav și să se știe temut” avînd ca om de armă renumele unui căpitan Fracasse. Dialogul căpitanului Constantin Zipa cu grăjdarul, curios să afle dacă o lapă pur singe, „a făcut harmasaraș ori iepușoară”, amintește de tîndăliturile unor personaje din Creangă.

În alte volume (Mici satisfacții, 1931. Un porc de ciine, 1932. Bercu Leibovici, 1935), anecdota e contemporană... Teoriile despre rase și civilizații ale unui profesor universitar sînt infirmate (în Berzele de la Boreni) de bunul simț elementar. Un magistrat de provincie, care trece drept model de onestitate, falsifică — pentru a intra în grațiile unui fost coleg, ajuns ministru, — rezultatele alegerilor (Alegeri libere). În Manevre, schimbul de scrisori între cîțiva parteneri provinciali, urmează exemplul caragialian din Telegramme. Farmecul rostirii în Tămîie și otravă ține de diversitatea mozaicală a procedeelor, încît medalionul, caricatura, pamfletul, alocuțiunea, scrisoarea deschisă, catrenul epigramic, fabula, articolul de gazetă, amintirea pioasă și celelalte sugerează un tuti fruti plin de surprize. Ceremonios, de o perfectă revenență cu anumite personalități contemporane (G. Enescu, Arghezi, G. Topirceanu, Paul Zarifopol, Panait Istrati, Demostene Botez), vîzînd în Al. Philippide pe „cel mai mare poet al generației sale”, altora le rezervă „otrava indignării”. Nu însă în doze mortale. Ironia bate uneori spre sarcasm, printre victime fiind N. Iorga, M. Dragomirescu, Felix Aderca și alții. „Impresii despre oameni și lucruri” în notă senină lasă loc exceselor polemice. Despre cel de al doilea tom din Tămîie și otravă ni se spune că e „ceva mai mult și ceva mai puțin decît un ziar”. Mai mult decît un ziar, fiindcă propunînd o interpretare a faptelor, comentatorul, tînde să confere vizoriului un impuls spre permanentă. Citabile, în Tămîie și otravă causeriile ocazionale despre Eminescu, Caragiale, Demostene Botez și ceilalți.

Schiță de portret

Prof. C. CORDUNEANU,
membru corespondent
al Academiei R. S. R.

Școala matematică ieșeană, prezență activă în viața științifică a țării, a obținut încă o dovadă a aprecierii de care se bucură prin alegerea ca membru corespondent a unuia dintre cei mai străluciți cercetători, profesorul doctor Constantin Corduneanu.

Membru al corpului profesoral al facultății de matematică de la Universitatea „Al. I. Cuza”, C. Corduneanu a urcat succesiv toate treptele ierarhiei universitare, devenind, în 1967, profesor titular. În prezent funcționează ca profesor vizitator la Universitatea Kingston din S.U.A. Deosebit de talentat, cercetător de mare finețe, manifestă multă ingeniozitate în abordarea unor probleme dificile, în construirea conceptelor noi, fecunde, în edificarea unor metode puternice de investigare în matematica actuală.

Activitatea științifică a profesorului C. Corduneanu, consacrată în special teoriei ecuațiilor diferențiale și integrale, cuprinde un număr mare de note și memorii originale publicate în reviste prestigioase de specialitate, cărți și monografii apărute în țară și în străinătate. A adus contribuții de seamă în cercetarea proprietăților calitative ale ecuațiilor diferențiale, elaborând și perfecționând instrumente eficiente în studiul stabilității sistemelor neliniare.

Abordînd o clasă specială de ecuații integrale, aplică pentru prima oară metoda frecvențială în probleme de existență și comportare a soluțiilor. Descoperirile sale interesează domeniul foarte actual al teoriei sistemelor tehnice de reglaj automat.

De altfel, profesorul C. Corduneanu, prin cercetările sale privind studiul calitativ al unor clase ample de ecuații integrale neliniare a contribuit la edificarea unor direcții noi, în examinarea cărora, astăzi se găsesc antrenati un mare număr de matematicieni români și străini. Cartea sa **Integral Equations and Feedback System** apărută în cunoscuta editură americană „Academic Press” marchează tendința specificată. Reputația de care se bucură și dincolo de hotarele omului de știință român a determinat universității renumite din Europa și America să-l invite pentru conferințe, comunicări și lecții de sinteză. Conducerea revistei de circulație mondială „Mathematical System Theory” care apare la New York l-a numit în comitetul de redacție. Indiscutabil, toate realizările sale se integrează contribuției României la schimbul internațional de valori.

Profesorul C. Corduneanu are un merit în plus în formarea tinerilor matematicieni români. Înființînd acum două decenii seminarul special de ecuații diferențiale, a dat posibilitatea multor tineri talentați să-și facă ucenicia științifică și, ulterior, să se afirme ca cercetători de mare valoare. Numeroase teze de doctorat au fost avizate în cadrul acestui seminar.

Calitățile de bun organizator înt confirmate de realizările obținute în conducerea Institutului pedagogic din Suceava, a Facultății de matematică-mecanică și a Institutului de matematică al Filialei Iași a Academiei. Are contribuții deosebite în perfecționarea învățămîntului și orientarea cercetării științifice în concordanță cu prioritățile implicate de dezvoltarea societății socialiste în patria noastră.

Prof. dr. Radu MIRON
Decanul Facultății de matematică-mecanică, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași

Interviu cu acad. PETRE JITARU,
președintele Filialei Iași
a Academiei R. S. R.

— V-am solicitat, mai întâi, tovarășe președinte, câteva impresii legate de recenta sesiune generală a Academiei R.S.R.

— Sesiunea generală a Academiei a avut loc după un interval mai mare decît prevedea statutul. De aceea, darea de seamă și discuțiile care au urmat au îmbrișat activitatea Academiei pe ultimii trei ani. Au fost trecute în revistă o serie întreagă de manifestări științifice și de cultură, desfășurate sub egida Academiei și, în același timp s-a evidențiat activitatea instituțiilor care depind de acest for, precum și aceea a comisiilor de ramuri științifice de vîrf din cadrul Academiei. S-a scos în relief faptul că în cadrul comisiilor de cercetare au fost abordate probleme cu caracter interdisciplinar, de mare actualitate, sublinindu-se o serie de rezultate deosebit de valoroase.

S-a trecut, apoi, la prezentarea proiectului de statut, căruia i s-au adus, în urma discuțiilor purtate, o seamă de îmbunătățiri, urmînd ca, pe baza celor propuse, să fie aprobat, devenind legea de organizare a Academiei. În respectivul statut se prevede faptul că Academia este cel mai înalt for de știință și cultură din țara noastră, for de consacrare a oamenilor de știință de înalt prestigiu.

— V-ați referit la ramuri științifice de vîrf. În ce sens?

— Comisiile și institutele care depind de Academia abordează problemele de vîrf ale științei actuale, legate în primul rînd de impactul științei și tehnicii cu practica social-economică, probleme privind poluarea, protecția mediului ambiant, relațiile om-biosferă etc. Astfel de probleme științifice au un evident caracter de cercetare fundamentală, cu aplicații practice.

Academiile de profil cu o bogată activitate păstrează o strînsă legătură cu Academia, care apreciază activitatea acestora, selectînd lucrările de valoare și acordîndu-le premii. În cadrul sesiunii generale la care ne referim, Iașul a primit douăsprezece premii, în diferite specialități: matematici, chimie, biologie, fizică etc.

— Din perspectiva funcției de președinte al Filialei Iași a Academiei, pe care o dețineți în prezent, ce ne puteți spune despre activitatea de perspectivă a acesteia?

— Dezvoltarea viitoare a Filialei Iași a Academiei merge pe direcțiile deja trasate. Noul statut va aduce și el unele precizări în legătură cu activitatea Filialelor. Dar se poate spune cu anticipație că Filiala Iași a Academiei va păstra, în continuare, legăturile cu institutele de cercetare din Moldova și va lucra cu ele, ajutîndu-le, în limita posibilităților, să desfășoare o activitate cît mai eficientă. Trebuie ținut seama de faptul că unele din ele depind de alte foruri tutelare. Conclucrarea aceasta se realizează prin captarea în biroul Filialei a directorilor acestor Institute de cercetare, stabilindu-se, în acest fel, un contact permanent și un schimb de idei reciproc avantajos.

— Trecînd la unele perspective mai imediate...

— Chiar în lunile care urmează vor avea loc două manifestări științifice, legate, una, de istoricul științei, alta — de rolul Academiei Române în dezvoltarea cercetărilor științifice, economico-sociale în Moldova. Aceste manifestări se vor desfășura cu participarea oameni-

lor de știință din Iași, precum și a unor personalități din cadrul conducerii Academiei R.S.R. Prima manifestare va reflecta activitatea membrilor din Iași și Moldova ai Academiei, de la înființare și pînă în 1920. Așadar, prima etapă. A doua manifestare vizează modul în care s-a reflectat activitatea Academiei Române în presă, în operele de artă, în literatură, în activitatea științifică — e vorba de activitatea desfășurată în Moldova.

Sînt deci două perspective în abordarea aceluiași obiectiv, care fixează tradiții înaintate, în prelungirea cărora se situează activitatea noastră de azi. O activitate mult diversificată și amplificată, în conformitate cu posibilitățile larg oferite de conducerea de partid și de stat, și cu cerințele dezvoltării social-politice actuale a României.

Al. C.

Interviu cu prof. dr. doc. Neculai MACAROVICI
membru corespondent
al Academiei R. S. R.

— Intrucit faceți parte din secția de Științe geologice, geografice și geografice a Academiei R.S.R., v-am ruga să ne dați câteva amănunte în legătură cu activitatea științifică desfășurată, în domeniul geologiei, la Iași.

— La Iași se execută o serie de contracte încheiate cu Comitetul geologic, mai ales privind cercetări științifice asupra rocilor utile, cum sînt o serie de nisipuri cuarțoase, argile pentru ceramică etc. Aceste cercetări se integrează în preocupările mai generale legate de structuri geologice, petrografie etc., avînd drept scop obținerea unor concluzii privind utilizarea lor. Dacă interesează și cifra, putem spune că avem încheiate vreo zece contracte.

— Care a fost, în trecut, locul cercetărilor științifice de geologie și mineralogie în aria de activitate a științei ieșene?

— Există, într-adevăr, la Iași, în această direcție, o bogată tradiție. Aceasta, începînd cu Cobălcescu, la 1860, apoi continuînd cu Ion Simionescu, Ion Atanasiu, Vasile Butureanu, Mircea Savul, predecesorii cu remarcabile merite. Să ne gîndim numai la faptul că, de pildă, Cobălcescu este primul care a dat lucrări de geologie în limba română, lucrări dintre care unele sînt utile și azi. Ion Simionescu — pe lîngă faptul că a fost un titan al scrisului, pe linia culturalizării maselor — are și cercetări efectuate în cuprinsul Moldovei, al Carpaților meridionali și al Dobrogei. Lucrări științifice de mare importanță, privind Carpații Orientali, are și Ion Atanasiu. Să-l menționăm, în continuare, pe Vasile Butureanu pentru cercetările sale de mineralogie și minerale utile, efectuate pe Valea Bistriței. În ceea ce-l privește, Mircea Savul, care are și el cercetări de mineralogie desfășurate în Dobrogea și Carpații orientali, este, în același timp, primul care a deschis drum în țara noastră geochimiei. Așa după cum Cobălcescu a deschis drumul paleontologiei și stratigrafiei românești.

— Este de presupus că cercetările actuale se situează în prelungirea mai sus amintitelor preocupări.

— Dacă este să mă refer la propriile mele preocupări, aș menționa că am cercetat geologia Moldovei, precum și geologia din curbura Carpaților, în ceea ce privește paturile terțiare noi. Preocupări asupra geologiei Moldovei, desfășurînd intense cercetări de micropaleon-

tologie, stratigrafie etc., le au și colaboratorii mei, dintre ale căror lucrări unele au și fost premiate de Academie. Cel mai recent premiu este cel atribuit lui Liviu Ionescu, pentru lucrarea științifică asupra geologiei Carpaților Bucovinei.

— Funcționați la Universitate ca profesor consultant...

— Da, și dacă nu vă supărați, sînt în al 50-lea an de activitate didactică și, totodată, de cercetare științifică.

— Toți petrecuți la Iași?

— Dar unde? Aici am făcut și facultatea, aici am dat și doctoratul... În prezent am drept colaboratori pe prof. dr. docent Radu Dumitrescu, prof. dr. Pierre Jeanrenaud și prof. dr. Liviu Ionescu.

— Privind în perspectivă, am putea vorbi de o școală ieșeană de geologie și mineralogie?

— Atestată de Academie! Cobălcescu a fost academician, Ion Simionescu a fost academician, Mircea Savul — academician, Vasile Butureanu — membru corespondent al Academiei, Ion Atanasiu — membru corespondent al Academiei, enumerare care nu vrea decît să fie tocmai atestarea existenței unei școli ieșene în domeniul științelor geologice, mineralogice și paleontologice.

— Și o subliniere a contribuției Iașului la prestigiul științei românești.

S.T.

„Noul val” al matematicii ieșene

Semnificative apar, în cronica recentei sesiuni extraordinare a Academiei R.S.R., alegerea prof. dr. Constantin Corduneanu ca membru corespondent al Academiei, R.S.R. și acordarea a trei premii pentru matematică ale Academiei, pe anii 1970 și 1972, unor tineri și foarte talentați matematicieni ieșeni. Aceste fapte sînt revelații pentru valoarea constant ridicată a școlii ieșene de matematică, pentru nivelul înalt al spiritualității ieșene. Orașul în care au luminat cu atîta generozitate și pasiune „felinarele ieșene”, cum îi numea acad. Cristofor Simionescu (ales ca vicepreședinte al înaltului nostru forum academic la aceeași sesiune extraordinară) pe înaintașii culturii și științei de aici, încheindu-le în paginile mai vechi ale „Cronicii”, cu pioasă recunoștință și deplină prohibită, un florilegiu de aprecieri și metafore cu parfum de tei eminescian, continuă să acrediteze, așadar, constatarea profetică a unui ilustru cronicar moldav: „nasc și în Moldova oameni!”

Iașul, „cetatea eternă” a culturii românești, nu este la prima „trecere” prin Academie. Ci dimpotrivă! Cele trei premii a-

cordate de curînd — și anume premiul „Simion Stoilov” pe anul 1970 pentru grupul de lucrări privind existența și regularitatea soluțiilor unor clase de ecuații diferențiale în spații abstracte, autor: **Viorel Barbu**, premiul „Simion Stoilov” pe anul 1970 pentru grupul de lucrări privind ecuațiile termoelasticității și elasticității micropolare, autor: **Dorin Ieșan** și premiul „Simion Stoilov” pe anul 1972 pentru grupul de lucrări privind existența și unicitatea soluțiilor unor ecuații diferențiale abstracte pe spații Bonach infinit dimensionale și existența și comportarea soluțiilor sistemelor asimptotic mărginite, în special pe spații finit dimensionale, autor: **Nicolae Pavel** — relevă însă un fapt deosebit, semnificația recunoașterii unor matematicieni grupați, cu toții, în jurul vârstei de 30 de ani fiind mai mult decît evidentă. Și dacă pentru specialiști comparația cu mișcarea bourbaki-stă este și necesară, și suficientă (ca să ne situăm mai aproape de limbajul și raționamentul matematic...), confirmarea existenței unui foarte puternic „nou val” în matematica ieșeană nu mai necesită, nici pentru publicul larg, argumente sau probe demonstrative suplimentare. Vom fi, poate, suspecți, de lipsă de modestie în afirmații, de supralicitarea unor fapte în argumentări și, tocmai de aceea, ne întoarcem în replică, la atitudinea unui Goethe, care „pretindea (...) să fie modesti, doar modeștii!”. Academia a premiat trei matematicieni tineri așadar, amintindu-ne tuturor că statisticile nu mint cînd circumscriu vârstei de 30 de ani marile idei și rezultate matematice. Premiile Academiei semnificative. Premiile Academiei ni-l amintesc pe un Cocteau neliniștindu-se că va avea treizeci de ani... Premiile pentru matematică ale Academiei îi așteaptă deci pe toți matematicienii de treizeci de ani. Și aceasta spre gloria matematicii, a științei, a culturii românești.

Dar premiile Academiei colorează harta competitivității creației, invitînd la noi și mai rodnice competiții. Mereu la alte competiții. Cu gîndul la noile întreceri ale minții, să-i felicităm pe cîștigătorii de astăzi. Să-i felicităm pe profesorii lor, între care multe merite directe îi revin chiar membrului corespondent proaspăt ales, Constantin Corduneanu. Să ne permitem să felicităm, pentru premiile de curînd acordate, școala de bună tradiție ieșeană, într-ale matematicii, într-ale tuturor științelor și artelor. Și să nu uităm, o subliniem din nou, de „felinarele” mai vechi și mai noi ale Iașului, de miinile și gîndul, la fel de grijulii, ale celor care le ocrotesc flacăra înaltă.

George BOTEZ

Clădirea în care a funcționat la 1860 Universitatea ieșeană, — astăzi, sediul Filialei Iași a Academiei R.S.R.

CONSTANTIN ȚOIU

Pretexte

De o conciziune remarcabilă textele cuprinse în acest volum, Editura Albatros, fac dovada unui moralist modern, care nu uită că se află într-o perioadă când retorismul este mai mult decât desuet, când discursul trebuie să fie scurt, să meargă direct la esență și să o dezvăluie captivă într-o metaforă sugestivă, inedită. Publicist și scriitor înzestrat, autorul cunoaște sau, mai bine zis, simte exact psihologia cititorului contemporan. Din acest punct de vedere Pretextele lui C. Țoiu se aseamănă cu Spectacolul lumii al lui Ioan Grigorescu, numai că primele sînt mai moralizatoare iar cel de-al doilea, nelipsindu-i cituși de puțin și această dimensiune, e mai liric.

Între pretextele lui C. Țoiu se poate afla orice: o vorbă celebră, o întîmplare de pe stradă, o opinie a cuiva, o știre din presă, un meci de box, imaginea unui stadion infierbințat, un fapt de istorie, o carte, un personaj, un tablou, un film, o sculptură etc.

Un scepticism responsabil e însoțit de un suris ironic care sancționează mai aspru decît vorba dură. Personajul — căci există în acest volum un personaj, de multe ori scris cu măjuscă — este omul „zeu plînd și tenace”, omul rămas subiectul artei, omul „transfigurat, nconfigurat desfigurat, însă omul”. Și de vreme ce el, bipedul, în toate ipostazele domestice, eroice sau meschine și în toate viziunile pictorilor, scriitorilor, cineaștilor, nu a putut fi nici clintit și nici ignorat, păstrîndu-și locul său etern în raport cu arta, cu atît mai puțin poate fi neglijat din perspectiva vieții. Dar din oricare unghi de vedere l-ai contempla, omul în esență sa rămîne uriașul plînd față în față cu Natura și Istoria. Și una și cealaltă îl pot juca feste „trestiei gînditoare”, și una și cealaltă îl pot apăra uneori, dar niciodată nu-l pot înfrînge. Aceasta ni se pare a fi ideea fundamentală a cărții lui Constantin Țoiu. Mai sînt însă două raporturi la care autorul meditează: omul în luptă sau în înțelegere cu sine însuși și omul în dispută sau în armonie cu societatea.

Scriitorul japonez Kawabata laureat al Nobelului pe anul 1968, se sinucide pentru că nu rezistă dramei neputinței de a se depăși, deși în cazul său depășirea vizează zocile de dincolo, dacă ele vor fi existînd, ale perfecțiunii. În Franța se renunță la inscripția fără ieșire, pictată cu bidineaua în labirintul subteran al metroului, întrucît asemenea formulă i-a dus pe unii la sinucidere, cînd aceștia se întîmplă să trăiască o stare sufletească similară, adică „fără ieșire”. Englezii, înțelegînd ce forță conține litera tipărită au preferat să scrie „ieșire în partea opusă”. „E un sofism oricum bine venit — comentează C. Țoiu. Totuși e să știi să schimbi la timp negația în contrariul ei, din care, în bună logică, poate ieși afirmația salvatoare”. Văd în acest fapt, reproduș din ziare, ca și în comentariul autorului unul dintre cele mai tulburătoare adevăruri: omul este o ființă socială. Orice impact cu colectivitatea, orice evadare în singurătatea propriului suflet îl poate determina să-și refuze condiția. „Ieșirea în partea opusă”, deși salvatoare biologic, mi se pare o amăgire, o simplă aminare a dramei. A trăi presupune a trăi împreună cu semenii tăi, doar „de murit sau de scris, mori și scrii numai singur”.

Există în cartea lui Constantin Țoiu un umor de cea mai bună calitate care confirmă ceea ce el însuși afirmă pe bună dreptate la un moment dat: „Cînd este vorba de umor, știu că resursele noastre nu se termină niciodată, oricît de groaznică ar fi împrejurarea”, și o ironie „un sarcasm chiar potențat tot timpul de o omenească bunăvoință pentru că „A fost totdeauna o trăsătură a noastră (a românilor n.n.) să lăsăm oricărui nemernic o șansă de a fi om”.

Cartea lui Constantin Țoiu este o carte de idei, o carte de poezie și de meditație. Se știe — o spune și scriitorul — că a numi exact lucrurile, fenomenele, înseamnă a le trece pe deplin în stăpînire. Constantin Țoiu are un mod original de a da nume și de a desprinde sensuri într-o manieră poetică: „La întrecerile mondiale de atletism, un culuar a rămas liber pe pista de alergări, în amintirea tinerii atlete britanice care a decedat în împrejurări tragice.

Știm cum se ia un start. Cum se așează piciorul pe rampa minusculă de pornire. Arcuirea trupului, identificarea cu suțimea de secundă, cu tășul cel mai fin și mai insensibil al timpului.

Știm și acele false plecări, cînd pocnetul sec de pistol ne sperie în tribună.

Nu vom ști niciodată cum pleacă englezoaica pe culoarul liber, fata cu păr de griu copt.

Iarba stadioanelor, numai ea știe cînd trec nălucile”.

Despre sport, tot scriitorii sînt cei care scriu mai frumos și mai adînc. Pentru că ei vîd în sport nu numai un mijloc de a realiza străvechiul deziderat „mîntă sănătoasă, în corp sănătos”, dar și o oglindă a spectacolului psihologiei lumii contemporane, acuta sa nevoie de defulare.

Constantin COROIU

Intenționăm să repunem în discuție, începînd cu acest articol, un concept fundamental al teoriei literare, care a stat în atenția generală în, practic, toate momentele importante ale istoriei literaturii. Ca și altădată, dorința noastră este a prezenta problemele din unghiul de vedere al poeziei moderne, acordînd o atenție specială aspectelor legate de poezia prozei. Punctul de plecare al acestor considerații se află în constatarea nu numai a unei continuități între retorica antică și cercetările moderne, ci și a unei rupturi, care definește, în fapt, specificitatea și originalitatea teoriilor actuale; fenomen semnalat de curînd și de Nicolae Balotă într-un articol Despre verosimil (în „Luceafărul” din 26 ian. a.c.) care indică, de altfel, și punctele de reper ale unei posibile discuții: „...odată cu mișcarea de reabilitare a retoricii, odată cu noile tentative de constuire a unei poezii ca disciplină avînd drept obiectiv limbajul literar, reapar acești termeni (alături de alții) indicînd reluarea unei tradiții, dar, toată dată, prezentînd confirmarea unei distanțe, a unei rupturi. Ruptură evidentă nu atît între noile eforturi ale unei retorici rediviva și mai rechinle ei rădăcini, cît între poezia nouă și artele poetice anterioare noii „explozii” teoretice”.

Primul termen de care ne vom ocupa este acela de motivare; el stă în atenția formalistilor rîsi (Eichenbaum, Sklovski etc.) și în special a lui Tomasevski, care îl discută în capitolul „Tematica” din a sa Teoria a literaturii. Aici motivarea este definită ca „sistemul de procedee care justifică apariția diferitelor motive și a complexelor lor”, cu alte cuvîntele „ajustarea”. adecvarea motivelor și procedeele. Toate cele trei tipuri de motivare pe care le distinge Tomasevski sînt, într-un fel sau altul, legate de problemele verosimilului. Motivarea compozițională se definește prin „economia și oportunitatea motivelor”: aflăm aici un aspect ce stă în centrul preocupărilor poeticii moderne, și anume verosimilul intrinsec. Necesitatea respectării unor canoane și exigențe interne ale genului (cf. printre altele, studiul lui T. Todorov publicat chiar în această revistă. Poetică și poezică în concepția lui Lessing în nr. 21 și 24 — 1973; reamintim și citărea lui Goethe în discuție privind preșpăria copilului lui Lady Marbeth, care ține de înconștientă flagrantă dar raportăm situația la un verosimil exterior, în consecință cîntată de Goethe prin

VEROSIMILUL (I)

AL. CĂLINESCU

invocarea unor argumente ce vizează verosimilul compozițional — cf. Eckermann, Convorbiri cu Goethe, tr. rom. p. 582). Tot acum Tomasevski citează o butadă a lui Cehov asupra căreia vom reveni: „dacă la începutul povestirii se bate un cui în perete, la sfîrșitul ei eroul trebuie să se spînzure”. Fiecare episod, fiecare motiv și, după cum s-ar părea, fiecare detaliu ar trebui să aibe o justificare în plan compozițional (observație nevalabilă — dar Tomasevski nu vorbește despre acest lucru — în cazul a ceea ce se va numi mai tîrziu „detaliu inutil” menit să creeze „efectul de real”). În fine, un loc aparte îl ocupă „falsa motivație”: episoade și detalii introduse pentru a-l deruta și „înșela” pe cititor, pista falsă în romanul polițist, și, în cadrul pasiștei literare, mijloc de a „denunța” anumite procedee tradiționale.

Dar „motivarea realistă” este aceea care trebuie să dea sentimentul „veridicității”. Tomasevski se ocupă aici cu precădere de așa-numitele „motive de introducere” care urmăresc să-l convingă pe cititor de autenticitatea faptelor relatate. Să dăm cîteva exemple: în legătură cu Scribul negru s-a vorbit de un „roman al Căty-ei Zănoagă”, avînd ca punct de plecare (și fiind, astfel, „motivată” de) găsirea de către Ioanide a scrișorilor eroinei. În Patul lui Procust, Camil Petrescu reproduce scrișori și articole sau știri din ziare sau introduce, în note de subsol, comentarii asupra faptelor narate, pentru a îngădui judecarea lor „obiectivă”. Tripticul giudian Școala femeilor — Robert — Geneviève ne oferă o suită de exemple tipice de motivări realiste: reproducerea unui jurnal intim trimis „prin poștă” lui Gide de către fiica naratoarei, reproducerea, în replică, a punctelor de vedere ale celorlalte două personaje implicate, reproducere precedată de scrișori explicative (cu funcție, evident, „motivatoare”). Un caz interesant este acela al unei scrișori de Gaston Leroux, Le Fantôme de l'Opéra, roman de un fantastic delirant (un personaj, genial și diabolic în același timp, devine stăpînul ab-

solut al zidurilor și al subsolurilor Operei din Paris, construind o extraordinară rețea de trape, intrări secrete, coridoare subterane, culoare scobite în pereți etc.) dar în care autorul vrea cu tot dinadinsul să ne convingă de veridicitatea celor povestite: sînt reproduse extrase din ziare, mărturii ale unor foști și actuali administratori ai Operei, în prefață se aduc mulțumiri — așa cum se procedează, de pildă, în lucrările cu caracter științific — tuturor celor care l-au sprijinit pe autor în stringerea datelor, informațiilor sau mărturiilor etc.; mai mult, cititorul este îndemnat să se conformeze principiului „nu cred pînă nu vîd cu ochii mei” și să pătrundă, de exemplu, în loja nr. 5 unde va observa că peretele din dreapta prezintă, la lovire, un sunet aparte, ceea ce dovedește că zidul e gol pe dinăuntru etc. Cartea e un aliaj ciudat între produsele unei imaginații neînfrîmate și trimiterile foarte precise cu caracter referențial, trimiteri la realități oricît „palpabile” și observabile (se schițează de pe acum o distincție între „verosimil” și „verificabil” pe care o vom relua). Tot de categoria motivării realiste ține și procedeele ce constă în introducerea unui material extra-literar, adică — precizează Tomasevski — „a acelor teme care au o importanță reală în afara cadrului ficțiunii artistice”: procedeele ce caracterizează cu deosebire romanele istorice, dar nu numai pe acestea: în Falsificatorii de bani, de exemplu, are o scurtă dar zgomotoasă apariție scriitorul Alfred Jarry. În fine, unele procedee de motivare realistă devin canoane sau chiar clișee compoziționale (descoperirea finală a legăturilor de rudenie dintre personaje în comedia clasică) și sînt asimilate de o anumită tradiție literară pînă la contestarea și parodiarea lor. Diferitele școli impun anumite convenții de reprezentare a realității și aici nu vom putea nici cînd omite studiul capital din 1921 al lui Roman Jakobson, Despre realismul în artă, unde se demonstrează caracterul relativ al verosimilului artistic.

ROMAN ISTRATI

aici

Aici cînd bate-n cer
clopot de stele,
femeile-și înseamnă-n singe
focul.

aici zăpezile-și cînstesc norocul
și griul curge-n cumpenile grele.

Aici ard ape-n florile lunare
și drumul lor mă-ntoarce străveziu

aici cresc vînturile-ntr-un tîrziu
cu fierul sărutînd pridvoare.

Aici m-așteaptă roșul ei de mac
și munții în răstimpuri vegetale

aici mi-e doina cu viori în cale
și piinea caldă din pămîntul dac.

hora

În taină-am cules din pădurile noastre
ferigile roșii aprinse de lună
și-ntr-un buciun pleacă să apună
am cînstit carnea ciutei albastre

E carnea iubirii și-a inserării
din care-am gustaț întîia lumină
e carnea cu singele alb de rășină
adormită-n palmele mării

Timpul, ajuns cu stelele-n riu
s-a oprit să crească-o fîntînă
și fluturii mari sub aripă de lînă
respiră cu inimi de griu

Focul a bătut ca un clopot de seară
și s-a stins în fluier albe de piine
a tipăț între dealuri o urmă de ciine
după ultima horă barbară

Voi culege în taină
ferigile roșii
ferigi pentru hora de miine.

dorința

Să beau lumina-n cupele de mac
și să m-alerț cu timpul prin pădure
cocoșii grei în pieptul meu să-ndure
clopot de stele, noaptea, în cerdac

doresc zăpezile să-mi impletească jocul
și fetele să-mi cînte de uitare
în piept cînd vîntul bate ca o floare
într-o vioară să se-alinte focul

Rostogolit cu caii jos în fin
să număr anii-n boabe de ovăs
pe buze, vinul greu să mi-l apăs
și să doinesc frumos pe cel bătrîn

Doresc să cresc în stele mari, de griu
și-n toată piinea să-mi clădesc cetate
să-mpart cu mina semnul de dreptate
și-apoi să-adorm în pietrele de riu.

această pace

Cînd în grădină merii tatei coc
și-n ape-mi cîntă flaut de aramă
imi crește-n suflet griul cel de-o seamă
cu toți strămoșii adunați la joc

Nu vreau să uit nici cea dintîi dorință
cînd din sărutul mamei m-am cules
și mi-am jurat să aflu înțeles
la tot ce-i sfînt și tot ce-i de credință

Singele meu nu-i apă, ci-i licoare
și l-am primit în dar de la părinți
cu bucurii întregi și suferinți
l-am apărât și-am scris cu el izvoare

Și-nceț lumina s-a întors înoace
și m-a-mbrăcaț în vinul cel mai sfînt
să cresc cu dimineața în cuvînt
și să trăiesc iubind această pace.

Balada Meșterului Manole este drama realizării perfecțiunii, a unei fapte absolute.

Prima impresie pe care liniile arhitecturale ale Mănăstirii Curtea de Argeș o emană, este aceea de perfecțiune solemnă, ascensională, involantă, — încremenită în nemișcarea de cristal a lucrurilor perene. Dar în clipa următoare se naște în acest sentiment o fisură, iscată de senzația unei descumpăniri a echilibrului, a raporturilor de aur. Deplasându-te însă câțiva pași mai departe în jurul mănăstirii, dintr-odată senzația de insatisfacție este anulată, impresia de sovăire a echilibrului este ștearsă de noua perspectivă și totul apare iarăși de o perfecțiune definitivă. Dar și acum, după un timp, din nou ai impresia că unele linii sînt dizarmonice, că proporțiile sufăr, pentru ca iarăși după un scurt ocol, toate conturile să se reintegreze într-o formulă de o armonie fără ercane.

Astfel, perfecțiunea mănăstirii Curtea de Argeș este în permanentă refacere, mereu se desparte și mereu se întoarce în ea însăși. Este o armonie de o nuanță singulară; o armonie care se crează în mișcare. Ea se naște continuu din dialectica unor dezechilibrări făcute să se arunce reciproc, pentru a făuri unul din cele mai dinamice absolute. În felul acesta, arhitectura capătă un caracter pregnant muzical. Ni se pare că acestui caracter cîntător, mobil, datorează monumentul de la Curtea de Argeș aceea fascinație care a chemat imaginația poetică a geniului anonim să plămădească o baladă constituind capodopera universală a temei respective. Dar ni se pare de asemenea că acestui caracter ezitant, între cumpănă și descumpănire, i se mai datorește și caracterul dramatic al legendei, cu pendularea ei între suferință și catarsis, între moarte și absolut.

Legenda Meșterului Manole nu reprezintă doar o variantă a unui motiv reluat repetat din Balcani pînă în India: necesitatea unui sacrificiu uman la temelgia unei noi clădiri. Deosebiri adînci situează concepția filozofică a baladei pe un cu totul alt plan.

1. Mai întîi nu este vorba de o construcție oarecare cerînd această jertfire (reală sau simbolică) a unei ființe care să dea suflet corpului arhitectonic și în felul acesta edificiul să dureze. Aici este vorba de o construcție unică. Domnitorul cere celor zece meșteri să clădească „Mănăstire-naltă/Cum n-a mai fost altă”. O operă fără putință de repetare. Tocmai pentru a-i asigura unicitatea, același domnitor va face să piară meșterii cînd aceștia declară cu orgoliu, că ei ar putea depăși perfecțiunea mănăstirii terminate.

2. Ce voia să fie această mănăstire? Evident, o cetate a absolutului, dar un templu, o arhitectură de o perfecțiune absolută. Or, absolutul este un întreg care-și ajunge sieși, un tot fără deschidere spre infinit: un cristal.

În acest caz, divinitatea este oare mai mult decît un pretext care a declanșat plămuirea capodoperei, dar fără a se contopi cu ea?

Sau, mai curînd, este prizonieră a acestei construcții, deci închisă în armonia perfectă din care nu există ieșire? La urmă, Meșterul Manole se află singur cu destinul său și cu universul părăsit de dumnezeire, al cărei principiu, — absolutul —, a fost saturat de înfăptuirea capodoperei.

3. S-a pus întrebarea: de ce continuă balada după zidirea Anei, din moment ce mitul sacrificiului uman în scopul însufletirii corpului arhitectural fusese îndeplinit? Or, tocmai aici se află deosebirea fundamentală între balada noastră și restul variantelor: nu mitul jertfirii singeroase a soției Meșterului Manole constituie subiectul baladei românești, ci destinul lui Manole, destinul omului superior care înfăptuiește un absolut unic. Despre jertfa Meșterului Manole este vorba aici. Și aceasta este dublă: jertfirea iubirii, a Anei, și jertfa propriei sale vieți. Dar nu numai atât: sacrificiul iubirii este dublat de pierderea și a copilului odată cu soția, iar sacrificiul Meșterului, al creatorului, este amplificat de jertfirea și a celorlalți nouă zidari. Toate aceste jertfe repetate sînt preludivul și urmarea sacrificării lui Manole. Realizarea unui absolut unic cere nu numai o singură viață, ci un multiplu număr de vieți. De ce acest lucru? Pentru ca să dispară, odată cu Manole, tot ce ar fi putut amenința unicitatea zidirii: meșterii, care ar fi putut clădi o mai frumoasă mănăstire: soția, care ar fi putut prelungi afectiv existența Meșterului și copilul, care ar fi continuat existența sa fizică. În felul acesta, extincția lui Manole merge pînă la descendentul său, pentru ca existența sa să fie integral absorbită de către opera absolută.

Este adevărat că în legenda Meșterului Manole se întîlesc într-o sinteză superioară variate mituri de implicație cosmică, dissociate și analizate amplu de către Mircea Eliade (*Comentarii la legenda Meșterului Manole*, București, 1943) și anume: sacrifi-

LEGENDA MEȘTERULUI MANOLE

George POPA

ciul ritualic pentru a se asigura durabilitatea unei noi clădiri: mitul morții violente, singura care ar fi creatoare și purtătoare de virtuți celtice: mitul morții celui din urmă: mitul consacării centrului etc. Refuzăm însă să credem că participarea acestor mituri a fost aceea care a prețidat nașterea baladei, că ele au inspirat cu exclusivitate și au hotărît plămuirea ei. Nu aceste mituri constituiesc motivarea ei spirituală, conținutul filozofic.

Diversele mituri amintite au intervenit, desigur, dar ele au fost utilizate doar pentru a alcătui un fond, o canava, pe care s-a țesut motivul fundamental următor: destinul geniului, al omului superior care realizează absolutul. Departele de a fi ilustrarea rece a unor mituri, balada este străbătută de un patetism profund, de un lirism intens, care-i asigură deosebita receptivitate și caracterul profund omenesc. Amploarea viziunii din baladă nu este asigurată exclusiv de implicațiile cosmogonice, ci, înainte de toate, de gravitatea dramei umane.

Ca și *Lucașfărul* și *Miorița*, această dramă are construcția tragediei eline. Nici un amănunt anecdotic, nici bocete, nici tînguiri, ci totul este intens și tăcut (*Iar Manea tăcea / Și mereu zidea*) liniile acțiunii fiind cît mai simple, mai economice și cu atât mai impresionante. Aici nu este vorba de un sacrificiu oarecare, ci de sacrificarea soției și a copilului. Este probabil că jertfirea copilului să fi fost cerută și de necesitatea satisfacerii mitului care vede în copil simbolul începutului, simbol ce urma a fi încorporat clădirii. Mai este posibil ca jertfa copilului să constituie un mijloc de sancționare a construcției prin ceva pur nealterat, „fără păcat”. Dar este tot atât de verosimil să considerăm că rațiunile tragediei Meșterului, a *Ființei Alete care crează un Lucru Absolut*, au cerut acest sacrificiu ducînd drama la ultime consecințe: Manole trebuie să-și trăiască încă din cursul vieții drama morții soției, a singurului său fruct: viu și apoi a tovarășilor de lucru, a celor împreună cu care a făurit acel unicat de perfecțiune.

Totul este nu numai ca Meșterul să moară, ci să și trăiască tragedia creației unice. De la un simplu mit al necesității unui sacrificiu la orice nouă clădire, poetul anonim a suit la viziunea cosmică superioară a tragediei geniului, a plămuitorului de absolut și a scos evidentă nu elementul de fatalitate, de forță absoasă care intervine și nici nu s-a ocupat de absolutul plămuit, ci de drama creatorului, o dramă concentrată în suferința multiplicată a Meșterului Manole. Nu cosmosul cu legile lui dure, nu mănăstirea cu frumusețea ei neegalată l-a interesat, ci drama omului unic.

4. Deosebit de semnificativ este faptul că, în baladă, forța divină nu reușește să întoarcă pe Ana din drum, deși o supune la repetate și foarte grele încercări. Lucrul acesta are multiple înțelesuri.

În primul rînd, este vorba de atitudinea față de dumnezeire a poetului popular. Precum se știe, în balada *Mioriței* divinitatea nu apare nici un moment: nu numai că nu intervine într-un nimic în cursul desfășurării acțiunii, dar nici măcar nu este invocată în mod simbolic în vreunul din aceste momente. Lucrul este cu atât mai de neînțeles, cu cît este vorba de confruntarea cu moartea, prin urmare de crasul cel mai grav al existenței, cînd se presupune că apelul la o ipotetică ființă supremă ar fi fost mai firesc ca în oricare altă clipă a vieții.

Această atitudine religioasă are un caracter aparte în balada Meșterului Manole. Aici neputința dumnezeirii este doar o metaforă și un element de maxim contrast pentru a sublinia puterea iubirii, puterea destinului unei capodopere, în ultimă instanță puterea umană care depășește puterile divine. Dacă în balada *Mioriței* era

vorba de ignorarea divinității, aici este vorba de conștiința tragică, lucidă și orgolioasă a neputinței ei.

Dar exilarea dumnezeirii dincolo de destinul uman, considerînd că-i este interzis să modifice benefic acest destin, însemnează de fapt afirmarea de către poetul anonim a solitudinii eroului său, solitudinea în univers a omului rar, a geniului (*Ca noi meșteri mari / Alții nici că sînt / Pe acest pămînt*). Solitudinea ziditorului de absolut. Meșterul Manole este singur, ca și baciul moldovean, ca și Hyperion. Singur cu destinul său superior; și față în față cu universul golit de dumnezeire (fie pentru că s-a dovedit neputincioasă și astfel s-a exclus din cercul valorilor absolute, fie că a fost claustrată în perfecțiunea arhitecturală) și golit de asemeni de Ana, golit de obiectul iubirii, care a fost absorbit de tragicul destin al făuririi lucrului unic.

Se cuvine a sublinia încă o latură a atitudinii față de divinitate. Deși este vorba de clădirea unui lăcaș ei destinat, totuși sacrificiul uman are loc. Or, aceasta nu este nici de cum compatibil cu concepția creștină. Ba mai mult: un număr de 12 morți va costa această clădire a Domnului. Ce semnificație are acest fapt, care echivalează cu un sacrilegiu, dumnezeul creștin apărînd multiplu mai singeros decît un zeu păgîn?

Este evident încă o dată că nu cîntarea unui sanctuar divin face obiectul baladei, ci, precum am afirmat, destinul uman și anume destinul omului rar care izvoadește absolutul. Preocuparea de acest destin este atât de exclusivă, încît nu numai că divinitatea trece pe plan secund, dar apare chiar un element negativ, edificiul ei cerînd un adevărat masacru uman. Este limpede că poetul anonim a creat balada sub imperiul unor vechi concepții precreștine.

Drama plămuirii absolutului apare astfel cu atât mai monumentală, cu cît, aici, pus în balanță cu divinul, umanol apare infinit superior. Omul devine victima zeilor și a absolutului. Superioritatea morală a omului se reliefează la dimensiuni cosmice.

Cînd se discută o creație populară de genul legendei Meșterului Manole, interesează și cîntatul metafizic în care a apărut creația respectivă, complexul de mituri care s-au intererat și sintetizat. Dar, repetăm, balada a suit mai sus de vîzduhul unor vechi mituri, le-a decantat și le-a folosit pentru a vorbi despre drama celui ce a izvodit un fapt desăvîrșit. Acesta este subiectul baladei. Meșterul Manole trăiește drama unor comandamente cosmice inflexibile, care conduc la un șir de morți. Omul, însă, și nu aceste comandamente constituiesc obiectul legendei. De aici aceea coloratură patetică, profund umană.

Dar bilanțul spiritual nu rămîne descumpănît. Tragedia umană este compensată prin frumusețea și unicitatea absolutului, care a trebuit să absoarbă atîtea vieți. Și prin aceasta sacrificiul însuși, înainte de toate Meșterul Manole, se află înveșnicit.

Ce reprezintă zborul de Icar al Meșterului? Apare el ca o simplă completare a unui act ritualic? Nu fuseseră suficiente unsprezece sacrificii prealabile? Moartea lui Manole este de fapt actul de trecere în eternitate, continuarea existenței sale în capodopera plămuită. Dispare efemerul, dispare făptura trecătoare care ia pe umerii săi în chip de aripi universul, el însuși supus schimbării și „se mută” dincolo, de partea cealaltă a lumii, unde se află Ana, în veșnicia asigurată de lucrul absolut. Aici rămîne doar obiectul creat și uimirea umană aflată în afară de număr.

„Alegere și har”, — aceasta a fost Meșterul Manole. A fost alesul al cărui har trebuia să rodească un fruct rar și care mai trebuia să apună odată cu această naștere, ca și cum absolutul ar fi o esență prea tare, ce arde și consumă fragila alcătuire omenească. Mitul sacrificiului ritualic cerut de o nouă clădire a fost cu mult depășit.

Balada apare astfel de un perfect echilibru filozofic moral și estetic: pe de o parte tragedia multiplă a izvodirii perfecțiunii, pe de altă parte, înveșnicirea creatorului prin fapta lui desăvîrșită. Perspectiva contingentului, viața, și perspectiva eternității se află față în față, compensându-se, cu drepturi egale, față de sentimentul valorilor și satisfăcînd bipolar setea de existență.

Moartea apare și aici, ca și în balada *Mioriței*, ca expresie a concepției tragice că omul este nemuritor. Dacă în *Miorița* această fructificare se face prin transferul odată cu moartea, în basm, în vederea confundării indisolubile cu universul, în legenda Meșterului Manole, valorificarea are loc prin permanența faptei absolute.

Caracterul mobil al armoniei arhitecturale a mănăstirii Curtea de Argeș nu reflectă tocmai această împăcare dialectică dintre imuabil și efemer? Altfel spus, nașterea din mișcare a acestei armonii, nu este metafora în piatră a acelor vieți sacrificate care se scurg către eternitate prin intruparea repetată în geometrii absolute?

POȘTA LITERARĂ

ION NITULESCU — Altceva decît pînă acum, în ultimul plic ni s-au părut a fi *Transparențe, Cînd florile, La marginea cuvintelor*, pe care o și reproducem: „Ce singur, acolo/singur/ la marginea cuvintelor/ în care visam păsări/ cu lumina pe aripi/ și trupul meu țipa/ de-o fericită durere/ buzele tale/ și ochii și trupul/ boare trecută împrejurul meu/ răzvrătită de fluturi/ cu sînge de cristal/ au devenit acum neaua/ ce se topește-n suflet/ dezvelindu-mi anotimpurile./ Întrebările mele au aripi/ dar cine va prinde lumina-ntr-o palmă/ și-o va numi floare/ cîntată pe-aceleași degete?”

I. JUNCU — „Cele 12 viersuri” au doar o valoare omagială, nu și una estetică.

CONST. BRANDUȘOIU — Lume de toate felurile conține pasaje ce adevărat pline de poezie (o poezie austeră, cam în răspar) alături de altele plate și fără noimă lirică.

SPERANȚA D. — Există o speranță în ceea ce scrieți: că veți scrie mai bine debarasîndu-vă de sentimentalismele care vă înecă poezia și mizînd mai mult pe luciditate, ca în *Tie și Viețile noastre*. Primim reportaje și portrete (depinde cum sînt scrise).

TAISIA PUȘCAȘU — Dintre epigrame, voi cita una cu țîntă literară (chiar dacă nu este atât de înțepătoare pe cît intenționează). Lui Valeriu Bucuroiu care și-a intitulat volumul de epigrame „Floretă de argint”: „Vrînd lovitura s-o parezi/ Vii c-o floretă de argint;/ Degeaba încerci să mai sarjezi/ „Înțepăturile”... dez-mint!”

PETRU DUNCA — Sînt multe sintagme fericite, cuvîntul respiră poezie, chiar dacă uneori respirația îi e împovărată tocmai de presiunea cuvintelor, de prelungirea excesivă a discursului liric. Să mai vedem.

ANA PĂUNESCU — Versuri ca „miresme-nărcate de rouă în zori”; „un vis, un copil își cer mingiere”; „ascultă natura și-odată cu ea/ ascunde și umbra din noaptea cea grea” sînt de ton minor și fără perspectivă.

C. GĂMAN — „Neșansa se pleacă în fața muncii perseverente și a pasiunii”. Vă urez succes!

RADU CORA — „Primește micul mărțor/ e un simbol — ce țî-l trimiț —/ al mult doritei primăveri”. Astfel de mărțoare nu se pot înmîna decît direct și nemijlocit destinatarului. De ce credeți că ar trebui să le găsim un loc în coloanele revistei?

MIHAI VASILE — Aveți un auz foarte fin, căruia îi sînt purtați o pluralitate de consecințe (inclusiv dezacordurile gramaticale): „Căci tu/ din sînul tău/ ai sunat, te-am auzit/ m-ai strîns/ te-am îmbrățișat/ mi-ai șoptit/ m-am dăruit/ cu raze din razele tale/ din razele mele/ din razele noastre și a voastre...”

VIORLEA CRISTEA — Apreciez modul cum ați rezolvat dilema în *Mărturisire*: „Să ucid cățelul? Nu, că-i mic și nevinovat! Să o ucid pe ea? Ar fi păcat! Și ea e mică, nevinovată. Să o gonesc? Nu. Am să plec eu”. Un moment mi-a fost teamă că o s-o ucideți. Ar fi fost păcat!

I. SAUCIUC — Pline de umanism versurile dv., dar lipsite de poezie.

DAVIDOV CHIRICA — Prea multe coincidențe în „Zile de naștere”.

VICTOR PETRESCU MAR-GEAN — Deocamdată transcriu din *Așteptare pentru înălțarea ciocîrlei*: „Un copil de răcoare/ venit parcă dintre brazii/ traversează cîmpia./ Maci incendiari/ rîvind singele adolescențelor/ meditează pe inima verii./ Sufocată de lumină/ floarea-soarelui/ nu mai poate dormi./ Așteptînd/ singele meu/ a îmbrumutat echilibrul arborilor”.

RODICA MOVILĂU — „Spre marea mea disperare sînt foarte ironică din fire și vorbărească foc pe deasupra”. Deocamdată în poezie ați reținut numai partea a doua a propoziției.

N. T.

„Flori”

„Veneția”

PETRE HÂRTOPEANU

La vârsta numelui său mic utilizat ca diminutiv de alinare, pictura lui Petre Hârtopeanu avea nuanțe de măr domnesc în obraz și tot soarele în petale, fiind un chiot al dorului de viață. Răzbuinând parcă tristețea vieții de orfan, micul țăran din Hulub a dus cu el la oraș un fluier modest care știa cîntecul satului. Culorile l-au învățat încă din liceu cum să mute pe claviatura lor melodiile legănate de porumbiști și nalbe, astfel încît ciobănașul descins din Gri-gorescu a devenit ucenic al mesterului. Și închizînd de nădejde poarta prin care oile săreau la strungă, băiatul a pornit peste școala culorilor precum voinicul în genunchi spre fîntina din care bea curcubeul. S-a întîmplat în acei ani să fie la Iași o mină de mesteri mari și ca oameni: Băncilă, Cosmovici, Dimitrescu, Tonitza. La ei a slujit nu pe simbrî, ci pe frăție de carmin singeriu tînărul descins din însomnoratul Dorohoi. Și așa cum n-a păstrat nici un ranchiun vieții care-l frustase de copilărie, n-a dat importanță nici mizeriilor mărunte ale existenței de student sărac. Principalul e că picta.

Era o epocă a picturii generoase, umbrită de oarecare romantism, dar sobră și exultînd un lirism mărturisit Hârtopeanu a fost de la început un inamic al atelierului cu patru pereți și recuzită de boemă. Propriu zis, n-a avut atelier niciodată. A avut în schimb picioare de umblat cu șevaletul în spate și ochi de văzut. A mai avut sufletul larg deschis spre orice frumos, „acea sete de surprindere a tainelor pe care le izvoadește lumina ce-i caracterizează vârsta ieșirii în lume. Picta și expunea, înobilînd cele mai banale du-

ghene ieșene cu prospețimi fără moarte. O expoziție, două, trei, patru... Găzduit vremelnic de Ion Cosmovici, nedespărțit de Tonitza, băiatul sfios, cu zîmbet modest îi conducea pe maestrii săi pînă în ușa „academiei libere” de duh turnat în pahare, dar nu intra niciodată în atmosfera acră de sarcasme și calabururii. I s-ar fi ofilit suavitățile condurașilor și feciorelnica semeție a nalbelor.

Hârtopeanu a mai avut norocul să găsească la Iași, în afară de maeștri și o pleiadă de ucenici unul și unul: Baba Alupi, Nutzi Acontz, Cămăruș, V. Mihailescu-Craiu, Acașiței, Marșin, Boușcă, Petrovici, Popovici — toți logodiți cu culoarea, formînd deci mediul cel mai prielnic pentru dezvoltarea acestei arte credincioase ochiului și care își păstrează reșnic umanitatea. Sub influența și în îndrăgășia lor va ritni meloma diluare cromatică a deltei, se veritatea curată a Durului. E perioada în care peisajul românesc îl ademeneste, scîntîndu-l dintre războaiele cu flori însurate, și îl cîștigă pentru totdeauna. Căci, înainte de toate, Petre Hârtopeanu e pictorul peisajului fără efecte spectaculare, e cel peisaj de toate zilele, neșis anume, dar urcat prin forța de expresie la valoarea unică. Experimentele sale de maturitate, privind trecerea formelor prin o cit mai lucidă balanță și reducerea paletelor la minimum necesar l-au condus spre acele „portrete florale” ce-i caracterizează astăzi pictura — tot părăneștile flori de odănoară, dar devenite ambasadoare ale stării afective pe care tor s-o sugereze. Jarul lor arde topt în senilitatea majoră a cadrului, albastrul lor vibrează subteran cu

într-o meditație sîclică, siluetele abia ghicite în penumbră dense par dansătoare spaniole înrădăzite în talid. Florile acestea încep să nu mai aibă regn, sînt un mijloc de a exprima o anume corespondență expresivă și cercetătoare între starea noastră de spirit și vegetalul văzut cu alter-ego. Sînt florile albastrului, ale roșului, ale verdelui, ale brunului copt — florile vîrzelor noastre. Ceea ce le susține gingașia vegetală e lirismul cel de totdeauna al pictorului, devenit de astă dată discret, scums cu un zîmbet de femeie conștientă de frumusețea ei.

Petre Hârtopeanu e pictat prielivisti din toate culturile țării și ale țărilor prin care l-a purtat setea de lumină. I se place în Veneția înrădărit cu Petrescu, rădă și în de stoc; i se caută în peisajul dobrogean a-prorieri filiale de Tonitza... A-declara e că Petre Hârtopeanu e portretistul sau monografist — cum preferă — actualul moldoveanesc din zona deșeurilor multocil, nici spre sex, nici spre muzică. Sînt optări nepăsorești, apăsate în blădire de oarece domoale, cu livaci apăsate și albe colbente, acele stări ce sînt cerul pe umeri cu pe o negle de lîmă lărușă, violetă. Căsele lor boite sînt în „albastru de Soțesti”, fie albe cu pînă gălăie și cu pripe harnic respingînd ogălul unei asumite tradiții în gustul pentru armonie cromatică polivalentă, ca o parolă a vremii.

Astăzi florile noastre cu și actual ce culturile comentează flori, precum l-a cultivat pe Eminescu, pe Creangă, pe Esencu, cu un rapid simț și devotat în pictorul pe care, în semn de recunoștință semnificativă, îi numim simplu Hârtopeanu fără alte prelungiri. De altfel, pînă la aproape refuză garanția semnificativă drept certificat de autenticitate. Și ce alt blazon și-ar dori un artist care obia a împlinit 60 de ani?

Aurel LEON

de reprezentări în fața a 2.794.632 spectatori; stațiuni permanente în 10 localități.

MARGINALII

O inițiativă rodnică ni se pare a fi cea a Studio-ului de radio Iași, emisiunea „Jurnalul artelor”, care patronază manifestații artistice din diferite orase ale Moldovei. Începutul a fost făcut cu vernisajul expoziției pictorului Radu Ceantea din holul Teatrului Tineretului — P. Neamț, festivitate popularizată pe calea undelor. De remarcat, sugestivul titlu găsit pentru emisiunea de la P. Neamț: „La izvoarele frumosului”.

Cu prilejul împlinirii unui sfert de veac de activitate teatrul băcăuan a întocmit un bilanț: 194 de premiere, din care 44 în premieră absolută; 9.000

„Cîntecul grădinarului” de Lope de Vega în regia lui Dan Radea Ionescu și scenografia Doinei Almăsan Popa, prilejulește Teatrului Național din Timișoara un spectacol de amploare. De remarcat buna colaborare a Teatrului de stat maghiar și german din Timișoara. Distribuția cuprinde pe Coca Ionescu, Carol Sinka, Radu Avram, Alex. Ternovici, Viorela Cernăvan, Camil Georgescu, Miron Netea, Viorel Iliescu, Eugen Tănase, Adrian Berzescu, Gh. Stana, Ion Haiduc, Emilia Mihai și alții.

Concursul formațiilor teatrale și muzical-coreografice de amatori de la oraș și sate, organizat în cinstea aniversării a 30 de ani de la eliberarea țării, se află în etapa de masă pînă la sfîrșitul lunii aprilie, cînd începe faza județeană (1 mai — 15 iunie), și apoi faza finală (20 iunie — 20 august). Participă în concurs formații de teatru, brigăzi artistice de agitație, coruri, grupe vocale, orchestre, fanfare, tarafuri, dansuri, păpuși, ansambluri folclorice recitatori și povestitori.

TONITZA

în scrisori

Artist polivalent, la fel de înzestrat și pentru arta penelului și pentru arta cuvîntului, Nicolae Tonitza și-a pus amprenta geniului său în toate domeniile vieții spirituale pe care le-a abordat: pictura, grafica militantă și grafica ilustrativă, critica și teoria artei, gazetăria curentă și memorialistica.

Exigent cu sine însuși, spontan și reflexiv, Nicolae Tonitza s-a manifestat ca atare nu numai în elaborările sale destinate marelui public, ci și în acelea mai intime, cum ar fi — de pildă — corespondența cu prietenii.

Detalii interesante cu privire la sfera de preocupări din multilaterală activitate desfășurată de marele artist se găsesc în presa vremii precum și într-o suită de șase scrisori, din care patru inedite, adresate de Nicolae Tonitza lui Cezar Petrescu între anii 1922—1935, scrisori existente în patrimoniul arhivistic al Muzeului literaturii din Iași.

Intr-una din ele, — datată Vălenii de Munte, 22 octombrie 1923 —, comunicîndu-i lui Cezar Petrescu că a „făcut diverse proiecte pentru afișul (revistei) Făt-Frumos” pe care scriitorul tocmai avea de gînd s-o editeze la București, Nicolae Tonitza afirmă că le-a distrus „unui după altul, fiindcă nu plăceau... copiilor (săi) și nici nu le înțelegeau”.

Mai departe, N. Tonitza îi aduce la cunoștință autorului *Intunecării* că a început să lucreze la alt proiect al aceluiași afiș, mai simplu și mai decorativ, „...care pare să placă cercului, foarte sever al criticilor (săi) micuți”, adăugînd în continuare că „Nu e ușor lucru — cum și-au închipuit mulți, la noi și aiurea — să desenezi pentru înțelegerea și sensibilitatea copilului, servindu-i în același timp artă”.

Pictorul își exprimă apoi convingerea că „Abtîbildul, ca și desenul savant și suficient, corup pentru totdeauna aparatul vizual al copilului, fără să-l satisfacă măcar o clipă”, argumentînd — în opoziție cu unii editori celebri care cred contrariul — că desenul așa-zis „pedagogic (cum l-au încercat unele publicații din Apus) este, îndeobște lipsit de pitorescul de care ochiul copilului e așa de flămînd și de care nu trebuie dispersat”.

Dat fiind faptul că, după părerea sa, problema aceasta încă nu este rezolvată definitiv nicăieri, artistul conchide că „ar fi o greșală pentru Făt-Frumos dacă s-ar încăpățîna într-o sistemă hotărîtă, sugerîndu-i lui Cezar Petrescu că revista căreia intenționează să-i dea prisosul său de talent va trebui, decamdată... să experimenteze. Cine știe dacă din experiențele acestea — scrie pictorul — nu vor trage folos, cîndva, alte neamuri mai subțiri...”

Afirmînd apoi că, în privința acestora, el are o „mare încredere în însușirile artistice ale neamului nostru”, Nicolae Tonitza își exprimă regretul că „cei ce au darul” sînt silși să se „virotoiească și să se epuizeze în eforturi sterile”, marșad înainte de a exterioriza întreg fornosul lor sufletesc. Și toate acestea se împlinesc — conchide pictorul — „Fîndcă avem un Stat dar n-avem încă o societate” (Arhiva muzeului literaturii — Iași)

De altfel, la Tonitza, spirit atît de complex și de subtil, cele două mari sfere de probleme — a copilului și a artistului — sînt investigate în raport direct cu mediul social conjunctural, artistul sesizînd cu sagacitate conexiunea dialectică dintre individ și societate, dintre evoluția personalității și rădăcinile sociale ale acesteia.

Oricît de mult a iubit copiii, oricît de mult l-a fermecat „armonioasa lor dezordine”, „înarișata lor nedisciplină”, „pasiunea lor pentru tot ce este lumină” etc., Nicolae Tonitza nu s-a putut reține totuși de la această necruțător de lucidă observație:

„In nenumăratele și atent îndelungatele mele incursiuni pe care le-am făcut ca pictor în minunata lume a copiilor, mi-a fost dat să întîlnesc copii în zdrențe și flămînzi, copii suferinzi truște, dar al căror suflet proaspăt și limpede răsună, ca un transparent și pur izvor de munte, înalta frumusețe senină a cerului.

Am cunoscut — continua artistul, trecînd la antiteză — copii în straie scumpe, copii hrăniți cu îmbelșugare și răsfățament, copii incurajați de permanente atenții și dezmiardări, copii perfect sănătoși, dar în sufletul cărora, prematur cătrănit, doseaua dureri înăbușite și creșteau spăimîntătoare agonii”. (N. Tonitza: „Scrieri despre artă”)

La fel de ascuțite, dar mult mai numeroase — și cu mult mai tulburătoare —, sînt observațiile sale privitoare la situația artistului în condițiile societății epocii.

„Un sfert de secol am meditat și am lucrat — scrie artistul într-un articol din 1920 („De la geniu la șarlatanie”, Cuvîntul liber, 1 iulie 1920) — pentru idealul meu de artă, cu o naivă exaltare. Dar foamea rupea din mine, zi de zi, fășii întregi de viață. (Domniile voastre nu știți ce e foamea. Un monstru apocaliptic care se tirăște între visurile tale și tine, de nu le poți îmbrățișa niciodată). Atunci un domn bogat îmi ieși în cale. Avea burta mare și diamante în deget. Din toată făptura lui se degajau, ca dintr-un subsol, mirosuri îmbătătoare de bucate. Era un Mecena...”

În scrisoarea sa din 25 ianuarie 1926, în care artistul îi aduce la cunoștință lui Cezar Petrescu că mai mulți „... colegi de-ai lui Horațiu Dimitriu vor organiza în Casa Artei din str. Cîmpineanu 17 o expoziție a camaradului nostru, în timpul lunii februarie”, rugîndu-l în încheiere pe scriitor să facă să apară „...cîteva rînduri mai calde pentru Horațiu, atît în „Cuvîntul” cit și în celelalte ziare... El nu se poate deplasa și obosi — așa bolnav cum este (tare greu) și e datorii noastră să alergăm pentru el”. (Arhiva muzeului literaturii — Iași)

Continua criză materială în care s-au zbatut cei mai mulți dintre marii noștri artiști și scriitori a fost cunoscută din plin și de Nicolae Tonitza.

„Am nevoie năpraznică de franci — îi scrie pictorul lui Cezar Petrescu, la 4 decembrie 1922, din Vălenii de Munte — și împrejurările nu-mi dau putință să mă deplasez de aici, în căutarea lor. Sunt un fel de prizoner și în același timp șef de lagăr. Nu pot să mă mișc nici cum vreau, nici cînd vreau...”

Maria PARADAIER

cu dramaturgul și ... regizorul
MIRCEA RADU IACOBAN despre

„SÎMBĂTĂ LA VERITAS”

Rep.: Deci, după un ocol prin București, Oradea, Reșița, Satu Mare, „Sîmbătă la Veritas” ajunge și la Iași...

M.R.I.: ...iar subsemnatul se reîntâlnește cu publicul ieșean după mai bine de patru ani. La Cluj, Craiova, Brașov, Timișoara, Bacău, Baia Mare, București, bucuria fiecărei premiere tainuie și-o urmă de regret: oricât de cald, oricât de apropiat, acela nu era *publicul meu*, admirabilul public ieșean, căruia îi știu nu numai reacțiile, ci pînă și ritmul respirației...

Rep.: Despre „Sîmbătă la Veritas”, mai toate publicațiile au scris pe larg. Ați avea ceva de adăugat în plus?

M.R.I.: Nu prea multe. Este o piesă simplă, care ambiționează atât: să propună câteva destine contemporane și prin intermediul lor, să atragă atenția că, în primul și-n ultimul rînd, noi depindem de noi. Nici oamenii sub vremi nu sînt, nici vremile sub oameni: între noi și clipă e-un perpetuu joc de doi. Ritmul e-al planetei, pașii sînt și rămîn ai fiecăruia. De aici, necesitatea deplinei responsabilități, fără eclipse, hiatusuri, sincope. Poate m-am exprimat prețios, prea pretențios pentru o piesă ale cărei personaje se numesc Gheorghe, Vasile, Ilcana, Ion... rămîne publicul să hotărască dacă dincolo de trăirile simple ale acestor eroi simpli, pot fi aflate sensurile intenționate de autor. După cum se va vedea, încerc în toate felurile să mă feresc de replică voit aforistică și rotunjit calofilă, care, adevărată filoxeră, pătează autenticitatea și-o roade pînă la urzeală. Desigur, există și primejdia ca zîmbetul și dialogul degajat să clipească în sine, reflexele jucăușe ascunzînd adevăratul sens și deturbind atenția către efecte ușurele, de suprafață. O măsură, un echilibru, există undeva și sintem dator să le căutăm dacă dorim ca textele să se ridice dincolo de condiția lecției, parabolei seci, construcției savante și exterioare.

Rep.: Adresîndu-ne acum regizorului Mircea Radu Iacoban, întrebarea ni se pare obligatorie: ce v-a determinat să...

M.R.I.: După cum ați formulat întrebarea, simt și-o adiere de ironie; culmea e că o găsec... justificată! Fiecare autor încearcă dorința de a-și monta propria-i piesă, așa după cum copiii, obligatoriu, fac pojar. Îl fac și scapă. Mult mai prestigioși confrăți ai subsemnatului, Baranga și Everac, au suferit și ei de febra direcției de scenă. În ce mă privește, am câteva motive — zic — serioase. Primul (hotărîtor) a fost acela că... toată lumea m-a sfătuit să mă lăs pîgubaș. Ei, na! — Îți vine să exclami — dar, la urma urmei, ce-o fi? Apoi, trebuie să ținem seama de faptul că regia altuia poate realiza o parte din intențiile autorului, ori le poate depăși mult, descoperind relații și sensuri și valențe nebănuite. Ceea ce va ridica spectacolul deasupra textului. Deci, sub valoarea textului, deasupra valorii lui, dar niciodată exact acolo, sută la sută acolo unde dramaturgul a vrut. Mai departe: nu m-aș fi aventurat în această primă experiență dacă n-aș fi avut șansa

colaborării cu un colectiv actoricesc talentat și onest, capabil să ofere certitudinea unei monări de echipă. Nu știu cum se petrec lucrurile atunci relația actor-regizor funcționează după tipicul obișnuit; în cazul nostru, totuși am avut drepturi aproximativ egale și soluțiile au fost dezbătute, cîntărite, cernute, fără să intervină momente de încordare. Să nu uităm că direcțiunea teatrului și-a luat anumite precauțiuni, asigurînd co-regia lui Saul Taisler, încadrată și ea aceluiași spirit de echipă și contribuind foarte ades decisiv la desenarea și rotunjirea spectacolului. Al patrulea motiv, ceva mai egoist, ține de o veche dorință a subsemnatului: aceea de a cunoaște lumea teatrului din înăuntru; experiența mi se pare necesară ficcării dramaturg. Al cincilea: nu mă puteam prezenta, după atîția ani, în fața publicului ieșean, fără a avea certitudine verificării ultimului amănunt. În fine — de astă dată glumind — am putea găsi și-un al șaselea motiv: dacă, în urmă cu un secol, Negruzzi de la „Junimea” pune în scenă spectacole la Naționalul din Iași, de ce să n-o facă, peste o sută de ani, și... Iacoban de la „Junimea”?

Rep.: Vreo insatisfacție? Vreo îngrijorare?

M.R.I.: Sala. Reparațiile la Național durînd, sintem nevoiți să solicităm, pentru premieră, găzduirea Casei tineretului. Și nu scena (lipsită de turnantă), nu acustica (deficitară), nu luminile (insuficiente) ne îngrijorează, ci faptul că în această instituție, spectacolele de teatru sînt tratate precum concertele de muzică ușoară și populară. Adică, în timpul reprezentației vei auzi din dreapta răcînd trompetele cutărei formații și din stînga bubuînd tobele alteia. Fără pic de jenă, prin sală circulă fel de fel de șefi de tarafuri ce-și adună instrumentiștii și soliștii, anunțîndu-i că le-a venit rîndul să repete. Se atentează astfel nu numai la solemnitatea spectacolelor unui Teatru Național, ci se periclitează însăși relația teatru — public, stabilită trudnic, prin veac. Nu știu cine tolerează asemenea situație, nu-mi explic cum, la Iași, pot fi tolerați cei care le tolerează!

Rep.: V-aș propune să descrieți o repetiție.

M.R.I.: De regulă, discutăm fiecare scenă, apoi rog actorii să improvizeze și, împreună cu Saul Taisler, aleg gestul, mișcarea, intonația, capabile să servească relația, sensul, situația. Procedul este, desigur, mai greoi, dar se soldează cu un ciștig cert și de durată, prin aceea că actorului nu i se dă (nici n-aș putea-o face prea bine) un gest ori o intonație, ci el le propune din interiorul textului, ca să mă exprim astfel.

Rep.: Vorbiți-ne despre proiectele Dvs. apropiate.

M.R.I.: Definitiv o comedie. Despre... fotbal. Premiera va avea loc la București și Bacău. Și lucrez la un scenariu de film. Dacă aș avea mai mult timp, timp, timp...

O.M.

Dramaturgii trec încă în diferenți pe lingă un personaj fascinant care a făcut din destinul său poezie. George Bacovia a avut cea mai tulburătoare existență poetică, mai puțin marcată de momente nodale tragice ca cea a lui Eminescu, dar într-o curgere continuă, tensionată prin sensibilitate și acțiune. Bacovia a fost un răzvrătut ca toți marii eroi de dramă. Contraacțiunea mediului în care trăia, a generat reacții, mereu alte, într-o supremă dorință de a învinge. Statuia lui Constantin Popovici nu-l arată ca un înfrînt. Trecut prin focul aspru al realității, lovit, hărțuit, impresurat, poetul se retrage în sine, în meditația lui — armele prin care a supus clipa efemeră. Aceasta este traiectoria personajelor de tragedie; la Bacovia intrarea în conflict este eliberată de calcule, mai exact se află limitată, între calculele esențiale: demnitatea, libertatea, visul. Clausturare sa este un mit fragil; în casele memoriale fiecare amănunt pledează și pentru o fire activă. Agatha Bacovia îl prezintă la fel. Poetul a realizat mutația de la cronică cotidiană, de la schimbările naturale, și contrariile dure-roase, către înălțimile poeziei. Aceasta este la el o acțiune cu caracter dramatic și numai drama o poate înfățișa în ciocni-

rile, experiența și concluziile ei culminante. Faptul că autori de teatru, de un real interes, au încercat, dar nu au parcurs calea către o astfel de înțelegere a lui Bacovia, să fie un semn de pură timiditate sau încă o dovadă că pentru marile sub-

te un personaj aspru, ironic, sfîșietor, dînd replică corului autentic. E același din „Livada cu vișini” acompaniînd loviturile de topor la rădăcina vechii lumi. (Cehov este dramaturgul în care tablourile bacoviene se regăsesc cel mai bine; aștepta-

motiv de confruntare cu sine însuși. Monologul bacovian decurge gradat, se consumă într-o flacăra vie de senzații și ipoteze. Așteptarea este semnul răzvrătirii împotriva „bolii secolului”; deznădejdea provinciei și barbaria mondială. O așteptare cu final, cronologic, regăsit; împlinirea „profețiilor”. Și, evident, înțelegerea generoasă a operei. Dar drama nu poate rămîne mult timp numai pe terenul operei, ci în lumea reală a eroului; o existență concretă ce a provocat un personaj excepțional. Metafora se întoarce la origine. Poezia este concluzia dramei.

Dar așteptarea nu presupune lentoarea acceptării sau vaetele sufocării. Ca orice erou în dezacord cu lumea sa, el acționează și o pune la încercare; însenează un spectacol sau un proces, ia în mîni spada sau cere fulgerele cerului. Bacovia a provocat lumea sa, la poezia bacoviană.

Proza este o încercare a poetului de a se detașa de metaforă. Sensitiv, personajul real parcurge toate stările poeziei suportînd, direct, contactul dramatic cu viața. Reacțiile sînt firești, citadine, uneori mai categorice sau de o senzualitate nedisimulată. Cromatica este o obsesie stăruitoare. Din biografia aflăm că senzațiile culori-

lor i s-au relevat poetului în copilărie, privind căderea toamnei dintr-un turn. Lîmbajul culorilor are intense potențe dramatice. Reflexele incendiului, înierța administrațiilor, umilința solitară sau dulcea uitare într-un interior comod, sînt stări descrise autobiografic. Drama bacoviană presupune o caracterologie bogată; slujbele modeste și echipajele luxoase, duc cu sine o întinsă galerie de tipuri ale vremii. Toate au trecut prin filiera poetului desăvirîndu-i conturul caracterului dramatic.

Teatrul se revendică din poezia sa, gîndită și alcătuită cu un spectacol. Poezia lui Bacovia se interpretează. „Bacovianismul este o haină de teatru, o poză poetică” scrie Nicolae Manolescu. Personajul dramei bacoviene este starea de spirit și de reacție a unei epoci cu coordonate sociale definite. Poetul se proiectează pe fondul universului și face din acesta un personaj. O strictă biografie dramatizată a lui George Bacovia ar fi refuzată de teatrul viu, ca orice dramoletă la-crimogenă. Nu întâmplările prin care trece prințul, la Elsinor, ci el, ca erou al marelui dramă a lumii sale, conferă marea lui „Hamlet”. Bacovia este prințul unui alt Elsinor.

C. ISAC

BACOVIA. personaj dramatic

ecte de teatru, timpul trebuie să motiveze opțiunile?

Bacovia a trăit în mijlocul unei lumi pline de culoare și zgomote. Iarmaroacele stîrneau senzații stranie, erau punctul de atracție al provinciei undetragicul lua masca comicului. Ecourile melancolice ale fanfarei pe fondul dramelor sociale amîntește de „Trei surori”. Efectul este teatral, fără îndoială. Locurile reale ale poeziei reale alcătuiesc decorul unei vitalități sleite: circiuma plină de fum, parcul gol, camera cu zeci de obiecte nefolositoare. Sînt spații închise, deopotrivă, locuri în care se pun în joc speranțe. Valsul es-

rea, provincia, contrastul tulburător, compun elementele dramei). Culoarea are un rol esențial; pictorul decorator găsește în simbolistica poeziei surse de nelimitată inspirație. Bacovia identifică sentimentele prin culori; albul, violetul și galbenul, galbenul „ars ca plumbul”, sînt culori de expresie dramatică.

Așteptarea, este acțiunea teatrală cu cea mai puternică încercătură tensională. Bacovia a așteptat toată viața cu o încrîncenare tragică. Singur cu vioara, privea panorama vieții căutînd în ungherele ei scînteia eliberării. Își nota gîndurile făcînd, din acest gest, un

noutăți discografice

ZENO VANCEA:

Istoria muzicii
universale
în exemple

Discul nr. 9

Prin inițiativa editării unei ample istorii, bazată pe cele mai reprezentative exemple din creația marilor epoci și personalități ale muzicii universale, compozitorul, muzicologul și profesorul ZENO VANCEA pune la îndemîna iubitorilor muzicii și mai ales a celor dornici să cunoască literatura muzicală universală a tuturor timpurilor, serialul său de discuri realizat de Electrecord.

Aflat la cel de-al nouălea disc muzicologul face o incursiune în creația marelui reprezentant al clasicismului vienez W. A. Mozart, considerat pe bună dreptate de compatriotul său Richard Strauss „geniul lumini”. Pentru o cît mai cuprinzătoare reprezentare a creației genialului compozitor autorul apelează la cele mai importante genuri, structurînd materialul selecționat pe acest șablon. Astfel muzica simfonică este prezentată de două extreme: partea I — Allegro, din Simfonia nr. 1 și finalul — Molto allegro — din Simfonia nr. 41 „Jupiter” (și nu din Simfonia nr. 11, cum s-a trecut eronat în cuprinsul discului).

Opera este reprezentată de aria personajului principal din opera buffa „Nunta lui Figaro” și aria reginei nopții din singurul „Flautul fermecat” iar muzica concertantă de partea I — Allegro — din binecunoscutul Concert nr. 5, pentru vioară și

orchestră și Andantele din Concertul nr. 13, pentru pian și orchestră.

Din paginile camerale discul selecționează partea a II-a din Cvarțetul de coarde nr. 23 și menuetul din populara „Mica serenadă nocturnă”, partea I din Sonata pentru pian și un fragment din zguduitorul „Fantezie” ce anticipă pagini ale dramaticului Recvîm.

Între interpreții de prestigiu ai acestui disc menționăm pe Lola Bobescu, Clara Haekil, Valentin Gheorghiu, Dan Iordăchescu, Sylvia Gestzy, orchestra festivalului de la Lucerna, orchestra simfonică a Filarmonicii naționale din Varșovia, orchestra operei din Hamburg, Cvarțetul academic al Conservatorului bucureștean, orchestra Radioteleviziunii române, formații dirijate de Rudolf Baumgartner, Stanislav Vislocki, Constantin Bobescu, Jean Bobescu, Carlo Zecchi, etc.

O succintă prezentare a activității creatoare a compozitorului, însoțită de o listă discografică Electrecord pune la îndemîna iubitorilor de frumos date necesare cunoașterii operei genialului compozitor vienez.

Vasile VASILE

Ca Lena să nu se simtă stingherită, jenată de a-i fi descoperit sărăcia, Trifu se grăbi să-i înnoade iar ghem lucrurile și să stingă lumina orbitoare, lăsând să ardă numai becul mascat al unei veioze de carte. Dar o dori și mai înflăcărat. Și abia apărută în prag, o înlăntui și mai laconic, ca pe o pradă îndelung așteptată...

Tirziu, mult mai tirziu, a simțit ea propriu-zis nevoia comunicării:

— Noi am fost acasă patru surori și un frate. Știi de ce? Mai întâi pentru că tata și-a dorit mult de tot un băiat și-a tot încercat. Apoi, pentru că pe vremea tinereții mamei și tatei, era înainte de război, neputând dormi noaptea de foame, se luau cu dragoste...

Trifu zîmbi. Citise într-un reportaj de gen despre un învățător mediat din Cehoslovacia care, disperat că-i scădeau de la an la an numărul școlărilor, se furșase o iarnă întregă pe la casele tinerilor căsătoriți, ciocnindu-le în geam, la ore tirzii din noapte. Așa s-a făcut că în loc să i se desființeze postul, ajunsese să primească și medalii.

— Dar din toate cele patru fete câte am fost acasă, nici una n-a ajuns tîrfă!, o reauzi Trifu vorbind aproape în șoaptă, dar cât se poate de clar, pe femeia cu trup de înnotătoare de alături. Nici n-am fi putut fi. Cea mai mare e la casa ei, rămasă în sat. Are familie, acum e la al patrulea copil, o duc bine... Eu sînt a doua. A treia soră, Flori — de la Florica —, e asistentă sanitară, are 27 de ani și-i încă fată mare. E frumușică foc, au înghesuit-o în nopți de gardă doctorii, au încercat ei și cîțiva asistenți la practică, dar fără succes. Lucrează la o maternitate și-au îngrozit-o cumplit nașterile. Dar nu numai de asta. Are încă mentalitatea țărăncii: să ajungă în patul nuțial încă fecioară. Că altfel e păcat și-ar bate-o Dumnezeu. La ea a ținut mama cel mai mult și n-a lăsat-o nedusă la biserică...

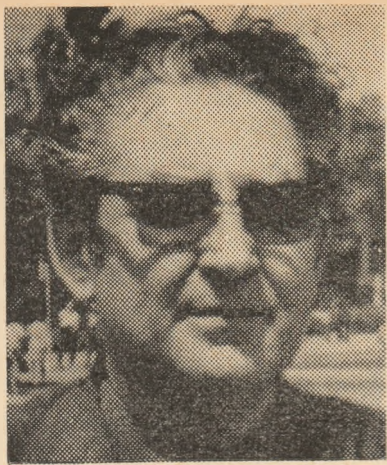
„Biserica. Ce-a înțeles el din tainele bisericii?”, se trezi Trifu invadat de amintirile din orele de religie. O rugăciune învățată la grădiniță „Principele Mircea” din Tîrgușorul Nicolinei, înainte de război, pe care a spus-o cîva timp seara la culcare pentru o caramelă cu lapte, găsită dimineața pe trei sferturi topită, lipită de fața de pernă. Adormea înainte de a ajunge să i se topească în gură.

Involuntar, Trifu rosti tare: — Inger, ingerașul meu, Ce mi te-a dat Dumnezeu... — Ai băut probabil prea mult...

— Nu. Am încercat să mă verific dacă n-am uitat prima rugăciune pe care am învățat-o demult... Tare mult... Ce repede trec anii!... Cite nu rămîn pentru totdeauna îngropate în noianul amintirilor, nefolositoare, lest ce ne trage spre trecut, zaț insipid al vieții...

— Tu ai făcut Filozofia?, îl întrebă ea admirativ.

— În particular, încercă Trifu să fie spiritual.

Traian Ianeș

CUM CRESC ARBORII

fragment de roman

Renunță însă prudent, dornic să afle mai degrabă alte amănunte despre dînsa:

— Și a patra?
— A patra soră? A: Lili!, își aminti ea inviorată. A ieșit ingineră. Nu crede în nimic și în nimeni. E foarte frumoasă. Au curtat-o mulți, dar i-a respins. Vrea să fie sigură că bărbatul pe care și-l va alege de soț n-o va lua numai pentru pat. A văzut ea acasă la noi. Cît de greu se crește copiii. „O familie înseamnă mult mai mult decît o creșă”, i-a spus ea deseori mamei. „Iar pe copii nu-i aduce barza. Cine-i face trebuie să aibe grijă de ei. Nu să-i lase să răsără ca bureții și să crească după cum o da Dumnezeu...”

Mentalitatea aceasta o întilnise Trifu și în cartierele periferice ale Iașului. Reprezenta prima răbufnire a copiilor față de părinți. Nu era alit un conflict între generații, cît insatisfacția unor dorinți neimplinite, reacția inerentă față de renunțarea silită a celor tineri la unele aspirații, ce li se păreau îndreptățite și de care se considerau frustrați.

— Nici una din noi n-a ajuns tîrfă! reluă ea rîspicat. Și nici nu se putea... O, dacă ai cunoaște-o pe mama... A fost foarte frumoasă în tinerețea ei... Înaltă, mlădie, cu părul lung, negru, cu ochi mari, ca murele, cu dinți albi, ca laptele...

Folosea graiul cu imagini bogate, încercat de frumuseți, pe care-l întilnise Trifu în cărțile vechi, descoperite de dînsul cu totul întimplător, într-un sîpet uitat din podul bunicii dinspre mamă. Se ascunsese în înțunericul cu păianjeni și lilieci, ca să scape de furia bunicului. Il prinsese bătrînul umblîndu-i în cutia cu ceai, metalică, unde își dosea tutunul și foitele acelea gălbui: „Plugar”.

— O să-ți povestesc ce-a pățit mama demult, în timpul războiului!, se decise ea deodată. Tata fusese trimis pe front. Noi, copiii, eram mici. Mama n-avea de nicăieri nici un ajutor. Ne lipsea mălaiul, n-aveam nici săpun, nici gaz, nici sare, nici de unele. În schimb, începuse a ne vizita zilnic învățătorul, unul Calistrat, un bărbat fără vîrstă, urît scîrbos, pe care nu-l luase nici la armată. O iubi pe mama de tînr. Socoțise că venise vremea să-și împlinescă dorin-

țele. Și într-o seară, pe cînd mă întorceam cu jigărita noastră de Bălana de al păscut, aproape de intrarea în sat, am dat fără să mă vadă peste ei. Mama repeta în neștire: „Nu se poate... Nu se cade... E păcatul cel mare... Mă bate Dumnezeu...” Dar Calistrat o ținea tot pe-a lui: — Ileană, tu știi cît te iubesc... Mă mistui de dorul tău... Știi ce? Tu tot o duci greu. Uite aici, de la mine, două sute de lei. Aștia-s bani, nu glumă, în timpurile de urgie de-acum”. Mama luase banii și-i privea năucă. Era dar ceresc. Nici nu-i venea să creadă de norocul ce dăduse peste dînsa. Zărîndu-mă, învățătorul se îndepărtă grăbit, adăugînd: „Te aștept miine seară, după ce adormi copiii, la marginea pădurii... Fă și tu asta pentru mine... O dată... O singură dată, Ileană!”

Trifu se înfioră. Il urmă mai ales calmul cu care povestea Lena. Ea își opri o clipă șirul amintirilor, se sprijini de perete, așa goală cum era, trăgîndu-și picioarele lungi spre dînsa, ca să-și acopere cît de cît trupul arămiu, cu sîinii mici, își cuprinse cu bratul stîng genunchii sîdefii și îi ridică lui ușor bărbia cu mina dreaptă, căutîndu-i privirile. Avea ochi verzi, de șarpe, și lui i se părură aspri, plini de ură, prin deschizătura îngustă a plecapelor aproape lipite.

— Dacă ai fi fost în locul învățătorului, tu n-ai fi făcut la fel?, îi zvrili în obraz.

Și tot ce reveni:
— Dar poate că nu... Că tu ești bărbat frumos... Și poate ești și om întreg...

Trifu tăcu. Ar fi fost o prostie orice răspuns ar fi dat. Și mai ales ar fi riscat să nu mai audă niciodată continuarea întimplării rămăși atit de vie în memoria acestei femei, care-i oferise totul fără nici o reținere.

— În noaptea aceea, mama n-a dormit. S-a rugat pînă în zori la icoana cu busuioac din odaia cea mare. Spre ziuă, am găsit-o tot acolo. I se mai liniștise sufletul și am auzit-o vorbind cu chipul din icoană: „Supus ai fost, doamne, batjocorit, și-ai biruit. Scuiatul nu te-a atins. Umilița nu te-a înfrînt. Ai biruit toate încercările. Și i-ai iertat pe toți. Și pe Maria Magdalena. Eu însă nu m-aș ierta...”

Fără să vrea, Trifu își aminti stupid cum luase un trei la religie de la „Popa Muscă”, foar-

te posibil chiar pe vremea cînd se petreceau cele povestite de Lena, pentru că avusese ideea năstrușnică să-l întrebe pe cuceritul profesor de la Liceul Național ce voise să spună iluminatul ticluitor al sfintei cărți zicînd că Isus i-a dat Magdalenei la fîntînă apă vie.

— Și ce-a făcut mama?, încercă Trifu să se scuture de gînduri nepotrivate...

Întrebarea i s-a părut stupidă. Dar răspunsul veni prompt:

— Seara, ne-a culcat pe noi, copiii, a mai intrat o dată la icoana din odaia cea mare, și-a plecat. Eu eram demult în lăstărișul de la marginea pădurii, unde o aștepta Calistrat, cînd a sosit ea. „Ai venit!”, s-a bucurat el. „Am venit să-ți aduc banii înapoi, Nicolae...” El se repezise, ca turbat la dînsa, și, dacă n-apăream eu din tufe, cine știe ce s-ar mai fi întimplat. Mama nu vroia în ruptul capului, el își ieșise din fire, cît ațîțat, cît înnebunit de neînduplecarea ei... Speriat că are martori, Calistrat a fugit. „Ești o proastă!”, i-am spus eu mamei, care încremenise de rușine, văzîndu-mă. „Ce știi tu?!”, mi-a spus ea, ca de pe altă lume. „Aseară, tocmai mă întorceam cu Bălana prin lăstăriș, cînd începuserăți tîrgul!”, am ținut eu să afle că știam totul. Și-am adăugat iar: „Ești o proastă!”. Mama nu s-a mai putut stăpîni. Dezlîntuită, aprigă, m-a lovit cu furie, cîinește...

„Ești o proastă!”, i-am spus eu din nou, ștergîndu-mi singele care mă podidise pe nas. Și i-am explicat și de ce: „Trebuia să chelțuiești banii și să-i spui să-i ceară tatei, cînd s-o întoarce din război!”

Trifu zîmbi, își trecu mingiile degetele prin părul ei lung și-i zise patetic:

— Tu ai fost de mică o înțeleaptă.

— Aiurea!, îl dezumflă ea. Am rămas repetentă în clasa a III-a. M-a lăsat Calistrat. De ciudă. S-a răzbunat pe mama, scîrbosul... Vezi, uite de aceea nu am eu deloc încredere în bărbății urîți... În tine însă cred... Oamenii frumoși trebuie să aibă și sufletul la fel...

— De ce o ții într-una că sînt frumos?

— Pentru că așa e. Și poate pentru că aștept să-mi spui și tu la fel...

Trifu s-a mulțumit s-o saru-

te. Ea s-a lăsat din nou îmbrățișată.

La plecare, căutîndu-și rujul în poșetă, descoperi că el îi strecurase pe ascuns o hîrtie de o sută. Dorise să-i facă o bucurie. Liniștea ce i-o sădise din nou în suflet, recuștigarea încrederii în el și în oameni, erau de neprețuit.

— Ești nebun?! a explodat ea. Tu n-ai înțeles totuși că nu sînt o tîrfă? Că niciodată n-aș putea-o face pe bani?

— Dar nu pentru asta!, se bilbi el. Aș fi vrut să-ți rămînă o amintire plăcută!

— Asta-i culmea! Și cum adică: plătîndu-mă?

— Aș fi vrut să-ți cumperi ceva care să-ți amintească de mine. Să rămîn într-un fel în amintirea ta!

Ea sări de pe pat, ca un arc viu, luă chibriturile de lingă scrumieră și cu gesturi repezi dădu foc bancnotei, rotînd-o atentă, să ardă complet. Trifu înlemnise cu pantoful în mînă, uitînd să și-l mai încălze, privind-o paralizat cum se apropie rigidă de dînsul, crispată de furie.

— Privește-mă drept în ochi — i-a cerut rîspicat — și spune-mi din nou de ce ai făcut-o?

El încremenise. Nu se așteptase în nici un caz la o astfel de ieșire din partea ei. Își trecu încet vîrfurile limbii peste buzele uscate și repetă, cu glas scăzut:

— Aș fi vrut să rămîn prin ceva în amintirea ta!

Fulgerător, îl palmui:

— Ca să nu mă uiți, niciodată!, țipă ea.

Și cu lacrimi abia reținute, cu chipul golit de singe, înfrîntă, îi spuse cu greu, printre dinții înțeleștiți:

— Imi pare rău că nu pot ucidе în tine sufletul lui Calistrat! Ticălosule!

Cuvîntul era dur. N-avea nimic din dulceața pe care i-o dase cîndva Rîndunica. Nu-l așteptă s-o însoțească. Dispăru ca o vijelie. În ochi avea lacrimi...

Spre ziuă, Trifu o visă pe Anda. Un vis în alb-negru, cețos, estompat, ca un film de arhivă, colbăit și cu imaginile pe alocuri deformate de prea multe proiectări. Scene disperate, fără continuitate, ca o peliculă montată de un regizor beat sau cu o viziune de morfinoman. Păreau lipsite de orice sens și totuși învaluite într-un mister aparte, greu de descifrat și cu atît mai obscur. Mai întii Dunărea înghețată: întinderi imense, albe, zimțuite pe alocuri de negrii vreunui mal răpos sau de siluetele zdrențuite ale unor sălcii descojite. Un cer negru, fără nici o stea. Și totuși Trifu știa sigur că nu era un cer nocturn, acoperit de nori. De aceea, un timp nu urmări decît cerul acesta de păcură, așteptînd. Era sigur că trebuia neapărat să se petreacă ceva neobișnuit. Și brusc urmă o explozie orbitoare de lumină. Apoi: Dunărea la dezgheț... O avalanșă fluidă de ghețuri strălucitoare, cu forme stranii ca ale unor fâpturi dintr-o planetă necunoscută. Părea o luptă mută, dar cu atît mai înfricoșătoare, dintre niște animale albe, gigantice, într-o eră primară, pe un astru ostil. Și deodată, pe o cocoșă fantastică de gheață, invadată de ape: Anda. Se apropie cu repeziune. Îi văzu chipul îngrozit, implorînd mută ajutor. Și trecu vijelios pe lingă dînsul pierzîndu-se în aisberguri. Vrînd s-o ajute, Trifu se simți pasăre. Putea pluti în înalțuri. Era ușor ca un fulg și se deplasa pe deasupra imensităților albe fără nici un efort. Era suficient să dorească. Rătăci multă vreme peste ghețuri în căutarea Andei, zadarnic, pînă își simți ochii înlăcrimați de albul strălucitor al întinderilor. Și dintr-odată se trezi în sala de operație a unui spital. Cu lumini albe, orbitoare, fără umbre. Cu pereții în ulei alb. Cu masa de operație acoperită de cearceafuri albe. Cu doctorii și surorii îmbrăcați cu halate, bonețe și măști albe. Sub cearceafuri o descoperi pe neașteptate pe Anda. Ea sări pe marmura albă a sălii, goală, sub ochii uimiți ai doctorilor și surorilor.

IOANID ROMANESCU

bătrînii

După-amiază — au adormit bătrînii în parcuri pe bănci, vîntul le mai citește ziaarele vîntul le mai fumează țigările

ce să facă ei după-amiaza în casele fiilor? au plecat să nu-și tirască papucii prin holuri, să nu incomodeze

pînă la apusul soarelui sînt locuri în parcuri — băncile nu seamănă cu paturile pliante din bucătării

însă bătrînii dorm

nu zgomotul ci liniștea îi trezește

spre seară cu gesturi elegante își scutură pălăriile — oricare anotimp ar fi peste pălăriile lor cu boruri mari cad frunze —

și pornesc mulțumiți că din viața lor inutilă au mai dăruit lumii cîteva ore de liniște pentru cine știe ce vor anunța miine ziaarele

spital

Doctore, nu e adevărat! chiar crezi că aș putea să visez în somnul altuia?

închipuiește-ți că s-ar trezi în timp ce visez — cum ar trebui să dispar?

doctore, glumești! nu mă pricep — nu am visat niciodată în somnul altuia

același

Cred în ninsoare în busola orbului

în lipsa mea de prejudecăți și în toate ideile mele fixe

ceea ce încă nu am spus seamănă cu o ingenunchiere în ninsoare

în tine cred ca-n ruga unei mame

de lumea ca fluviu sînt foarte departe — cred în privirea ta: asupra clipei mele de pe cărarea stelei care cade

lehamite

Nu știu cît mai vrea să ia din mine poezia — am ajuns să scriu cu singele Mamei

de aceea deseori mă gîndesc la frunza rămasă de astă-toamnă între geamuri

de aceea deseori spre tine ochii mei bat ca două clopote

Încercară s-o prindă și s-o readucă pe masa de operație. Dar ea le scăpă din mâini, fluidă, prin gesturi precise și calculate, ca într-un balet modern, și se repezi spre dînsul, strigîndu-l, chemîndu-l, dorindu-l. O auzi clar, și-i urmări și mișcarea buzelor, spunîndu-i: „Mi-e foame de tine, Vir“. Apoi glasul i se schimbă și aproape urlă, înecîndu-se: „E un imoral!“! Era vocea gîtuită de revoltă a balerinei pe care o deziluzionase el, nefăcîndu-i reclamă să ajungă celebră. Bruce, se transformă și chipul Andei, luînd trăsăturile Lenei. „Să-ți fie amintire pe toată viața, ticălosule!“! Obrajii pămîtuți nu-l mai ustură. Și se simți fericit sub mîngîierile Andei, care-i aranjă suvița de păr ce-i lunecase în ochi și-i măturisă fericită: „Aș vrea să fim pentru totdeauna împreună, Vir. Tu alături de mine, eu alături de tine“. Apoi muștrător: „Tu tot copil ai rămas. Te joci cu viața, Vir“. Chipul Andei se topi într-o explozie de alb și apărură Rîndunica, în rochie de mireasă, cu voal imens și cu un buchet uriaș de liliac alb în brațe: „Eu cu tine aș fi fost fericită, ticălosul meu drag!“! Și din nou Andea, ochii ei imenși și glasul cald, voalat: „Nu mai pot trăi singură. Mă îngrozește cumplit așteptarea“. Un filiiit din ce în ce mai apropiat de păsări și visul se încheie cu o Dunăre tumultuoasă, vijelioasă, turbure, năvălind besmetită peste maluri. O imensitate de ape cenușii, fierbinde, zbciumate, trecînd peste sălcii cu mlade tinere ce se vedeau prin valuri ca părul unei înecate... Și iarăși ape în vîltoare cărînd acoperisuri de case, un voal de mireasă și sicriul fără capac al unui copilăș urît, descărnat, cu oasele mîinilor moi, topite, gelatinoase, strîngînd la piept o păpușă din cîlți...

★

Dimineața, Trifu descoperi că feeria răsăritului luminos nu mai era înșelătoare, ca strălucirea unei flăcări reci. Se întronase de-acum primăvara. Ca un omagiu, oficiînd parcă un cult neștiut, dar sacru, zorii zilei aprinseseră dintr-odată policandrele albe, înspicate, ale castanilor. Iarna țîrzie, pripășită pe meleagurile moldovenești abia către sfîrșitul lui ianuarie, cu viscol, cu zăpadă multă, se topise ca o părere de rău, ca o umbră de supărare pe chipul unui copil fericit. Pretutîndeni, în parcurile orașului, în zîmbetele enigmatice ale fetelor, în parfumul florilor de liliac, ivite dincoace de zaplazuri, peste tot, își zîmbea, proaspătă, primăvara. Trifu își aminti cu nostalgie de alte primăveri și o clipă puzderia aducerilor aminte îl făcu să se simtă bătrîn. Tot ceea ce trăise în ziua precedentă, chiar și momentele de simțune maximă ale ședinței atît de minuțios organizată de secretarul cu problemele de propagandă, și da'tă peste cap, numai printr-o minune, de primul-secretar, îi păreau acum evenimente petrecute de demult, dintr-o lume uitată, îngropată în adîncuri. Pe neașteptate, sună telefonul. Vocea caldă, prietenoasă, a secretarei celui mai important om din regiune îl anunță că i se acorda o întrevvedere la orele 11.

Îl chema oare prim-secretarul din cauza ședinței de ieri? Voia să-i propună tema vreunui nou foileton pentru ziar, ca să-l reintegreze în munca de presă? Sau îi citise în sfîrșit memoriul? Oricum, Trifu ar fi putut jura că rezolvarea situației sale în presă și pe linie de partid nu mai era decît o chestiune de ore.

Sosi cu un sfert de ceas înainte de 11, dar nu avu de așteptat. Anunțat, primul-secretar îl invită imediat în birou, rugîndu-l prin telefon pe secretarul cu problemele economice să preia audiențele. Îl pofti pe Trifu să se așeze comod, într-unul din fotoliile din plus gri și sună, discret, după cafele.

— A trebuit să aștept mai

întîi rezultatul comisiei de anchetă, simt nevoia să se explice oarecum omul în care Trifu își pusese toate speranțele.

Ziaristul îl cunoștea de mult. Și se stabilise între dînsii o strînsă colaborare — Trifu o considera chiar mai mult decît afit —, bazată pe o identitate de țeluri și aspirații. dezvoltată armonios, ascendent, printr-o îndelungată activitate în comun, ca activiști de partid.

— Eu nu m-am indoit nici o clipă de dumneata! stăruî primul-secretar. Dar legile vieții de partid sînt sfinte. De-acum lucrurile s-au clarificat pentru toată lumea. S-a lămurit și cu votul de blam cu avertisment. Să știi însă că și dumneata ești vinovat. Prea ai lăsat lucrurile să meargă de la sine. Nu-i suficient să crezi în adevăr. Trebuie și să lupți pentru triumful lui. Și ca să nu mai fii deloc îngrijorat, te anunț că ești așteptat la București, la conducerea Radiodifuziunii, să fii confirmat în redacția Studioului de la Iași...

Omul masiv din fața sa, pe care Trifu îl văzuse în situații grele dînd dovadă de neașteptată stăpînire de sine, îl privea acum descumpănit:

— Nu te bucuri?, îl întrebă el.

— De ce?, îl derută și mai mult ziaristul.

— Cum de ce? Pentru că pină la urmă ai cîștigat.

— Eu n-am intrat pentru cîștiguri personale în partid, te varășe prim!, sublinie Trifu.

— Fără vorbe mari, că ne cunoaștem de demult!, îl opri celălalt. Și apoi nu mai sîntem în ilegalitate, cînd partidul nu putea trăi fără dăruirea și spiritul de sacrificiu al membrilor săi...

— Se poate oare afirma că astăzi nu mai este nevoie de eroism?

— Partidul n-a avut niciodată nevoie de eroism ieftin. Nu i-a adus decît prejudiciu... Dar ești un om periculos, Trifu! glumi, bătîndu-l pe umeri, primul-secretar. Știi prea bine ce vreau să-ți spun. Întorci însă lucrurile cum vrei. Ai făcut-o tu pe eroul, în ultimul timp, dar crezi că de eroism ai dat dovadă?

— Și, mă rog: în afară de o tristă experiență, ce altceva ai cîștigat? Ridicarea unei sancțiuni nedrepte? Reincadrarea în presă, după o întrerupere de cîteva luni? Și cum: de pe post de redactor șef adjunct, ca simplu reporter? Vorba ceea: bine că n-a fost nevoie să reabilitați pe nimeni post-mortem!

— Asta-i culmea!, nu-și putu opri oarecare enervare primul-secretar. Am impresia chiar că ne ceri în mod serios socoteală! Doar nu-i fi vrînd acum să te punem redactor șef la revista de unde ai plecat. N-ai nici titlu universitar, de altfel. Dar ia spune-mi sincer: tu nu te simți deloc vinovat de halul acela de viață de partid în care se sufoca organizația voastră?

Tocmai atunci au sosit cafelele. Iar după aceea discuția s-a purtat pe alte planuri. Și-au reamintit de foile volante scoase în sprijinul colectivizării raionului Murgeni, de gospodăria colectivă-fantomă din Oțeleni, descoperită de Trifu figurînd în situațiile de la Sfatul popular regional, dar nefiînd trecută și în evidenta Comitetului regional de partid, de înfruntarea dintre primul-secretar și femeile nemulțumite din Flămînzii, care-l întrebaseră, la un moment dat, de cîte ori pe săptămînă se culcă cu nevastă-sa, fiindcă ele ajunseseră să ducă dorul bărbaților...

Au vorbit despre multe lucruri, dar nici unul n-a mai revenit la discuția inițială, evitînd cu grijă cuvintele care i-ar fi putut duce la ruptură... De-oarece fiecare era convins că dînsul are dreptate și nu era dispus să cedeze... Era prima oară cînd adevărurile lor nu mai coincideau... Mai mult chiar: cînd se aflau în conflict... Era însă mult mai bine să nu se înfrunte... Cel puțin așa gîndiseră amîndoi...

turii: domeniul relativ autonom al culturii, dar se deosecește de acesta prin unghiul diferit de abordare, prin modalitatea sa specifică de cercetare. Culturologia — cultura, respectiv civilizația reprezintă modalitatea științifică de cunoaștere a unei realități social-umane complexe sau „cultura în acțiune“ (Al. Tănase) privită în unitatea celor două aspecte ale sale: cel subiectiv, spiritual (intern) și cel obiectiv, material (extern).

Ca disciplină filozofică, filozofia culturii abordează cultura în integralitatea sa, iar filozofia marxistă a culturii abordează această realitate în toată multiplicitatea de relații și conexiuni, elaborînd conceptul de cultură de pe poziții sintetizatoare, în determinație genetică, structurală și funcțională. Filozofia culturii studiază cultura la nivelul maxim de reflexivitate, în cele patru momente constitutive ale sale — cognitiv, axiologic, creativ, comunicațional. Ea operează cu categorii și principii de maximă generalitate, creează posibilitatea unei analize complexe și a afirmării unei problematici filozofice a culturii în dimensiunile căreia se relevă nu numai definiția sintetică a culturii și momentele sale constitutive, ci și unitatea de esență a culturii, relația ei internă cu propriile determinări constitutive, raportul culturii cu realități conexe și interpenetrante.

Dacă între filozofia culturii și culturologie problema delimitării apare evidentă, prin referire la raportul filozofic — știință, atunci cînd se trece însă în terenul științific de cunoaștere a culturii se pune problema unui alt grad de diferențiere, a delimitării raportului între științele propriu-zise.

Fiînd vorba, în esență, de un fenomen social și de vreme ce pentru cunoașterea fenomenelor sociale există științele sociale, s-ar putea pune întrebarea de ce este nevoie de o nouă știință care să se ocupe anume de cultură și civilizație? Răspunsul poate fi dat numai dacă se are în vedere caracterul complex al acestui fenomen, faptul că el vizează întreaga condiție umană în care un rol important îl are universul său spiritual lăuntric. Trebuie avut în vedere, totodată, faptul că civilizația și cultura nu se reduc la social, ci constituie o sinteză a socialului — reprezentînd o ipostază majoră a socialului în care se acumulează cunoașterea și experiența umană — și a individualului — reprezentînd actul intim al creației. Apare astfel, insuficient punctul de vedere sociologic în abordarea culturii, așa cum face de pildă C. Borgeanu în articolul *Cultura categorie socială* în care cultura este definită ca „categorie sociologică care oglindește un ansamblu complex, multilateral de fenomene sociale“ („Revista de filozofie“ nr. 2/1964, p. 243). Autorul se referă numai la dimensiunea socială, externă culturii, neglijînd astfel dimensiunea ei internă, individul ca factor creator și consumator de valori culturale.

În sistemul general al științelor, culturologia se individualizează prin delimitare la două nivele de cunoaștere la care își interferează sfera de cuprindere: la nivelul „științelor particulare fundamentale“ (delimitare de sociologia generală), la nivelul „științelor particulare subordonate și de graniță“ (delimitare de sociologia culturii, etnologie, antropologie socială și culturală, psihologie culturală etc.)

În condițiile actuale și mai ales în societatea socialistă, cînd se accentuează funcția dinamică a culturii, latura sa

PENTRU O ȘTIINȚĂ GENERALĂ DESPRE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

exterioară, obiectivă căpătînd largi semnificații praxiologice, se deschide pentru culturologie și o altă posibilitate de clasificare, ea putînd fi nu numai o știință, particulară fundamentală care studiază existentul în limitele onticului și cognitivului, ci și o știință a acțiunii, o știință praxiologică orientată spre studierea unuia dintre modalitățile de transformare de către subiect a obiectului (chiar cînd obiectul transformării îl constituie însuși subiectul — autoperfecționarea) și anume, modalitatea culturală de transformare a naturii, societății și omului.

Realitatea și mai ales perspectivele culturologiei nu mai pot fi contestate. Ea poate să aducă o contribuție substanțială la elucidarea problematicii culturii, acel corpus de probleme fundamentale pe care cultura ca realitate fundamentală le ridică omului de-a lungul istoriei sale, corpus în care problemele actuale ale culturii au atins o maximă stringență. Virtual, ca știință fundamentală a culturii, culturologiei nu ar trebui să-i fie străină nici una dintre problemele care se ridică în legătură cu civilizația și cultura. Dată fiind însă modalitatea specifică, limitată a cunoașterii științifice, culturologia nu-și poate propune și găsirea, prin mijloace proprii, a răspunsurilor adecvate. De aceea, în acordarea problemelor culturii și ale civilizației, culturologia se întîlnește pe un teren comun cu disciplinele filozofice, cu celelalte

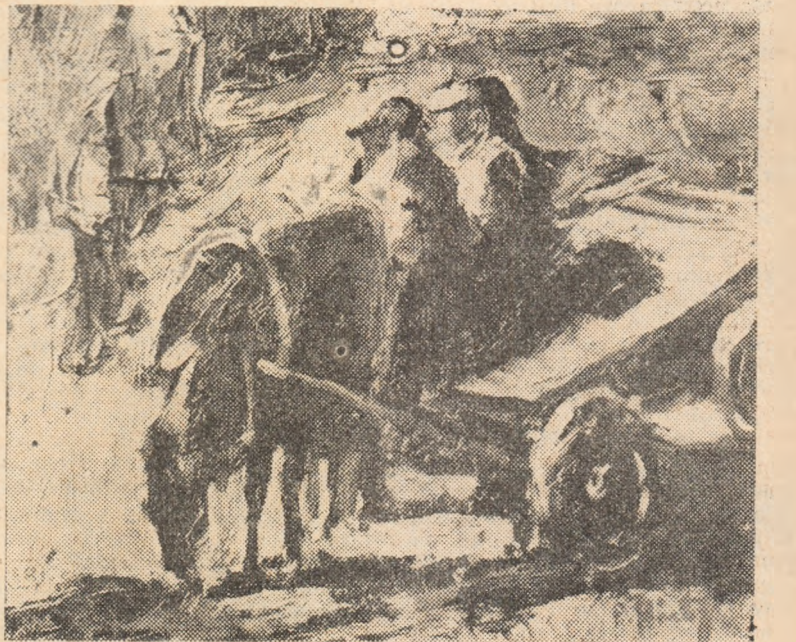
discipline științifice ale culturii și cu unele dintre științele sociale.

La nivelul și posibilitățile sale de cunoaștere culturologia ar avea poate un cuvînt de spus și cu privire la unele probleme ce stau, în principal, în atenția disciplinelor filozofice (filozofia culturii, axiologia, antropologia filozofică), probleme ca: dinamica și funcțiile culturii, libertate și creație în dezvoltarea culturii, constante și variabile în dezvoltarea civilizației, revoluția în cultură, sensul civilizator al revoluției tehnico-științifice, modelul uman și personalitatea, sensul etic al culturii.

În atenția culturologiei trebuie să stea însă obiective ce țin în primul rînd de cunoașterea pe cale științifică, cum ar fi: definirea științifică a culturii și civilizației, constituirea culturii și elementele sale alcătuitoare, forme de activitate culturală a omului și societății, etapele fenomenului de cultură (creație, producție, depozitare, circulație, distribuție și consum), latura internă și cea externă a culturii, raportul tradiție-inovație și probleme ale valorificării moștenirii culturale, raportul național-universal în constituirea și dezvoltarea unei culturi, tipologii culturale, sisteme și mijloace de răspîndire a culturii, tipuri de civilizație (sistemul civilizației naționale, tipul de civilizație socialistă), istoria ideilor despre cultură.

Abordarea de pe poziții științifice a unor astfel de probleme complexe și de mare actualitate nu se poate face decît de pe terenul unei științe marxiste specializate.

Disponînd de o concepție materialist-istorică, de metodologia pe care o oferă abordarea dialectică a fenomenelor social-umane, culturologia marxistă se poate fundamenta ca o știință generală despre cultură și civilizație, capabilă să obțină rezultate noi prin propriile investigații specializate și prin colaborarea cu alte discipline. În contextul unei asemenea științe se poate realiza reunirea dialectică a funcției de cunoaștere și explicare (sensul ontic și cognitiv al științei) — printr-o temeinică cunoaștere a datului autentic, a structurilor și coordonatelor sistemului culturii — cu funcția de fundamentare a unor decizii și de transformare a realității sociale și culturale (sensul praxiologic al științei) — prin detectarea tendințelor de evoluție ale culturii și elaborarea de noi modele culturale, a diagnozei și prognozei necesare domeniului cultural.

Petre Hârtopeanu:

„Căruțașii“

Valoarea arhivelor și documentelor particulare

Cind mintea ta în vremi trecute 'noată
Faci versuri nouă după vechi tipicuri,
Sau recitești scrisori din roase plicuri
Și-ți amintești pe rind viața toată.

MIHAI EMINESCU

Arhivele și documentele își au și ele viața lor. Le găsești pretutindeni, din bogatele depozite publice, care păstrează și valorifică științific aceste valori, până în sertarul unui scrin, sau traista străbună, atârnată de grinda casei. Căci poporul român a creat de-a lungul secolelor multe și importante documente și, cu toate vicisitudinile vremurilor trecute, a reușit să salveze de la distrugere și să păstreze cu sfințenie o mare parte din ele. Multe au ajuns în depozitele publice ale statului, unde rafturile pe care se păstrează se pot număra cu kilometrul, sint bine păstrate și la îndemina cercetătorilor istoriei țării.

Arhivele și documentele — operă sacră a secolului, în definiția marelui savant Nicolae Iorga — constituie astăzi un tezaur național, o sursă inepuizabilă și demnă de toată încrederea pentru asigurarea „drepturilor compatrioților și scrierea istoriei patriei”, cum le-a apreciat odată cărturarul ieșean și primul arhivist al Statului, Gh. Asachi.

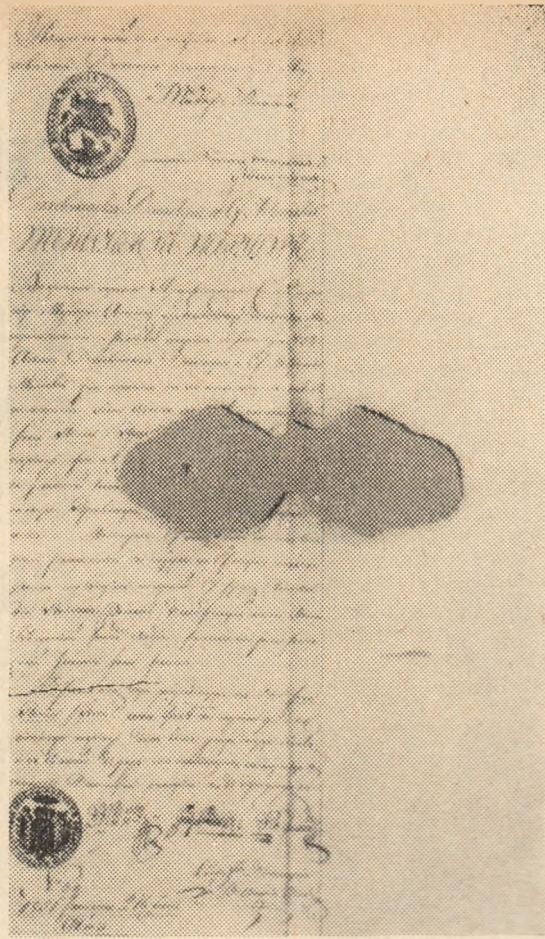
Fie că este vorba de arhiva unei instituții sau de manuscrisele unui om al cărții, de un act, o scrisoare, planuri, hărți sau un sigiliu vechi, uitate prin cine știe ce ladă din casele oamenilor, toate se înlanțuie și formează un *tot istoric*, numai în cazul în care sint adunate la un loc, păstrate și ordonate de oameni competenți și puse apoi la îndemina cercetătorilor.

Cu timpul, orice scrisoare sau act disparat își pierde caracterul particular intrând în domeniul public, al memoriei poporului. Orice arhivă, orice act particular, după ce-și termină rostul în arsenalul administrației, sau iese din sfera intereselor speciale, dacă este strinsă și păstrată cu grijă în depozitele publice ale statului constituie *grinarul istoriei* care, cu cât va fi mai bogat, cu atât va satisface mai deplin foamea cercetării științifice.

Sint incredințat că îmbogățirea depozitelor Arhivelor Statului, în afară de arhivele ieșite din uzul instituțiilor, mai are o sursă, deosebit de valoroasă, și anume arhivele și documentele particulare. Acestea, prin datele ce le pot oferi cercetătorilor istoriei țării, fac parte din același tezaur al Arhivelor Țării, care, în legislația de astăzi, sint just denumite *Fondul arhivistic național*.

Din arhivele și documentele personale sau de familie, unele au ajuns la Arhivele Statului în diferite feluri: donate, achiziționate sau găsite de arhiviști aruncate prin diferite poduri sau subsoluri, răvășite și murdare. Multii din posesorii acestor valori au fost sfătuiți, indemnati de arhiviști de-a lungul anilor să le asigure păstrarea în cadrul Arhivelor Statului, chiar cu condiția limitării accesibilității la cercetare. Unii au înțeles rostul acestei chemări și au asigurat documentele, depunându-le în depozitele publice ale statului. Alții le-au ținut fără a da atenție păstrării lor, iar urmașii le-au scotocit un balast în gospodărie și, fie că le-au distrus sau le-au aruncat prin podurile caselor, fie că, în cel mai bun caz, le-au vîndut cu bucată, ca pe o marfă, oricui oferea un preț mai avantajos. Integritatea fondurilor și colecțiilor de arhivă — principiu de bază al cercetării științifice — nu a fost respectată decît în cazuri cu totul izolate. Cu cîțiva ani în urmă, un arhivist — găsea în coșul unei femei, care venise în piață, cîteva documente din arhiva lui Costache Negri pe care le lua din podul casei unde locuia și de care se folosea la împachetat. Întîmplarea a făcut să se poată salva ce mai rămăsese din această arhivă între care scrisori de la poetul Vasile Alecsandri, manuscrisele lui Costache Negri etc. Acesta este numai unul din multiplele exemple ce le-am putea da.

Cînd scriu aceste rînduri am în fața mea fragmente din arhiva familiei Poni din Iași, de cîrînd intrată în Arhivele Statului. Nu găsesc cuvinte potrivite, pentru a nu jigni pe nimeni, cu care să-mi exprim durerea față de răvășirea, deteriorarea și murdăria în care se prezintă, nu numai documentele, dar și biblioteca, din care multe cărți primite de savantul Petru Poni, de soția sa, poeta Matilda Cugler Poni, sau de academicianul Radu Cernătescu și din care multe poartă autografe. Petru Poni strînsese manuscrisele și alte documente ale unchiului său, artistul și poetul Ion Poni, care în anul 1848 zăcea în temnița hătmăniei din Iași, fiind amestecat în „acțiuni revoluționare”. Cîteva foi decolorate, pe care a compus Ion Poni cîteva poezii, o condică roasă de șoareci și cu mușgai pe scoarte cuprînde încercări de versificare și descrierea unor

1851 „Mitricească mărturie” a lui Ion Poni născut în orașul Roman — la anul 1819

călătorii în munți. Tot aici se găsesc manuscrise ale lui Petru Poni, documente adunate pentru lucrarea sa *Statistica răzeșilor*, ciorne de discursuri în calitate de președinte al Academiei Române sau ministru al învățămîntului, date biografice, scrisori de la mulți foști elevi, de la cărturari din țară și străinătate, manuscrisele poetei Matilda Cugler Poni, corespondența cu diferite personalități literare și, în sfîrșit, manuscrise, scrisori ale academicianului Radu Cernătescu, acte personale etc. Printre fragmente de cărți și corespondență răvășită, din care au fost scosese unele documente de amintire „colțeană”, care au reușit să pătrundă la de și care au contribuit la dezintegrarea fondului, se găsesc fotografii de epocă, clișee pe sticlă, multe sparte.

Acum sint la Arhivele Statului Iași. După operația arhivistică (ce va fi destul de anevoioasă), cercetătorii vor avea la îndemînă încă un fond de arhivă particulară deosebit de important, în care nu se oglindește numai viața și activitatea poetului și artistului revoluționar Ion Poni, a poetei Matilda Cugler Poni, a savantului cu renume mondial Petru Poni, sau a academicianului Radu Cernătescu, dar ineseși evenimentele politice sociale și culturale ale perioadei anilor 1840 — 1958.

Prin anii 1932 — 1934 găseam și aduceam la Iași mii de documente, unele începînd cu sec. al XVI-lea, aruncate prin podurile tribunalelor și prefecturilor din Birlad, Botoșani, Roman etc. Am făcut cunoscut profesorului N. Iorga, atît în „*Neamul Românesc*” din 1935, cît și la radio, a făcut un vibrant apel pentru păstrarea ca valori naționale a arhivelor și documentelor. Intitulîndu-și apelul său: *Noi, risipitorii de cele sfînte*, N. Iorga arăta că „*Documentele — prin care se vede întreaga viață de odinioară și aceasta le dă sfințenia căci nu pot întrebunța un alt cuvînt, n-au fost mai fericite. Sintem obișnuiți a ne sprijini pe Stat. El nu ajunge. Societatea însăși trebuie să se mobilizeze pentru a împiedica această risipă. Pe această cale a prediciei către toată lumea fac apel pentru ca să-și dea seama de ce datorie are și să denunțe, să oprească pe aceia care aruncă în vînt opera sacră a secolelor*”.

Acest vibrant apel al savantului Nicolae Iorga a avut o bucată de vreme, un larg ecou, fapt ce s-a vădit prin îmbogățirea depozitelor publice ale Statului cu documente importante.

Astăzi, cînd poporul este dornic de a-și cunoaște propria istorie, sint multe căi spre atingerea țelului, doar visat de înaintași cu privire la adunarea și păstrarea cu sfințenie a arhivelor și documentelor țării — presă, radio, televiziune, instituții de cultură cu o activitate prestigioasă etc. — Nu s-ar putea forma în aceste condiții o opinie de masă privind salvarea, acestor valori naționale aflate în mîini particulare, risipite și fără siguranța păstrării lor, pînă a nu ajunge în starea de degradare și cu multe lipsuri, ca arhiva despre care am pomenit mai sus?

Apelul făcut cu ani în urmă de N. Iorga e valabil și astăzi, cînd prin fața ochilor ni se perîndă documente din arhive și colecții particulare, lăsate în paragină.

În scopul salvării acestora cu un ceas mai devreme și aducerea lor în patrimoniul public ca să slujească scrierii istoriei patriei am scris și noi, cu speranța că nu va fi un *vox clamantis in deserto*.

Gh. UNGUREANU

Iscusirile cuvîntului românesc

Cuvintele sint creații ale omului dintre cele mai gingașe care, odată puse în libertate, își iau dreptul de a avea o viață mult mai independentă decît ar fi crezut-o omul: se angajează treptat într-o tainică lucrare de reazășare a hotarelor dintre lucruri, parcă anume în intenția malițioasă de a îngreua mersul creatorului printre ele. Mai mult chiar, își fac adesea o stranie plăcere din deturnarea gîndurilor omului: voind acesta să conchidă că așa și așa, vin cuvintele să arate prefăcută smerenie, pentru ca, dintr-odată, cel ce cuvîntă să se dumirească că a spus nițel altceva, dacă nu cu totul altceva. Și de-ar fi numai atît. Dar libertatea lor sporește pînă acolo incît lumea însăși ni se dezvăluie diferențiat, după cuvintele la al căror serviciu recurgem. Așezîndu-se ca o etichetă pe fruntea unui om, un cuvînt poate să-l mutileze, începînd prin a-i împiedeca pe cei din jur să vadă în aceasta altceva decît indică domnia-sa cuvîntul.

Dar, ca în orice altă împrejurare a vieții, omul găsește și în acest caz vadul bun al ieșirii. Este de ajuns să cercetezi bine de unde au plecat cuvintele și cu ce armură de gînd, pentru a le îmblînzii și supune din nou.

Creație și frumos în rostirea românească, lucrarea lui Constantin Noica publicată recent la Editura Eminescu, săvîrșește o asemenea operă de îmblînzire a cuvîntelor, de îmbunare sau, mai bine zis, de răs-bunare, căci — aflăm cu mirare — răzbușarea a fost creată dintru-nceput pentru a desemna fapta prin care ceva este făcut din nou bun. Efortul iscusitului cercetător de gînd și slovă românească se îndreaptă de această dată spre începuturile de drum ale acelor cuvinte care exprimă, în românește, pentru simțirea și gîndirea românească, lucrările frumosului și ale creației omenești. Atenția se îndreaptă deci nu atît spre cuvintele ineseși — căci multe din ele sint irevocabil pierdute, cu sau fără dreptate — cît mai ales spre înțelesurile lor, spre lecția lor plină adesea de pilde și învățăminte. Nu mai putem folosi astăzi, ca Eminescu, pe „*judeciu*” lingă „*judecat*”, dar iată că, spre deosebire de Eminescu, noi nu mai putem distinge astăzi între *judecat* pe care o facem și cea pe care o avem, adică între act și produsul său. Și atunci, indiferent de decizia ce o vom lua în privința termenului ca atare, problema rămîne și își așteaptă încă soluționarea.

Abandonîndu-se ispitelor „*dorului*”, dar rămînînd mereu atent și la deschiderile acestuia, Constantin Noica găsește calea spre un orizont al limbii noastre unde s-au petrecut și pare-se încă se mai petrec lucruri de mirare. Pe un picior de plai este surprinsă fata ardeleană care se joacă cu anume cuvinte ca să-i sune bine glasul. Se joacă? Să nu ne grăbim: spunînd „*bădișor*” în loc de „*bade*”, ea își potrivește mai bine rima și cadența cîntecului, dar totodată — privind mai de aproape — observăm că afectează însăși ființa celui numit astfel. **Diminutivarea** este limitare și restrîngere, prin urmare este re-creare și, pînă la urmă, creație. Se vede mai bine într-alt joc inocent al aceleiași: spunînd „*mîndru*” în loc de „*mindru*”, fata de pe Crișuri restituie vieții o făptură care nu era adevărată, căci *mindria* este *Kalagathia*, adică o ideală frumusețe și bunătate. În universul de gînd și frumusețe al lumii, revine creației să aducă delimitări pentru ca lumea să fie pe măsura vieții noastre. Și într-acest sens operează și diminutivarea: „*Badea* e departe. S-ar putea totuși să fie undeva, într-o casă vecină, dar el e departe”, căci e o ființă altă de aleasă, atît de împlinită. E prea mult pentru fată, și atunci ea îi spune „*bădișor*”, îl inventă. E departe, dar ea îl face să nu fie altundeva, să fie doar „*departișor*”. Idealul, abstract face astfel loc concretului. Iar insuportabilul — suportabilului, de-necuprînsul — cuprînsului. Și iată atunci lecția „*departișorului*”: nu este lumea contemporană o lume a extraordinarului și a colosalului? Este, desigur, doar mereu o spunem. Prin urmare, ea trebuie diminutivată — nu micșorată, nu redusă la scară, ci trecută din abstract în concret.

Asemenea lucruri vrednice de interes pot fi observate și în cîmpul semantic al auxiliarului nostru „*a fi*”. Combinîndu-se cu el însuși, acest verb dă o serie întreagă de expresii fără corespondent în limbile de largă circulație internațională: este să fie, era să fie, ar fi să fie, ar fi fost să fie, de-ar fi să fie etc. Ce înseamnă aceasta? E de ajuns să observăm că, pe acest temel, se poate construi o întreagă logică modală, adică se poate exprima (fără artificialele altor construcții de acest gen) atît realitatea, cît și irealitatea, posibilitatea, contingenta. Și dacă modalitățile ființei țin într-o largă măsură de cele ale verbului, suntem îndreptățiți să vorbim nu numai despre o nuanțată sensibilitate românească pentru modalitățile ființei, ci chiar de capacitatea verbului românesc de a da ființei noi modulații, de a crea deci sau, cel puțin, de a da contur clar acolo unde verbul altei limbi nu poate face distincții cît de cît satisfăcătoare.

Dar a da contur distinct înseamnă, în alte cuvinte, a da formă. Ajungem atunci la termenul în care creația și frumosul se întîlnesc ca în nici unul din limbile noastre, **intruchipare**. Cuvîntul acesta cuprinde pe **intru**, de ale cărui virtuți uitate astăzi ne-a edificat pe deplin autorul în altă lucrare de excepție, **Rostirea filozofică românească**. Și mai cuprinde pe **chip**, deci este ca și cum ar fi un verb „*a da chip*”. Intruchiparea ar însemna astfel mai mult decît formare, căci dă chip intru ceva — cuvinte, gînduri, realități. Chipul care prinde viață sau viața care prinde chip, modelare sau împlinire. Și din nou ai senzația că unui gînd românesc trebuie să i se facă dreptate: pentru care rațiuni l-am făcut pe „*chip*” ca și uitat cînd vedem bine că este mult mai tare decît formă, specie, eidos, aspect, fel etc., acoperîndu-le pe toate? De la înțelesul contururilor exterioare, cuvîntul acesta alunecă ușor la formele pline, iar de la realitățile ce stau să devină prototipuri, la realități evanescente sau simple închipuiri. Și cu această întreagă bogăție de înțelesuri vine să se cunune **intru**. Ceea ce rezultă dă făptură lucrurilor, plîsmuiește și realizează, ajută visul să treacă în elementul realității. Deci intruchipare nu se restrînge doar la ceea ce a primit chip, cine vorbește și despre ceea ce abia prinde chip, despre nouățile lumii așadar, despre continua ei primenire. Dacă „*forma*” a dat frumosul înfăptuirilor firii și ale creației omenești, încă și mai mult exprimă această lucrare limba noastră prin chip, închipuire, intruchipare.

Intr-o lume prin excelență demiurgică, acest cuvînt cu atîtea virtuți demiurgice în forța sa de expresie, intruchipare, are neîndoielnic toate șansele să-și ocupe regescul loc ce i se cuvine. Altele însă, precum ispitire, iscodire iscusire, lamură, răs-bunare, sau amintitul *judeciu* al lui Eminescu, nu par a avea o cale deschisă de la sine către fondul uzual al limbii de astăzi. Intru amintirea sau neuitarea lecției lor, ca și a multor altora pe care abia le știm sau numai le bănuim, a fost scrisă această singulară carte care este **Creație și frumos în rostirea românească**. Ne-am bucura să știm că nu este decît un început de drum.

D. N. ZAHARIA

Progresul societății socialiste se afirmă multilateral și armonios pe plan material și spiritual, cultural, valoric și uman. Este cu totul străină idealului marxist, cum însăși realitatea demonstrează, o imagine „consumatoristă și cantitativă” despre socialism, reducerea progresului socialist doar la dezvoltarea producției și consumului. În concepția partidului nostru, socialismul multilateral dezvoltat presupune, în strinsă legătură cu edificarea economico-socială, formarea unui om nou multilateral, cu un profil spiritual nou, care și-a asimilat și modelat personalitatea după un nou sistem de valori.

Socialismul elimină tocmai acele rupturi din sistemul valorilor, uneori dramatice pentru societate și individ, stabilind un echilibru dinamic, deși nu lipsit de contradicții al valorilor culturale și sociale. În construirea unui nou sistem propriu de valori, socialismul are de întreprins o operă temerară, care rezidă atât în crearea unei noi culturi spirituale, a unei morale proprii, a unui nou sistem de valori și în educarea omului în spiritul acestor valori, dând totodată un conținut și un sens nou, socialist valorilor general-umane. Dacă ne-am referi la ideea muncii ca valoare general-umană, socialismul dezvoltă valențele ei creatoare, etice și umane, munca devenind criteriul principal de apreciere și realizare a omului în societate, principalul mijloc educativ, eliminând vechiul dispreț aristocratic, preluat și de burghezie, față de muncă în genere, opoziția de clasă dintre munca fizică și cea intelectuală.

Sau dacă ne-am referi la ideea umanismului care iradiază ca un focalizator o multitudine de valori, ea și-a găsit exprimarea în trecut în ideea de omenie, ca trăsătură spirituală intrinsecă a

Sistemul de valori în socialism

Ion FLOREA

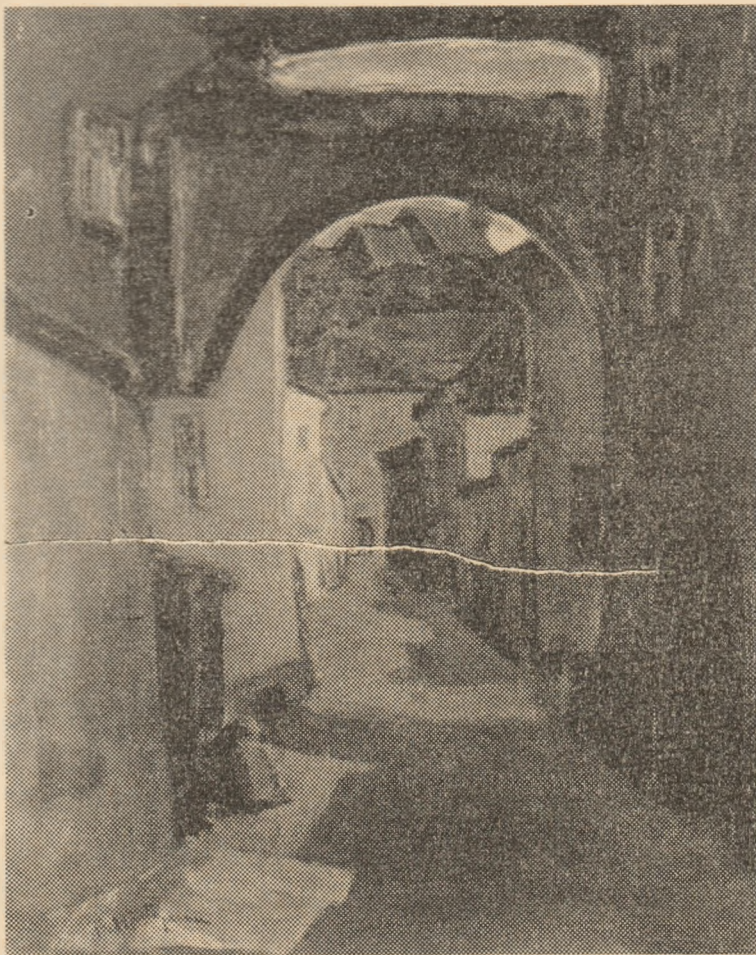
poporului nostru și care străbate ca o idee centrală în producțiile sale folclorice și a influențat pozitiv întreaga noastră cultură progresistă anterioară. Umanismul nostru socialist potențează extensiv și intensiv, teoretic și practic, etic și uman această idee a „omului de omenie” în ceea ce tovarășul Nicolae Ceaușescu numea „comunismul de omenie” al României socialiste contemporane, care imbină dragostea față de oameni cu intranșigenta față de tot ce dăunează demnității și măreției ființei umane.

Formarea omului nou, educarea lui multilaterală, a conștiinței socialiste, apare astăzi în prim planul sarcinilor construcției socialiste, devenind un obiectiv strategic. Tocmai în etapa actuală partidul nostru a elaborat un program ideologic în care educarea oamenilor în spiritul eticii și echității socialiste ocupă un loc de prim ordin; tocmai în această ordine de prioritate valorice Conferința Națională a partidului din iulie 1972 a pus problema elaborării sistemului de norme morale proprii omului nou, relațiilor dintre oameni în societatea noastră.

În strinsă legătură cu specificul epocii noastre care poartă marca revoluției tehnico-științifice are loc un proces de extindere și proliferare a valorilor științifice și tehnice. Pentru socialism aceste valori sînt legate și de caracterul profund știin-

țific al filozofiei marxist-leniniste, ca temei teoretic al politicii și conștiinței oamenilor, al noii culturi. Dezvoltarea științei și tehnicii nu mai generează în so-

cialism conflictul cu valorile morale, filozofice, ruptura tehnocratică cu cele de ordin ideologic și politic autentice, așa cum se petrec lucrurile în orinduirea ca-

Petre Hârtopeanu :

„Casă din cetate” (Sighișoara)

pitalistă contemporană. Cultura științifică și umanistă formează în socialism un tot armonios și trebuie să formeze o asemenea tot unitar, atât pe planul dezvoltării culturii în ansamblu cât și în dezvoltarea personalității umane.

Ascendentul tot mai pronunțat al valorilor științifice nu duce la substituirea acestora celorlalte valori și o asemenea tendință nu poate birui nici măcar în capitalism oricât de pronunțat ar fi aici spiritul tehnocratic. Omul este o ființă valoric polivalentă, nu numai rațiune ci și sensibilitate, nu numai natură biologică, ci și produs al dezvoltării sale spirituale, al educației și culturii.

Rolul valorilor politice și ideologice este departe de a scădea în epoca noastră, așa cum își închipuie unii teoreticieni ai dezideologizării. Și aceasta pentru că problemele tehnologice prin consecințele lor pentru oameni nu sînt simple probleme tehnice, ci în același timp probleme umane, cu importante valențe politice. Acest lucru îl releva cu deplină temei și filozoful american J. de George la ultimul congres mondial de filozofie, cînd arată că rațiunea tehnologică unilaterală este insuficientă și inoperantă în zilele noastre.

Gravele pericole pe care le implică dezvoltarea științifico-tehnică și industrială actuală — pericolul atomic, poluarea și deteriorarea mediului, care afectează îngrijorător calitatea vieții omului, al folosirii noilor descoperiri împotriva omului însuși ridică problema responsabilității politice, inclusiv a savanților, a guvernelor. Epoca noastră nu diminuează rolul valorilor și gândirii politice. Dimpotrivă, valorile politice păstrează o relevanță accentuală în sistemul valorilor contemporane — și încă pentru multă vreme în viitor.

GLOSE CANTEMIRIENE

Colocviul internațional „Dimitrie Cantemir” de la Schainsland (Freiburg) a prilejuit, în decembrie 1973, alături de comunicările privitoare la un aspect ori altul din activitatea învățatului principe (v. Cronica, 1974, nr. 3), interesante și fructuoase discuții pe marginea acestora. Reproducem două asemenea intervenții, datorate profesorului Octavian Buhociu de la Universitatea din Bochum, ale cărui cercetări în domeniul etnoantropologiei, al folclorului comparat și al filozofiei i-au asigurat un frumos prestigiu cărturăresc. Una privește paralela Cantemir-Leibniz, întreprinsă de prof. dr. Mircea Malița, cealaltă comunicările făcute de Al. Zub și V. Cristian în legătură cu gândirea istorică a cărturarului și repercurșiunile ei în epoca regenerării. Amîndouă izvorăsc din preocuparea autorului, veche de un sfert de secol, de a stabili legitime relații între gândirea istorică românească și cea universală. Căci de la lucrarea de licență (1948), privind Filosofia istoriei la Titu Maiorescu, pînă astăzi, D-sa n-a încetat să evidențieze, într-un larg orizont comparatist, dimensiunea universală a gândirii românești. Pe această linie, teza complementară de doctorat (La philosophie de l'histoire d'A. D. Xenopol), susținută la Sorbona (1957), constituie o încercare de a fixa actualitatea gândirii xenopoliene, urmărită în ecourile ei, pînă la Ortega y Gasset ș.a. Incercare fericită, care trebuie pusă, firește, în legătură cu eforturile mai vechi de a recomanda lumii savante din afară valorile noastre. Este ceea ce cu un sfert de mileniu mai înainte a făcut Cantemir însuși, îndreptățind apropierea din aceste marginalii cu marele său contemporan, Leibniz, de faimă universală, și deopotrivă cu compatrioții de mai târziu (Xenopol, Conta, Pârvan, Blaga, Botta), a căror aspirație spre o mai largă cunoaștere și recunoaștere a noastră dincolo de fruntarii își vedește tot mai mult adîncile temeuri.

A. Z.

1. La numeroasele paralele Leibniz-Cantemir, cred că merită să fie adăugată și cea a ecumenicității, prin care cei doi gânditori au depășit secolul lor apărînd contemporani secolului nostru.

Este știut că Leibniz, în demersurile sale diplomatice pe lingă francezi, a căutat o înțelegere între catolici și protestanți, ceea ce înseamnă o ati-

tudine ecumenică, dar într-un secol încă nepregătit s-o primească. Leibniz introduce în această încercare de împăciuire ideile din eseul *Confessio naturae contra atheistas*, printre care și următoarea, reluată mai târziu, de aceea o cităm, că „la plupart des sectes ont raison dans une bonne partie de ce qu'elles avancent, mais non

pas en ce qu'elles nient” (J. E. Erdmann, *Leibnizii Opera Philosophica*, 1849, *Lettres à Remond de Montmort*, 702), cu alți termeni (din *Nouveaux Essais sur l'Entendement Humain*), să accepte „ceea ce e mai bun din ambele părți”, ca să ajute accelerării istoriei.

Ecumenicitatea contemporanului său, D. Cantemir, e de fapt mai largă, căci el introduce în discuție și mahomedanismul (cf. *Curanus*), într-un fel fundamental, iar dacă este critic față de el, cum va fi și față de protestanți și catolici (cf. *Loca Obscura*...) principiul filosofic ce-i stă la bază, liberul arbitru, îi dă puțința să discute, cu înțelegere, pe același plan cu teologia creștină ortodoxă și miturile și riturile păgine din viața românilor și a altor popoare, cum se vede pretutindeni în operele sale îndeosebi în *Descriptio Moldaviae, Incrementa atque decremента aulae Othomanicae, Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*.

2. Din comunicările celor doi tineri istorici și din intervenția lui Dan Zamfirescu reiese că ideea lui Cantemir de „creștere și descreștere” a fost deja indicată de Miron Costin și poate și de Gr. Ureche, predcesorii săi, ceea ce m-a făcut să mă gîndesc că ea are și o continuare, în deosebi în sec. XIX, cu totul remarcabilă. De fapt, Cantemir ajunge la ideea de „creștere și descreștere” — și cu sensul lui Aristotel de „generare și de-generare” — observînd lumea istorică în care trăia, apoi studiînd și scriînd, căci ea nu e folosită ca o lege sau ca o categorie pură, ci în mod aplicat, apărînd ca un re-

zultat al unei vaste experiențe istorice a umanității.

Ca toate ideile mari și aceasta e simplă și la îndemînă, mai ales că a fost implicată de istorici înainte și după Cantemir. Important este ce poate face cineva cu ea, ca în cazul lui Cantemir însuși, unde ia pentru prima dată o amploare unică, prezentînd lumii prin ea istoria unui imperiu mondial, văzut de atunci în decădere constantă, fiind astfel o idee cuprinzătoare, de sinteză, prin care istoria se luminează pe sine. Prin ideea astfel încorporată, conștiința noastră poate pregăti mai bine viitorul.

După Cantemir și poate fără să fi fost consultate operele sale anume, ideea aceasta apare la oameni de știință români din diverse domenii, dar cu puțința de-a fi implicate istoric. Astfel, Vasile Conta are la baza gândirii sale ideea plastică de undă, pe care el a reprezentat-o grafic ca o curbă, cu urcuș și coborîș, cum apare, crește se diversifică și se transformă viața. De aceea influența gândirii fiziologice — Lamarck Darwin — reprezentată de H. Spencer, asupra lui V. Conta, apare ca secundară și ocazională, căci filozoful nostru asculta de un glas mai adînc al ființei sale.

Ideea de serie a lui A. D. Xenopol este o reluare a „undeii” lui Conta, care devine istorică prin inferență, ceea ce înseamnă că funcționează ca o curbă în continuă evoluție și reacțiune; căderea fiind mai puțină decît creșterea, aceasta din urmă se sprijină pe ea pentru saltul următor (în silogismul istoric al lui Xenopol, premiza mijlocie decide infe-

rența și, în continuare, progresul istoriei).

Vasile Pârvan, istoricul nostru de începuturi, ca și D. Cantemir sau M. Kogălniceanu, observă că „mișcarea universală nu se poate înțelege fără ritm, care e un „aspect antropomorf” ce-l simțim firește, restul fiind „aritmie” sau „inerție”. Astfel că inerția+ritmul creează euritmia, ceea ce e vibrația vitală și universală, adică ritmul istoric. „În fiecare moleculă organică, serie Pârvan, continuînd parcă pe Cantemir și Conta, e pusă de legile cosmice puterea creșterii”. În alți termeni, tot pârvanieni, „forța propulsivă a ritmului” e formată din activitate și pasivitate, una rațională, alta obscură (*Despre ritmul istoric*, 1920).

Mai departe, se poate cita ideea concretă și populară de „deal-vale-deal” a lui Lucian Blaga, formulată poetic prin metaforma „spațiului mioritic”, sau mai puțin norocoasă, dar tot atât de cantemireană, unduirea poetului și eseiștului Dan Botta.

Observăm că urmarea acestei idei, ce s-a dovedit creatoare a unui nou univers valoric sub pana lui D. Cantemir, a căpătat noi valori și funcțiuni excepționale la alți români, de unde și posibilă concluzie că ideea de „creștere și descreștere” e principială, începătoare de cugetare istorică și firească românilor, că ea aparține comportamentului spiritual românesc, ca alte trăsături specifice, cum ar fi axa subiectivă *dorurit*, atașamentul mîtic la sezonul primăverii, bisericile-suliți maramureșene cu Coloana înfinită brîncoșiană.

Octavian BUHOCIU

La început am trecut printr-o mare confuzie și nu știam că sînt în cădere. Gîndurile-mi încurcate se ciocneau între ele ca pisicile într-un sac. Neștiind că sînt în cădere, nu mă temeam să cad. Resimțeam doar un fel de greață din cauza haosului.

Pe urmă m-am obișnuit. Obișnuința m-a dus la plictiseală. Plictisindu-mă, am căutat pricinile plictiselii și am constatat că mă plictisesc, pentru că m-am obișnuit. Dar cu ce m-am obișnuit?

Cu haosul, evident. Dar de unde haos? S-a confirmat că mă învîrtesc în jurul propriului meu centru de greutate, adică mă dau de-a tumba. De ce? N-o să aflu înainte de-a înceta să mă dau de-a tumba. Manevrînd cu extremitățile, am reușit în fine să mă țin vertical, adică în așa fel încît licheni, mușchi și mici tufe de pe colțurile stîlcoase treceau rapid pe lângă mine, ieșindu-mi de sub tălpi și dispărîndu-mi deasupra capului. De-abia atunci am înțeles că sînt în cădere și am început să mă tem.

Mă temeam, bineînțeles, nu atât de cădere în sine, cît de rezultatul ei. Căderea, prin ea însăși nedăunătoare, nu putea să dureze veșnic. Un timp mi-a fost frică, însă sfîrșitul n-a survinut. M-am obișnuit deci și cu teama, cel puțin în așa măsură ca să mă pot orienta în situație.

Cădeam pe lîngă un perete, încolo pretutindeni era abis fără margini. Peretele scotea ici și colo excrescențe și virfuri. Mi-a venit în minte că aș putea să profit de acele neregularități ale peretelui, să apuc vreo ieșitură, vreun arbust sau smoc de iarbă, să prind ceva și să mă opresc din zbor. Uitîndu-mă în jos, așteptam o ocazie. S-a ivit un pin pitic. Am întins mîinile și cînd am ajuns în dreptul lui — l-am apucat. S-a alunțit, s-a rupt și iată că zbor cu tufa de pin, ținută cu amîndouă mîinile, ca și cum m-aș fi pornit în vizită purtînd un buchet absurd.

Așadar l-am abandonat; n-are decît să zboare singur, de vreme ce nu mi-a folosit la nimic. Poate se ivește o ocazie mai bună? Iată un arbust destul de mare și, după ochi, mult mai rezistent decît tufa de pin. Am desfăcut palmele și din nou — cînd a sosit — l-am înhățat. Trosco-pleosc, și zbor iarăși, dar de data aceasta observ cu mirare că am patru mîini, patru pumni strînși convulsiv pe creanga ruptă. Nu, numai două îmi aparțin, celelalte două sînt ale unui individ, care — pe cînd eu mă uitam în jos — a ajuns neobservat de sus și s-a prins de arbust în aceeași clipă cu mine. Fiind mai trupeș, deci mai greu decît mine, zbură mai repede (în vid toate corpurile cad cu aceeași viteză, dar noi nu cădeam în vid sau ce...). M-a ajuns, iar acum zburăm împreună, față în față, privindu-ne reciproc, de la așa mică distanță. Între noi o creangă, pe care o țineam împreună. În cele din urmă, el și-a eliberat o mîină și a scos politicoș pălăria.

Cutare cutărică (un oarecare acolo) — s-a prezentat. Am înclinat capul, nearătîndu-mă totuși deloc prietenos cu el. Doar din cauza lui cad în continuare, căci arbustul nu suportă greutatea noastră comună. Dacă nu era el... atunci. Dacă aș fi singur... acum. Acum cad mai repede chiar decît înainte, pentru că sînt încărcat în plus cu diferența dintre greutatea lui și a mea. Totuși n-am dat drumul la creangă, deși ar fi fost un mod simplu de-a scăpa de el.

— Și dumnevoastră coboriți? rostii prosteste. Era foarte probabil un bătut cu leuca. — Aha... — Ei, atunci o să coborîm împreună — se bucură, ca și cum era de ce.

De unde atîta convingere! Oare nu-i trecea prin cap că eu puteam să las ramura din mîină în orice clipă? Inșă amînam mereu. Avea cumva dreptate că e mai plăcut să coborî în tovarășie? În doi, sau poate chiar în

SLAWOMIR MROZEK (R. P. Polonă)

CEL CE CADE

trei, căci pe creangă se mișca un gîndăcel verde.

— S-a rupt — am spus cu reproș. Cel puțin să nu i se pară că sînt încîntat, fiind nevoit să cad, din vina lui, în continuare. Cel puțin însă să se simtă vinovat.

— Vă gîndiți la arbust? izbucni în ris. Nu-i nici primul nici ultimul. M-am agățat de una și de alta și de fiecare dată același rezultat. Nu-i motiv de supărare.

Nu-i motiv de supărare! Ca și cum ne-am afla undeva la o măsuță în cofetărie! Prostie sau obrăznicie?

— O, ia priviți un pic.

Am privit unde îmi arăta cu ochii și cu mișcarea capului, înapoia mea. La vreo trei sute de metri de noi zbură în jos un domn respectabil, cu ochelari, după înfățișare un stimat profesor universitar. Ținea în brațe o capră sălbatică de munte, care se zbătea, azvîrlind din copite și împungînd aerul cu coarbele. Se vede că s-a agățat de ea în zbor, ca noi de copăcel, și împreună coborau mai departe, dar din cauza unei nădejdi fără sens, nu dădea drumul caprei din îmbrățișare, cu toată opoziția ei.

— Înseamnă că nu sîntem singuri?

Pentru un răspuns clar, și-a liberat o mîină de creangă și a descris cu ea un semicerc larg. Mi-am plimbat privirea după acest gest.

De-abia acum am observat că spațiul e plin de inși în cădere. Mai înainte fusesem prea ocupat de propria-mi soartă și de observarea peretelui, ca să mai am timp să mă uit și pe de lături sau în spate, acolo unde era pustiul.

Unii se dădeau de-a tumba, ca mine mai înainte, alții coborau cu capul în jos sau cu capul în sus, ca mine în prezent. Erau și dintre acei care coborau în poziție orizontală, ca și cum ar fi stat întinși pe canapele nevăzute. În general se puteau deosebi două moduri de cădere: unii se agățau de ceva, alții însă, renunțînd la agățare, cădeau liber. Aceștia din urmă se aflau în minoritate.

În această minoritate se aflau și dintre aceia care cădeau ca niște veritabili dandy. Era vizibil cît de mult țineau la stil. Picioarele unite, mîinile nepăsător sprijinite lîngă corp, capul sus, privirea semeață. Alții în schimb cădeau cum se nimeau, ca o grămadă de piese omenești.

Ne-a întrecut un tînar. Ținea între degete o floare de colț. S-a prins de ea, deși nu se aștepta probabil să fie suspendat de dînsa.

— Estet — îmi făcu cu ochiul, ca să înțeleg, tovarășul meu de drum, iar lui îi strigă tare: Ce frumos, ce frumos!

Era aproape gata să bată din palme, dar s-a răzgîndit. Nici el nu vrea să lase ramura din mîină. Depindea de ea ca și profesorul de capră.

Ne-a întrecut o doamnă care nu mai era tînară. Ținea în brațe niște ierburi smulse cu rădăcini cu tot. Se vedea că le prinsese cîndva. Cîndva de mult, pentru că ierburile erau veștede, uscate, însă ea le strîngea la piept, ca și cum ar fi fost flori foarte proaspete. Pe lîngă asta era încărcată cu diferite bețe,

tulpine, smocuri de fin, iar în poșetă avea pietricele.

— Să venim — mă lămuri încetîșor tovarășul. Spre dînsa se înclină elegant.

— O cunoașteți?

— Nu, dar mi-i milă de ea.

N-am mai privit împrejur, pentru că a început să mă mîncească mina. Gîndăcelul trecuse de pe ramură pe mine și începuse să hoinărească pe dosul palmei mele. Am suflat, dar el, încetînd să mai umble, s-a fixat și se ținea de mine strașnic, cu niscaiva lăbuțe capilare invizibile. Se prefăcea că-a dispărut. Am vrut să suflu a doua oară, dar tovarășul meu m-a oprit.

— Lasă-l, domnule, ce rău îți face?

— Dacă mă gidilă.

— Ei, da. Și așa...

N-a dus vorba pînă la capăt, dar mi-am închipuit ce-a vrut să zică. Am lăsat gîngania în pace. A așteptat ce-a așteptat, pe urmă și-a continuat drumul.

Aluzia nedusă la capăt a tovarășului meu mi l-a prezentat într-o lumină nouă. Și totuși își dădea seama de tragismul situației noastre (dacă situație se poate numi căderea), nu era chiar un optimist nechibzuit, cum mi s-a părut. Puteam vorbi cu el în mod serios.

— O să mai dureze mult? l-am întrebat, făcînd, la rîndul meu, o aluzie.

— De unde să știu? Ar trebui mai întîi să străbat tot drumul în jos, iar pe urmă să-l parcurg înapoi în sus, pentru a avea o oarecare idee.

— Inapoi... Ați văzut pe cineva să se întoarcă?

— N-am văzut.

În aceeași clipă am simțit o durere puternică în regiunea lombară. M-am răscutit imediat și am mai izbutit să văd o față umflată, congestionată, strîmbată, cu gura larg deschisă și strigînd ceva, niște insulte. Și piciorul, care mă lovea, îndepărîndu-se.

— De ce? Am și răcnit, deși agresorul nu mai putea să mă audă.

— Cum, mai întrebați încă? Pentru cădere.

— Doar nu-i vina mea că el cade!

— Evident că nu-i vina dumnevoastră, nici a mea, nici a altcuiva. Inșă el se răzbură pe toți. Un asemenea ins lovește și mușca pe oricine întîlnește. Și dacă nu poate să ajungă, atunci măcar scuipă. Vă doare rău?

— Foarte rău.

— Vă doare, în schimb nu vă gidilă. (Realmente, pe lîngă durerea aceasta, mîncărima produsă de gîndac era nimic). Am la mine pilule de tusă, poate vreți?

— Păi nu tusec.

— Tot una, e vorba numai să folosiți orice medicament. O să vedeți că vă alină.

Am folosit și într-adevăr mi-a priit. Tovarășul meu era om cu experiență.

Din fericire nu toți se comportau ca numitul agresor. În general se reacționa la cădere într-un mod mai puțin amenințător pentru anturaj. O să mai amintesc de unul.

Cădea ca oricare, dar se uita mereu la ceas și striga, mai curînd spre el decît spre noi:

— Ah, mă grăbesc, mă grăbesc!...

— Încotro vă grăbiți așa? am întrebat mirat.

— In sus!
— Cum în sus, totuși...
— Zbor în sus, zbor în sus. Aleluia! striga insul și zbură în jos.

Nu mai o dată mi s-a întîmplat să întîlnesc pe cineva, care cobora astfel, încît provoca invidie. Cred că dacă eu însumi n-aș fi fost în cădere și i-aș fi văzut cazînd așa, aș fi sărit pe loc după ei, fermecat. Spun „după ei”, căci erau doi. Amîndoi foarte tineri, cădeau strînși în brațe și se priveau în ochi. Probabil că vedeau ceva în ochii lor, ceea ce nimeni în afară de ei nu vedea. Nu dădeau nici cea mai mică atenție anturajului, poate nici nu știau că sînt în cădere, iar dacă știau le era cu totul indiferent.

Tovarășul meu i-a observat și el, dar tăcea, ca și mine, pentru că ne cuprinsese nu știu ce jenă și ranchiună. Ne sileam să ne evităm privirile și ne era ciudă. Imi era ciudă pe el, că-i el și lui îi era ciudă pe mine, că-s eu.

Inșă asta n-a fost nimic față de aventura pe care am întîlnit-o după aceea. Tocmai pe cînd nu priveam în jur, pentru că eram ocupat cu gîndăcelul care, strecurîndu-se și instalîndu-se chiar pe mușea unghiei mele mici de la mina stîngă, a bîzîit acolo o clipă și deodată și-a desfăcut micile aripi.

— Ia privește, domnule! am strigat. I s-ar putea rețea?

Tovarășul a îngălbenit, dar nu din cauza propunerii mele. Se uita în altă parte, sub picioare.

— Acolo, acolo... bilbiia, ne-măfînd în stare să spună nimic.

Am privit și eu în cealaltă parte și m-am dezinteresat momentan de gîz.

Ștîind că se coboară de obicei de unul singur, n-am înțeles de la început că masa aceea întunecată, gri-închisă, se compunea din oameni. Tot cădeau, dar cum cădeau! Alcătuiau un glob compact cu diametrul de vreo kilometru și erau uniți între ei în așa fel, încît nici unul nu se întorcea cu fața în afară, ci numai spre interior. Nu se vedea deci nici o față, ci numai dosuri și spinări indolente, înfipți de-a valma, înghesuți și scurși unul de altul, formau în cosmos o creație unitară, o figură regulată. Intocmai ca globul. Un soi de mică planetă. Globul emana un miros strident.

— Splendid! am exclamat, fascinat de gigantica privesc.

— Ai înnebunit?! Doar zburăm direct spre ei. Trebuie să întreprindem ceva sau sîntem pierduți!

— De ce? De departe arată minusat.

— De departe, dar nu de aproape. Și sînt tot mai aproape!

Realmente, globul se apropia, curba care marca suprafața lui se îndrepta văzînd cu ochii, devenise deja orizont, deși încă arăta. Din ceea ce încetase să mai fie glob și devenise o uriașă umflătură, se auzea un vîlț surd.

— Descheie-te repede!

— Ce să dechi?

— Nasturii!

Fără să mă gîndesc la bizarul ordin — i-am urmat exemplul. El însuși își descheia paltonul, iar eu haina. Paltonul se umflă, prefăcîndu-se într-un fel de parasută, haina mea așijderea, însă avea mai puțin efect decît paltonul lui. Am temperat puțin ritmul căderii, însă curînd am revenit la viteza anterioară.

— Nici o treabă! Porcăria asta ne atrage!

Intr-adevăr, ca masă, globul producea un cîmp de atracție, după cunoscuta lege a fizicii. Mi se părea că n-o să ne salveze nimic și inevitabil o să aterizăm pe masa zgomotoasă și foșgăitoare.

Atunci am simțit o zbîrniială în nas și am strănutat cu toată puterea. Strănutul a acționat ca punerea în mișcare a unui reactor pe o navă cosmică: am schimbat direcția. În loc să cădem vertical, am planat în lături, ferînd suprafața globului. Cînd puterea reactivă a încetat să acționeze, ne aflam în afara perimetrului planetei, nu departe de ea, dar la suficientă distanță, ca atunci cînd din nou

va precumpăni căderea liberă (mai puternică decît atracția masei), s-o trecem în siguranță. Vedeam destul de bine pulsînd solul ei inegal, țesut din spinări și dosuri, fără extremități, pentru că extremitățile, intrate în interior ca rădăcină, nu erau vizibile. Nici o față. Ne asurzea zgomotul și vîietul, ne învăluia arșița, duhoarea ne toropea simțurile, dar după o clipă eram salvați. Planeta a trecut într-o parte, mai sus, îndepărîndu-se din ce în ce mai asemănătoare din nou cu un glob.

— Să vă îmbrățișez! strigă tovarășul meu, cînd ne-am revenit. Voinic nu glumă. Dacă n-ați fi fost dumnevoastră... Grozav Dar cum ați făcut?

Recunoașterea și admirația lui m-au flatat, însă eu însumi eram emoționat după ce trecuse pericolul. Pericolul mă înobilase și n-am vrut să-mi măresc pe nedrept meritele.

— Nu eu, ci gîza — am recunoscut în conformitate cu adevarul.

Chiar așa, gîndăcelul, gîza aceea, în momentul critic, și-a deschis aripi, a zburat și mi-a nimerit drept în nas, provocînd acel strănut salvator. El ne-a izbăvit. Nu aveam eu personal nici un merit.

— Unde-i acum?

Gîndăcelul nu era nicăieri. Ne-a salvat și a căzut fără urme, cum îi stă bine unui erou. Să-l răsplătesc Dumnezeu. O să-i păstrăm totdeauna o pioasă amintire.

Mult timp după aceea am comentat teribilă aventura. S-a dovedit că tovarășul meu de drum știa cite ceva despre glob.

— Pornește de la unul singur. Chiar în centru stă unul de care se agată toți indirect, iar direct numai cei cîțiva care sînt mai aproape. De acești cîțiva se agată cîteva zeci, de cele cîteva zeci se agată cîteva sute, care dau legătura cîtorva mii și așa mai departe, încît se poate ajunge la milioane. Teoretic nu sînt limitări.

— Pentru ce atîta ghemuire?

— Ha, cînd sînt așa înfipți spre centru, nu văd că sînt în cădere. Cei de dedesubt nu văd, pentru că nu pot, cei de la suprafață, pentru că sînt întorși cu fața spre mijloc, cu spatele vizibil în afară. Pe lîngă asta, împreună le este așa de cald și sînt așa de întortochiați, că se află permanent în stare de semiconștiență, ceva în genul visării. Ați auzit acel bîzîit? Ii asurzește și-i calmează.

Treptat am uitat de aventura (și în legătură cu asta și de gîz). Căderea continua monotonă. Am mai întîlnit încă pe mulți. Era unul care o făcea pe pasărea. Dădea din mîini și se scîncea, spunînd că nu cade, că zboară. Altul o făcea pe mortul. Fel de fel de inși. Inșă n-o să-i mai enumăr.

În cele din urmă am ajuns în zona ceții. S-a făcut frig și umezeală. De-abia ne mai vedeam fața unul celuilalt, cu toate că ne aflam la așa mică distanță.

— Oare-i gata... eu, primul, i-am adresat cuvîntul, atent.

— Probabil că-i aproape.

Ceața se îngroșă. Mai vedeam numai conturul feții lui.

— A venit timpul cred să ne luăm rămas bun.

Acum mai vorbeau doar mîinile lui, pentru că se risipise și conturul feții. În locul în care fusesem cu o clipă mai înainte pătrunsese golul cenușiu, ca pretutindeni. Era destul de greu să spui unde i-a fost locul.

Patru mîini, două ale mele lîngă ale lui două — pe creangă. Vizibile numai de la umăr, parcă rețezate. Creanga însăși — vestejită, ca iarba acelei persoane întîlnită în aventura cîndva, care strîngea la piept amintirile. Cînd s-a întîmplat asta?

Doă mîini au părăsit creanga, una a mea, alta a lui. S-au strîns în spațiu. Pe urmă s-au retras pe undeva. Pe creangă încă două.

Nu mai sînt acolo. Numai creanga. Inșă.

Inșă o clipă...

Clip... Clip...

În românește de

Ion TIBA

(Din „Tworcosc”, nr. 11, noiembrie 1973, p. 34-39)

Prieteniiile adevărate dintre scriitorii literaturii române au fost și continuă să fie încă insuficient cercetate și explicitate. S-a relevat, ce-i drept, sporadic în diferite studii și sinteze, parțiale sau integrale, numai anumite fațete ale marilor prietenii stabilite în decursul vremii între creatorii de frumos și adevăr din republica literelor românești. Acest lucru se datorește în bună măsură, palidelor investigații în arhivele particulare și uneori chiar în cele publice. În cazul lui Sadoveanu, ar trebui o restituire exhaustivă, exactă și atentă, făcută de un colectiv științific, care să prezinte prodigioasa activitate literară și obștească de pusă de scriitor în cei șaiszeci de ani de muncă.

Mereu se ivesc noi și noi documente, manuscrise ce dezvăluie aspecte necunoscute referitoare la scriitor, operă și epocă. Astfel, în bogatul fond de manuscrise al Bibliotecii „Astra” din Sibiu se află un apreciabil număr de materiale Sadoveanu, dintre care transcriem două misive adresate lui Ion Scurtu, harnic și priceput cronicar, istoric și cercetător literar. Il cunoscuse în redacția revistei „Sămănătorul” la începutul toamnei lui 1903 și a legat cu el o prietenie sinceră ce a durat până în iulie 1922, când editorul lui Mihai Eminescu ne-a părăsit.

În acest răstimp Mihail Sadoveanu va corespunda cu I. Scurtu din diferite locuri mărturisindu-i fel de fel de știri:

curier

SADOVEANU

— Inedit —

28 Mai 1906 Fălticeni
Frate Iancule,

Plecat, în grabă, n-am putut să te văd în ultimul timp ca să mai stăm de vorbă. Aici sint foarte învăluit de trebi, cu adaosul pe care-l fac casei (proprietății mele). Am avut și o bucurie în aceste frământări: mi-a venit o fetiță: Profira. Și acest oaspete se arată a fi destul de voinic; căci tipă grozav și destul de frumos, căci până acum nu mi se pare urit deloc. Altceva nimic. Nu citesc jurnale. Ba nici Sămănătorul nu mi-a venit săptămîna trecută. Să fi rătăcit prin aceste pustietăți! Adevărate pustietăți în vremea ploilor. Din senin se adună nouri și plouă de cite trei, patru ori pe zi ploierentiale; plouă și seara și noaptea și dimineața. Strada Rădășenilor, cam în pantă, e un fel de torent intermitent care aduce tot prundișul dealului, cu zgomot, cînd ploaia e mai serioasă, adică cînd toarnă cu găleata. Incolo bine. Lucrez cite-oleacă. Și ași dori să am de la tine aceste (vești) că ești plin de sănătate.

Cu dragoste, Mihai Sadoveanu
N.B. — Epitetul pe care ți l-am pus pe adresă nu te obligă la...
nimic. M.

Domnului
Ion Scurtu, literat,
Str. Spătarului 19
București

II.

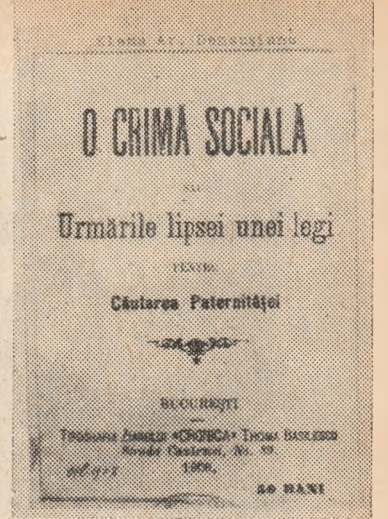
20 August 1906 Iași.
Dragă Iancule,

Din Tabăra de la Șipote, după o săptămîna de militarie, m-am repezit pentru o zi, duminică, la Iași, unde am și prieteni și amintiri. Nu știu dacă vei fi primit manuscriptul meu, și nu știu dacă faceți ceva cu broșura expoziției și te rog răspunde în această privință; și mai spune-mi și despre alte lucruri care se petrec pe acolo căci de un timp trăiesc cu totul în afară de lume, fără vești de nicăeri, sălbăticit între valurile pustii ale taberei, unde citeva rinduri de la tine mă vor putea găsi cu adresa sublocot. Sadoveanu Reg. 16 Suceava, Tabăra Șipote. Jud. Iași.
Așteptînd, te îmbrățișez ca frate,

M. SADOVEANU

Din cele două scrisori aflăm informații prețioase, unele necunoscute, referitoare la șederea lui Sadoveanu la Fălticeni și în tabăra de la Șipote, (10 august—10 septembrie). De asemenea, vestea venirii pe lume a Profirei produce o emoție tulburătoare, atît părintelui, cît și istoricului literar. În cea de a doua scrisoare, Sadoveanu se interesează îndeaproape de soarta manuscriptului nuvelei **Vremuri de bejanie**, care a fost publicată în „Sămănătorul”, 5, 1906, oct. — deci, precum și de soarta broșurii ce o trimisese pentru vestita expoziție jubiliară din 1906.

Nicolae SCURTU

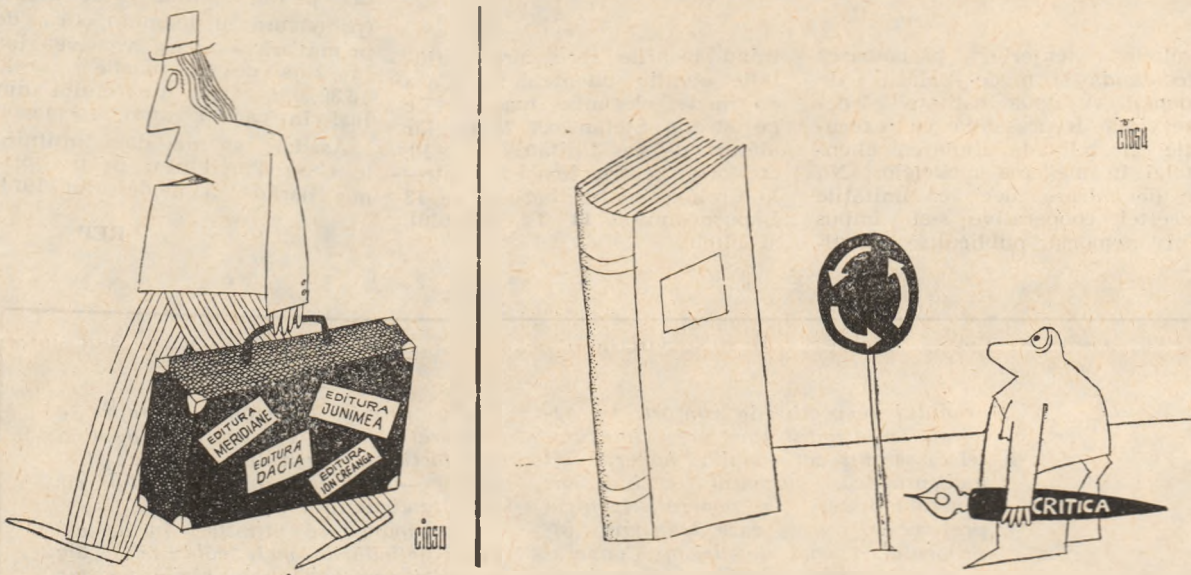
file de arhivă

PRIMA PROFESOARĂ

Învățămîntul superior pentru femei n-a implinit încă o sută de ani în nici o țară. Unele începuturi sporadice, făcute pentru promovarea femeii dincolo de hotarele învățămîntului mediu, se cunosc din prima jumătate a secolului trecut, dar abia după 1880 facultățile devin mixte, Franța dînd, prima, tonul — acces necondiționat la titluri universitare pentru tinerele absolvente de liceu. Era cu puțin timp înainte de epoca în care învățămîntul superior din România înregistra prima sa promoție de bacalaureate. Așa se face că în anul 1884, cînd Facultatea de medicină din Paris elibera a treia serie de diplome pentru studentele sale, printre laurate se afla și o romîncă — Maria Cuțarida — prima femeie medic din țara noastră. În anii următori, pînă la sfîrșitul secolului, facultățile de medicină din București și Iași măresc la opt numărul diplomelor de medic eliberate femeilor. Printre acestea se afla și Elena Densușianu, fiica profesorului și academicianului Aron Densușianu. Ea obține titlul de absolventă a Facultății de medicină din Iași, în anul 1899. Avea să devină — în 1910 — prima femeie profesor universitar din România. Elena Densușianu și-a continuat studiile la Paris, la Institutul Pasteur, în anii 1900—1902, după care, reintorcîndu-se în țară, a fost numită asistentă la serviciul de oftalmologie al spitalului Sf. Spiridon, din Iași. În anul 1902 s-a căsătorit cu profesorul Emil Pușcariu, fondator și conducător al Institutului antirabic din Iași (la vremea aceea al patrulea institut antirabic din lume). În 1910 Elena Densușianu obține docența, la București și este numită asistentă la clinica oftalmologică de la spitalul Colțea. În 1920 revine la Iași, unde fusese numită profesor la catedra de clinică oftalmologică a Facultății de medicină, și, totodată, medic primar al serviciului de oftalmologie de la spitalul Sf. Spiridon, unde a activat pînă în anul 1940, cînd avea vîrsta de 65 de ani. De atunci și pînă în 1965, Elena Densușianu-Pușcariu și-a continuat activitatea științifică, publicînd, în țară și în străinătate, peste o sută de lucrări de specialitate. Ultima sa lucrare, **20 Syndromes oculaires heredo-familiaux et congenitaux**, scrisă la vîrsta de 88 de ani, i-a fost publicată la Paris, în 1963 și rîspîndită în toate cercurile medicale din lume. Printre primele sale lucrări se află și volumul **O crimă socială** (1906), care punea, pentru prima dată, la noi, în mod științific, problema legiferării paternității.

Această distinsă savantă, care a fost, după cum am spus, prima femeie profesor universitar de la noi, s-a născut la 3 aprilie 1875 și a murit la 20 mai 1965.

Ion MUNTEANU

SPORT

UNA CALDĂ, UNA RECE

Mă va urmări multă vreme zîmbetul lui Penu — adică, de fapt, n-a fost zîmbet, ci un soi de combinație între hohot și rînjit. Sclipățul alb al șiragului de dinți, sub coperișul de muștață pana corbului, parcă era un țipăt de biruință: vezi? ți-am spus că sîntem mai buni!

Și, într-adevăr, am fost mai buni. Mult mai buni. Nu mă-ntreb cum și cît a evoluat handbalul în ultimii ani. Nu mă întreb dacă jocul de la Berlin a fost superior (sau nu) aceluia de la Paris. Sînt întrebări fără rost, cită vreme, în mod cert, clar, evident, sîntem cei mai buni din lume. Și asta contează, asta a contat mereu: rezultatul final. La Berlin, unde-a plîns Răducanu, a rîs Penu. Cine ride la urmă, ride mai bine: cedez una calificare la fotbal contra unu titlu mondial la handbal. Zău. Vrabia din mînă nu se dă pe cioara de pe gard. Adevărul este că RDG-iștii știu mai puțin fotbal decît noi; îl joacă, însă, cu mai multă convingere. Și la handbal ne sînt inferiori (cel puțin c-o clasă); în finală, convingerea și ambiția preschimbîndu-li-se în crispare vecină cu panica, valoarea n-a avut încotro și-a ieșit la lumină, rînduindu-se în rastel după căprării: locul I România, locul al II-lea, R. D. G. Cele mai calde felicitări minunaților băieți din echipa României și bulă de iertare pentru pozna din meciul cu Suedia. Așa după cum ne-am exprimat nădejdea, înfrîngerea în fața blonșilor din țara cu piatră și mesteceni a fost picătura ce-a umplut paharul ambiției, arătîndu-ne clar că, dacă vrem să fim ceea ce sîntem, atunci trebuie s-o dovedim. Cu sudoare, spirit de sacrificiu, dăruire totală.

Oare să nădăjduim că un efect asemănător va avea, asupra viitoarelor comportări a fotbalistilor de la „Politehnica” Iași, înfrîngerea (pe teren propriu!) în fața studenților clujeni? Păi da, să nădăjduim, ce ne costă? După cum

se știe, echipa ieșeană este constituită din fotbaliștii pe care s-au îndurat să ni-i lase echipele — rechin. Norocul — ori nenorocul — lor este că n-au plăcut. Dacă plăceau, ehei, departe ajungeau! Ca Moldoveanu, Iordache, Cuperman, Amarandei, Sofian, Ciobanu, Ciubotaru. Ș.a.m.d. Hăpăind în dreapta și-n stînga, echipele-rechin au știut să profite de bunăvoința moldovenească a unor conducători de club blajini și ușor de dus: cum începeau și zbrîfnie telefoanele, cum se și completau dezlegările! Care vreți, care nu vreți, veniți de luați fotbaliștii de la Iași. Așteptăm, în schimb, cite-o beza și-o felicitare (Lux) de sărbători...

Salut cu încredere și nădejde constituirea, în ceasul XII, a Clubului ieșean de fotbal. Sper că noua conducere va ști să-și țină șira spinării verticală. Și să nu cedeze nici unei presiuni, oricît de ministerial ar fi tonul prefirat din pilnia receptorului. Da: momentul este neprielnic. Echipa, atît cît a rămas, joacă prost, atît de prost încît te uiți la bietul Oană și te miri cum de n-azvirle cu cioate după Simionaș, Romila I, Romila II, Lupulescu, Spirea. Da, da, și Spirea: acest tînăr talentat, a cărui apariție în fotbalul românesc am salutată-o cu emoție și plăcere, aud c-a început să-și moaie oasele în coniac!

Rog luați aminte: deși echipa se zbate în coada clasamentului, deși este urmărită de-o teribilă neșansă (cînd avem jucători, ne lipsesc antrenorii; cînd avem antrenorii, dispar jucătorii!), deși a pierdut două puncte enorme acasă, eu unul mă-ntorc și zic: **nu retrogradăm!**

Strîngeți dinții, băieți, aduceți-vă aminte ceea ce știți, dați dracului complexe și bilbele și angoasele, hai la treabă, hai la joc, fiindcă, v-o jur cu mîna pe pix, **NU RETROGRADĂM!**

M. R. I.

TOP CRONICA-RTV. IAȘI

Secția română

1. Soare și flori (P. Magdin) — Dida Drăgan;
2. Strunga — Phoenix;
3. Balada mării și a pămîntului — Capitol;
4. Ai, hai (D. Stănculescu) — Doru Stănculescu;
5. Peste virfuri — Sfinx;
6. Numai pentru că (P. Magdin) — Aurel Neamțu;
7. Izvor de bucurie (D. Dubințuc) — Dionisie Dubințuc;
8. Nor de ploaie — Maglo;
9. Învăluire (I. Toader) — Ioana Negriloiu;
10. Din bătrîni — Flacăra Folk '73.

Secția străină

1. Brother Louie (Fratele Louie) — Stories;
2. No Sense In Wornyn (Nici un motiv de supărare) — Woicieh Skowronski;
3. I Love You, Love Me, Love (Te iubesc, iubește-mă, iubeste) — Gary Glitter;
4. Leave Me Alone (Lasă-mă singură) — Helen Reddy;
5. Yes, We Can Can (Da, ne putem menține) — Pointer Sisters;
6. Goodbye My Love, Goodbye (La revedere, dragostea mea, la revedere) — Demis Roussos;
7. Living For the City (Trînd pentru oraș) — Stevie Wonder;
8. Corazon (Inimă) — Carole King;
9. Goodbye Yellow Brick Road — (Adio drumul meu) — Elton John;
10. Be! (Fii!) — Neil Diamand.

TOP Cronica-RTV-Iași

9

Cooperativa

de confecții și încălțăminte-iași

La sediul din Bucșinescu al Cooperativei de confecții și încălțăminte — Iași, în biroul tov. președinte Ioan Teleche se află o hartă cu amplasarea unităților pe teritoriul orașului. Sînt 106 unități răspîndite așa fel pentru a fi cît mai la in-

demîna populației, intrucît prima calitate a unei asemenea întreprinderi e de a răspunde cît mai prompt în materie de confecții pentru femei și bărbați (costume, pardesie, paltoane, rochii), tricotaje (în serie și comenzi) încălțăminte (reparații și comandă), plăpumi și

saltele, lenjerie bărbătească (comandă și mode—pălării de damă). A doua calitate e deservirea ireproșabilă ca execuție și totodată ajutorarea clienței în alegerea modelelor. Nu e de mirare, deci, că unitățile acestei cooperative s-au impus în memoria publicului consti-

tuind locurile spre care afluește atenția clienței: Casa de mode, elegantul magazin de pe strada Ștefan cel Mare, iar alături de ea Unitatea nr. 10, croitorie pentru femei; Centrele Crolux, pentru bărbați nr 13 Lăpușneanu și 11 Tg. Cucului, și altele.

Și acum o nouă pentru clientela din cartierele Socola—Nicolina: în curînd peste drum de Fabrica Țesătura se vor deschide două unități: Confecțiuni pentru femei și Crolux pentru bărbați (Crolux = economie de timp, deoarece costumul nu are nevoie de probe). În consecință, conducerea Cooperativei de confecții și încălțăminte — face totul pentru o deservire civilizată și a veni în întîmpinarea modei cu tot ce e mai nou în sectoarele respective. Lucrările executate în numeroasele ei unități se remarcă prin acuratețe, trăinicie, eleganță. A te îmbrăca și a te încălța la magazinele ei echivalează cu a fi bine îmbrăcat, ceea ce e o completare fericită a personalității fiecăruia dintre noi.

De pildă, în ultimul timp blocul turn care adăpostește Casa Modei e locul de întîlnire al tuturor gusturilor în materie vestimentară, feminină, așa cum magazinele Crolux sînt preferate de bărbați pentru promptitudinea execuției. Confecțiile fiind executate după măsura luată pe mulaje, fără probe intermediare. Clienții sînt scutiți de a pierde mult timp, iar comenzile sînt executate la termenele scurte.

Justa amplasare a unităților la teren se dovedește mai ales în materie de reparații încălțăminte, execuție lenjerie și tricotaje. O tot mai susținută utilizare au magazinele în care se execută saltele și plăpumi la comanda clienței.

În încheiere, o veste îmbucurătoare. Precum se știe, Cooperativa organizează de două ori pe an parade ale modei (primăvara și toamna). Cea de primăvară — vară va avea loc în ziua de 22 martie orele 16.30, la Casa tineretului din Iași în cadrul unui spectacol.

Așadar, să ne dăm întîlnire la Casa Tineretului pentru prima paradă a modei din 1974.

REP.

COOPERATIVA MOBILĂ ȘI CONSTRUCȚII IAȘI

Președintele sălii de consiliu de la Cooperativa Mobilă și Construcții — Iași sînt înfrumusețați de numeroase diplome prin care se recunosc meritele acestei unități prezentă la numeroase târguri. Sînt ca niște decorații pe un piept de om vrednic și constituie mîndria colectivului, în frunte cu ing. D. Stratone, conducător tehnic.

Publicul larg însă nu apreciază unitatea numai pentru asemenea blazoane, ci prin calitatea produselor desfăcute și a lucrărilor efectuate. Cooperativa execută în primul rînd mobilă după comandă, dar în întîmpinarea dorinței clientului îi propune unele garnituri și prototipuri de serie pentru a ușura alegerea. Vorba tov. Ioan Iliescu:

— Mobilă nu-ți comanzi în fiecare an. De aceea, e bine să știi precis de ce anume ai nevoie, iar ce cumperi să fie cît mai frumos și mai trainic.

În acest scop, cooperativa are centre de expunere și de primire a comenzilor în Manta Roșie (lîngă Depozitul mare de mobilă), Podul Roșu (lîngă oficiul PTTR) Piața Halei (lîngă farmacie), str. Costache Negri (în apropiere de stradela Golia) și în Tg. Cucului (parter Blocul nou). Se află în curs de amenajare două asemenea magazine pe Costache Negri, în blocurile noi din vecinătatea magazinului „Moldova”. Iată deci atîtea puncte care primesc comenzi pentru mobilă nouă și recondiționare a mobilăi vechi.

— Ce execută Cooperativa Mobilă și Construcții?

— Urmărind „pulsul” pieții, unitatea se dovedește de o elasticitate surprinzătoare în acordarea profilului, realizînd în serii mici și de o execuție ireproșabilă dormitoare, sufragerii, cameră de studio, hol, la dimensiuni variate spre a corespunde

gradului respectiv de confort. În general, ne asigură tov. președinte Șoptelea, ieșeni cer mobilă modernă cît mai practică, accentul căzînd pe funcționalitate. În general, furnirul preferat e nukul, care transmite interiorului o notă de lirism. Cooperativa întreprinde studii și experiențe pentru a realiza o mobilă ușoară, totuși, rezistentă și cu posibilități de acomodare la spații variate, adică din piese ce pot fi combinate variat. Chiar în prezent se află pe standul de construcție un prototip de sufragerie creat de tov. Ioan Iliescu. De remarcat că pentru o cît mai artistică realizare a garniturilor, cooperativa și-a format un nucleu de sculptori în lemn, printre care maestrul Ion Grigoraș, Ion Iurașcu și Gh. Gavrîlă, specialist în intarsii.

În felul acestor diplome aflate în sala de consiliu sînt pe deplin justificate. Printre ele, cele primite la al 6-lea Tîrg de mostre București 1972 titlul de cooperativă evidențiată pe țară în 1972 din partea U.C.C.M. și titlul de cooperativă fruntașă pe județ în 1972 din partea U.C.M....

Un aspect interesant și elocvent privind urcușul Cooperativei Mobilă și Construcții — Iași îl constituie avîntul pe care îl ia an de an în materie de export. Participînd la târguri și expoziții, la început cu timiditate, oferind piese de mic mobilier, specialiștii de aici au ținut mereu seama de exigențele clienților externi și astfel au prins aripi. De pildă, au debutat cu lada de zestre (de fapt, un dulăpior sculptat pentru lenjerie), tip Ivonne, solicitată în Olanda și R. F. Germania, au trecut la un set de măsută pentru ceai (trei piese) cumpărat în Olanda, R. F. Germania, Anglia și Israel pentru ca la Tîrgul de mostre de la Munchen, 1973 să se prezinte cu o garnitură de sufragerie din cinci piese.

E o plăcere pentru oricare unitate ca în mapa de onoare să posede o amenea scrisoare primită din partea Ambasadei române din Paris — Secția comercială:

„Cu privire la mobila livrată de cooperativa dv., vă transmit deplina satisfacție a clientului — firma Reverdy — atît în privința calității cît și a ambalajului.

Vă rugăm să primiți, în același timp, felicitările mele călduroase, ale agenției comerciale și urările noastre de a continua în același mod și pe viitor”.

Consecventă liniei sale, Cooperativa ține să se împună în continuare prin calitate, promptitudine și modalitățile de ambalare, astfel că în anul expirat a marcat o depășire de plan la toți indicii cu 20 la sută pentru piața internă și cu 40 la sută pentru export.

— Care sînt perspectivele pentru 1974?

— În primul rînd să putem executa cite comenzi avem pentru export, își urează tov. vicepreședinte Iliescu. Dacă cel mai pretențios client al nostru, Franța, e atît de mulțumit, se poate ghici lesne calitatea și grija pentru finisare a pieselor exportate, cum ar fi Comoda — 38—39 sau Telearul 219. Oricum, e sigur că vom depăși planul la export, fără a neglija însă satisfacerea pieții interne.

O activitate poate mai puțin fotografică dar foarte utilă e cea din sectorul Construcții. Secția Amenajări interioare de sub conducerea ing. Corneliu Iacob execută modificări de interioare precum și construcții noi (vile, case de diferite tipuri, dotări, garaje etc.). E o secție în plină dezvoltare. Publicul se poate adresa pentru comenzi la atelierele de specialitate (instalații, confecții metalice, tinichigerie etc.), răspîndite în toate cartierele orașului.

O deosebită activitate desfășoară Secțiile de amenajări ignifuge și monumente.

În concluzie, o cooperativă de certă utilitate pe plan local și de frumos prestigiu peste hotare.

AL.

O. J. C. V. L. construirea și vânzarea de locuințe

Primul obiectiv al activității Oficiului din strada Cuza Vodă nr. 53 — Iași îl constituie construirea de locuințe din fondul de stat și din fondurile populației. E o acțiune de proporții și care conduce la modificarea aspectului din cartiere de la o lună la alta sau chiar la apariția unor cartiere noi.

De pildă, a fost încheiată prima etapă de realizare a zonei Alexandru cel Bun; ultima se va realiza în 1975.

Între Alexandru cel Bun și Galata începe construirea microraioului B1 cu peste 2000 de apartamente, o școală, o grădiniță, magazine etc. Primele blocuri din noul cartier vor fi gata în iulie 1974.

În Tătărași sînt în curs de definitivare microraiioanele I și III, iar în vecinătatea Casei de cultură a sindicatelor din Socola a prins contur precis microraioul cu peste 700 de apartamente.

O preocupare urbanistică o constituie și definitivarea Pieții Palatului, în care scop se realizează blocurile din C. Negri și Anastasie Panu, urmînd ca sistematizarea acestei din urmă artere să continue. Totodată, au început degajările necesare pentru transformarea străzii Dimitrov în bulevard.

PREVEDERI DE ULTIMĂ ORĂ: începerea unor blocuri în zona pieții Teatrului Național, ultimul bloc turn de la Podu-Roș și trei blocuri cu 150 de apartamente pe strada Pușkin; amenajarea noului cartier Păcurari; noi locuințe la Pașcani, Hîrlău, Tg. Frumos.

Caracteristici ale noilor blocuri: avîntul pe verticală (10—11 nivele) și un grad sporit de confort.

★

Al doilea obiectiv al oficiului se referă la vânzarea de locuințe din fondul locativ de stat, în care scop au fost luate o serie de măsuri pentru înlesnirea respectivei operații.

Dintr-o discuție purtată cu tov. ing. Gh. Pintilie, directorul Oficiului, am reținut:

— Trebuie să precizăm că măsurile stipulate în ultimele reglementări se circumscriu politicii generale a partidului și a statului nostru privind statornicia în relațiile sociale, și spiritul de echitate. În primul rînd, vom sublinia că atribuirea

creditelor atît pentru construirea de locuințe proprietate personală cît și pentru cumpărarea locuințelor ocupate în calitate de chiriaș, se face pe baza unei largi consultări a colectivelor de muncă din unitățile în care își desfășoară activitatea solicitanții, ținîndu-se seama de unele criterii absolut echitabile și anume: aportul în producție, necesitatea stabilirii în unitatea respectivă a solicitantului, condiții de locuit, numărul de copii. Este clar că această prevedere urmărește sprijinirea, stimularea oamenilor merituoși și a familiei.

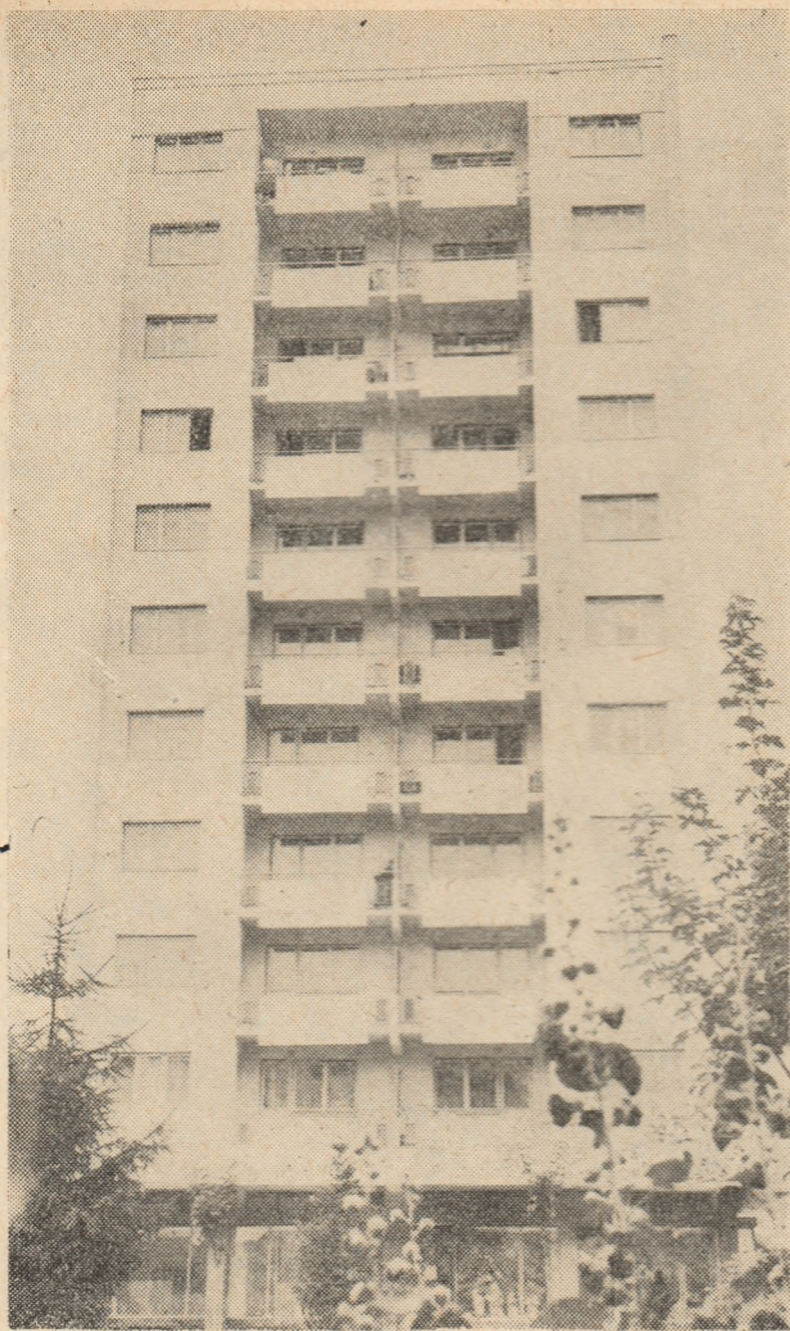
Un alt element: prețul de contractare e un preț ferm, înălțurînd, deci, orice echivoc, ceea ce va determina încrederea solicitantului. Și, privind tot acest lucru: prețurile pe categorii de confort și număr de camere sînt unice, aceleași pe întreaga țară, combătînd arbitrarul legat de deviz. Totodată, s-a stabilit că prețurile de bază sînt identice atît pentru noile locuințe ce se contractează, cît și pentru cele ce sînt deja construite și se vînd, diferențele de preț intervenind doar în raport de uzura construcției, cheltuielile implicate de fundații diferite de la un teren la altul cît și de gradul de finisaj.

Prin noua reglementare se precizează confortul maxim ce poate fi solicitat în contractarea unei locuințe proprietate personală. De asemenea, e bine ca publicul să știe că au intervenit modificări în stabilirea ordinei de prioritate, evident pornindu-se de la imperativul asigurării unei cît mai perfecte echități sociale. Nu mai primează, ca pînă acum, mărimea sumei depuse la contractare, ci se pune accentul pe meritele obținute în producție de contractanți, pe calificare, pe importanța unității în care își desfășoară activitatea...

Nu sînt lipsite de importanță nici îmbunătățirile privind condițiile și modalitatea acordării creditelor. În general, totul are în vedere înlesnirea cetățeanului fie de a-și construi locuința personală sau casă de odihnă, fie de a deveni proprietarul apartamentului pe care îl ocupă.

Pentru orice informații suplimentare, Oficiul vă stă la dispoziție.

RP.

ÎNTRERPRINDEREA DE REȚELE ELECTRICE IAȘI

CE ÎMBUNĂTĂȚIRE ADUCE LISTA
PREȚURILOR DE PRODUCȚIE ȘI
LIVRARE PENTRU ENERGIA ELEC-
TRICĂ ÎN VIGOARE DE LA
1 IANUARIE 1974. ?

— Ca urmare a reasezării de prețuri în această ramură, consumatorii de energie electrică, pentru a-și realiza indicatorii economici, trebuie să utilizeze cît mai rațional energia electrică. Noile prețuri încadrează consumatorii după sursa de furnizare a energiei electrice din linii electrice, joasă, medie și înaltă tensiune.

Tarifele cuprinse monom, binom, putere absorbită nediferențiat, diferențiat după ora de consum etc. se efectuează potrivit regulamentului pentru furnizarea și utilizarea energiei electrice urmărindu-se realizarea unui consum minim de energie și în condițiile realizării unui minim de putere absorbită la vîrf.

Prin această reglementare, u-

nitățile economice vor produce mai bine, mai repede, mai ieftin.

Dacă prețul de livrare a energiei electrice pentru iluminat și utilizări casnice, suferă vre-o modificare? — Prețul de livrare a energiei electrice pentru iluminat și utilizări casnice nu suferă nici o modificare, el rămîne în vigoare așa cum este fixat în H.C.M. 2763/1968.

Dacă la industrie revine sarcina raționalizării consumului de energie, la fel și consumul casnic trebuie să fie raționalizat. Este cunoscut că energia electrică este o avuție națională de mare valoare și economisirea ei este o datorie patriotică pentru fiecare cetățean.

Este una din marile realizări

ale partidului nostru, unul din factorii de bază al progresului țării noastre, faptul că dezvoltarea unei gândiri economice înaintate are caracterul unui proces de masă. Fiecare membru al societății noastre poate socoti că și-a adus din plin contribuția de dezvoltare a avuției sociale numai atunci cînd printre celelalte activități vine la economia țării printr-un consum rațional de energie electrică, economie ce va conduce în final la economia națională de carburanți pentru producerea energiei ce s-ar consuma nerațional plus economia bugetară a fiecărui cetățean.

Pentru realizarea acestei datorii patriotice recomandăm următoarele:

— înlocuirea becurilor incandescente de puteri mari (75—200 w) din lustre și dependințe cu becuri de puteri mici (25—40 w);

— utilizați iluminatul din locuință, holuri, curți, receptoarele electrocasnice etc. numai pe timpul strict necesar activității;

— utilizați lămpile de masă pentru o iluminare mai bună a locului de lucru;

— nu utilizați radiatoarele, sobele și boilerele electrice între orele 6,30—10,30 și 17—22 ferindu-vă astfel de amenzi convenționale;

— pe timp rece renunțați pe cît posibil funcționarea frigiderului și multe alte raționalizări.

Se cunoaște că orice Kilovat/oră irosit păgubește economia de energie necesară spre a produce 1,2 kg. oțel în cuptoare electrice, 2,5 kg. fontă de furnal, 1,3 aluminiu, 7 kg. îngrășăminte complexe, 11 kg. ciment, 6 kg. paste făinoase, 1,5 m.p. țesături finite din lînă.

Ceea ce se impune însă ca fundamental în acest sens de economisiri este desigur conștiința înaltei responsabilități a oricărui cetățean.

Factorul moral tradus în simțul responsabilității și al datoriei civile trebuie să fie mai presus de orice. Deci: consum de energie electrică rațional, atît în unitățile publice cît și la domiciliu.

O misiune de pace, prietenie și colaborare

(continuare din pag. 1)

pune capăt politicii imperialiste de forță și dictat, colonialismului și neocolonialismului. S-au putut constata numeroase puncte de convergență în aprecierile privind evoluția vieții internaționale, adeziunea față de respectarea neabătută a principiilor și normelor dreptului și justiției internaționale: egalitatea în drepturi între toate națiunile lumii, respectul independenței și suveranității, neamestecului în treburile interne, avantajul reciproc, respectarea dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe bogățiile naționale, de a-și putea făuri existența așa cum o dorește și o concepe.

Documente de o deosebită semnificație politică, declarația solemnă ca și tratatele de prietenie definesc cu răspundere și depună angajare cadrul principal, coordonatele politice ale relațiilor noastre viitoare, pornind de la convingerile intime ale fiecăreia din părți, de la respectarea diferențelor de opinie, ca și de la numeroasele puncte de întâlnire asupra problemelor discutate. Documentele semnate sînt rezultatul mai bune cunoașteri reciproce care s-a realizat cu prilejul vizitei, al realizărilor uriașe ale României pe drumul fâuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, ca și al profundelor procese transformatoare, innoitoare, ce caracterizează viața continentelor african și latino-american. Vizita a fost, deci, o expresie elocventă a politicii României de pace și colaborare cu toate popoarele lumii, fără deosebire de orinduire socială. S-a confirmat din nou justetea punctului de vedere al țării noastre, potrivit căruia astăzi, mai mult ca oricînd, există posibilitatea menținerii păcii în lume, a dezvoltării unor relații largi între toate statele. Documentele semnate ne asigură baza politică, economică și culturală a conlucrării noastre viitoare, întăresc raporturile dintre România și țările vizitate. Seria acordurilor comerciale și de cooperare economică încheiate cu acest prilej, crează cadrul juridic corespunzător pentru dezvoltarea și diversificarea relațiilor economice, pe baze reciproc avantajoase, ale României cu țările respective.

Prezența în Liberia, Argentina și Guineea a distinșilor oaspeți români a polarizat atenția oamenilor politici, a maselor largi ale populației, a întregii opinii publice, a ziarelor, a posturilor de radio și de televiziune. „Cu numai cîteva luni în urmă, președintele Ceaușescu întreprindea prima etapă a unui turneu printr-o serie de state latino-americane, a declarat președintele Argentinei, Juan Domingo Peron. Astăzi, sfîrșește, prin-

tre noi această călătorie, în cursul căreia am putut constata, o dată mai mult, înaltele calități de om de stat, cu care, prin intermediul unei acțiuni dirze, a știut să conducă poporul și țara sa pînă la ocuparea acestei meritate poziții pe care o are, în prezent, România în rîndul națiunilor lumii”.

Un moment, cu totul deosebit, a fost marcat, în Argentina, cînd tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășei Elena Ceaușescu le-au fost conferite titlurile de doctor honoris causa al Universității din Buenos Aires și al Universității din Sud-Bahia Blanca. Omagiu adus tovarășului Nicolae Ceaușescu, înaltelor sale calități de eminent om de stat, activității sale neobosite în slujba păcii, des-tinderii internaționale și colaborării dintre națiuni. Omagiu adus tovarășei Elena Ceaușescu, prestigioasei sale activități pe tărîmul științific, ce se bucură de o înaltă apreciere pe plan internațional.

Vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu pe ospitalierele meleaguri ale Liberiei, Argentinei și Guineei a fost urmărită cu cel mai viu interes de întregul nostru popor, de toți oamenii muncii din patria noastră, care-și exprimă, într-un singur glas, profunda satisfacție și deplina aprobare față de rezultatele ei.

La sosirea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Buenos Aires, capitala Republicii Argentina, președintele Juan Domingo Peron, sublinia în alocuțiunea rostită cu acest prilej: „Va fi pentru noi o imensă plăcere să vă arătăm puținul pe care îl avem și să vă acordăm atenția, cu totul deosebită, pe care dumneavoastră o meritați cu prisosință”.

Cu SIMONE VANDENDRIES despre literatură, pictură și tineretul de azi

În tinerețe, Simone Vandendries, purtînd atunci, numele de Pascal — a făcut teatru, cu mult talent — cum subliniau ziarele — dar ca amatoare și, în 1937, la Watermael — Boitsfort, era pe cale să devină semiprofesionistă, cînd ea îl făcu să ridă în hohote pe un spectator: Pierre Vandendries, ziarist la „Radio-Conference” — Schaerbeke și comentator succesiv al „Actualităților” de la Pathe-Journal, Fox-Movietore și Paramount. Simone Pascal deveni Simone Vandendries, renunțînd la „teatru de amatori”, pentru a deveni colaboratoarea directă a soțului ei. O muncă făcută în umbră, pentru un soț dinamic, totdeauna supraaglomerat, nervos, exigent. Așa a început și Simone să răsfoiască zilnic douăzeci pînă la treizeci de publicații, clasînd și imbogățînd documentațiile cele mai diverse, de la politică la music-hall, de la actualitatea științifică la cîntec, de la civilizație la circ! Ea semnă, timp de douăzeci de ani, mii de articole și de cronici într-o revistă periodică ilustrată, consacrată music-hallului, publică o serie de nuvele și de povestiri, și eseuri.

Membră a Societății autorilor din Belgia și a Pen-Clubului, Simone Vandendries fu de asemenea „Simone Pascal”, autoarea romanului „La loi du coeur” („Legea inimii”), roman publicat la Paris, în 1952, de „Ghise Francaise des Lethres”, pe care cotidianul „La dernière heure” l-a publicat, ca feuilleton, în 42 de episoade.

Apoi, ea a scris „pentru plăcerea ei”, o comedie „Etajul al 29-lea”, care a figurat pe afișul multor teatre din Belgia și din alte țări.

— Știu că aveți o bogată și variată activitate literară, dar, deși cunosc multe date despre ea, n-am ajuns încă să aflu, în mod exact, cînd ați făcut primii pași în literatură.

— Poți stabili în mod real cînd ai debutat? Vreau să spun, să „fixezi” un moment din viață pentru un lucru pe care l-ai făcut întotdeauna?

— ?...
— Da, încă din școala primară recoltam premii pentru temele mele la limba franceză! Și pariez că profesorii mei m-au privit deseori cu un fel de stupefacție, atît de surprinzătoare erau divagațiile povestirilor mele!

Debutul meu, nu ca „outsider”, ci ca profesionistă a condeiului, care primește onorarii pentru lucrările sale, datează, cred, din 1938. Scriam nuvele

destul de bune, și diverse ziare și reviste din vremea aceea le publicau. În timpul războiului m-am hotărît să mă distrez în nopțile nesfîrșite de lungi, pe-trecute îndărătul ferestrelor camuflate. Și m-am apucat să scriu romanul „Legea inimii”, pe care l-ați cunoscut și despre care ați și scris.

— Și de atunci?
— Am scris din nou nuvele. Apoi, adorînd teatrul, visam să scriu într-o zi o piesă. În 1964, mi-am îndeplinit visul: „Etajul al 29-lea” a văzut lumina zilei și apoi a rampei.

— Știu că piesa s-a bucurat de un mare succes. Ce a reprezentat pentru dv. acest fapt.

— Mai întîi, o mare surpriză! Într-adevăr, scriind o primă piesă de teatru, niciodată n-aș fi îndrăznit să cred că voi avea succes. Or, piesa, „Etajul al

29-lea” a fost montată, în 1965, la Théâtre du Gymnase din Liege, clasîndu-se pe locul opt din patruzeci și două de piese, dintre care multe erau semnate de cei mai reprezentativi dramaturgi.

De atunci, cred că am reușit mult mai bine cu piesele „C'est avec plaisir!” și „La grande question”, dar se poate spune că „Etajul al 29-lea” a fost pentru mine un fel de „porte-bonheur”!

— Dar premiul Michel de Ghelderode?

— Cred că am avut noroc! Obținînd acest premiu, care încununază totalitatea operelor mele teatrale, am simțit o mare mîndrie... dar și un fel de jenă. Știți, eu sînt, cum se spune, „tînără în meserie”, și mi se părea că alții erau mai îndreptățiți decît mine să-l primească. Dar, fiindcă juriul m-a desemnat și mi-a acordat acest premiu trienal, m-am simțit încurajată și liniștită.

— De ce?

— Fiindcă sînt o frămîntată, pentru că mă întreb mereu dacă ce fac este bine făcut. Aparțin acelei categorii de oameni care ar vrea tot timpul să facă mai bine decît au făcut. Totuși, incredîndu-mi acest premiu, Societatea autorilor din Belgia (SABAM) m-a făcut să contractez obligații foarte greu de respectat: să continui, scriind însă din ce în ce mai bine! Îți închipui că nu-i pot amăgi!

— Pînă acum v-am cunoscut ca autoare a unor emoționale romane și a unor spirituale comedii, dar iată că invitația la prima expoziție îmi relevă o altă fațetă a personalității dv.

— Expun acum pentru prima oară, dar de fapt, de pictat pictez de cîteva ani. De altfel, spre sfîrșitul anului 1962, cu cîteva luni înainte de a părăsi această lume, Jean Cocteau, care citise tocmai manuscrisul cozdiei mele „Etajul 29” îmi spunea: „Există multă culoare în scrierile d-tale. În ziua cînd pana te va face să simți o oarecare oboseală, știu că îți vei încerca forțele pictînd. Eu unul, îți acord toată încrederea de pe acum”. Ar trebui să fiu

grozav de emfatică spunînd că așa s-a și întîmplat. Căci sînt departe de a fi artistul care a fost Cocteau, care a excelat în genuri atît de diverse ca romanul, teatrul, critica, pictura și cinematografia. Dar adevărul e că pictez de cîteva ani, fără să fi expus însă. Nu îndrăznesc încă s-o fac, căci mă aflu într-o perioadă de căutări. Acum, cînd m-am descoperit pe mine însămi — cel puțin, aceasta-i părerea mea — m-am hotărît să înfrunt și părerea publicului și pe aceea a criticii.

— Ce credeți despre noua generație?

— Ah! Eram aproape sigură că întrebarea asta trebuie să apară...

Tinerețea e tot ce poate fi mai frumos în lume! Dar, ca orice lucru bun, trebuie să-l deguști încet. Oh! Știu că sînt „o fosilă bătrînă” și că trîncănesc! Te întreb însă pe d-ta: înseamnă să trîncănești dacă vrei să vezi un tineret curat, atît moralicește, cît și fizicește? Un tineret vesel și sănătos, care să înceteze de a fi tînăr!

— Văd că dv. ați rămas și acum.

— Nu știu dacă-i chiar așa, dar, în orice caz, eu reușesc și astăzi să mă minunez în fața

unei flori, a unui animal, a unei pietre, a unei mobile vechi. Știu să-mi păstrez entuziasmul pentru rarele clipe de emoție și veșnicul regret pentru viața minunată care ni se strecoară printre degete. Nu știu dacă asta înseamnă tinerețe, dar mă simt bine așa și-mi face plăcere.

— Asta mă face să cred că vă lipsește totdeauna timpul?

— Chiar așa! Niciodată n-am timp deajuns pentru cîte vreau sau îmi propun doar să fac.

— Și ce faceți, de pildă, în pauza dintr-o piesă și altă piesă pe care o scrieți?

— Pauză? Dar nu există nici o pauză! Compun cîntece, mă ocup de gastronomie, de decorația interioară, cînt la pian, citesc. Dar ce să-ți mai înși eu d-tale? Ai aștepta de făcut, că nu-ți ajung nici zece vieți!

— Afară de preocupările dv. majore, ce mai adorați?

— Calmul, prietenii care se comportă ca prietenii, cîinele meu scoțian, un adevărat clown, mult mai amuzant decît Grock, care nu m-a făcut să rid niciodată.

— Și ce detestați?

— Ipocrizia și snobismul.

Interviu de

Paul B. MARIAN

CRONICA

săptămînal politic-social-cultural

Redactor șef: LIVIU LEONTE

Redactori șefi adjuncți:

ANDI ANDRIEȘ, N. BARBU

Secretar g-ral de redacție:

ȘTEFAN OPREA

Prezentarea grafică: VALER MITRU